

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Socialinio darbo ir socialinės gerovės katedra

Valentina Rudinskaja

Socialinio darbo studijų programa

Magistro baigiamasis darbas

Vaiko gerovės specialistų darbo realybė: žiniasklaidos diskurso analizė

Vadovas docentė dr. Eglė Šumskienė

Vilnius, 2020

Magistro baigiamojo darbo lydraštis

Pildo magistro darbo autorius

Valentina Rudinskaja

Vaiko gerovės specialistų darbo realybė: žiniasklaidos diskurso analizė

The reality of child welfare specialist work: discourse analysis of mass media

Patvirtinu, kad bakalauro / magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas bakalauro / magistro baigiamasis darbas nei jo dalis nebuvo panaudota kitose aukštosiose mokyklose.

_____ (bakalauro / magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

Pildo magistro baigiamojo darbo vadovas

Magistro baigiamąjį darbą ginti _____
(įrašyti leidžiu arba neleidžiu)

_____ (data)

_____ (magistro baigiamojo darbo vadovo parašas)

TURINYS

SANTRAUKA	6
SUMMARY	8
ĮVADAS	10
1. VAIKO GEROVĖS SPECIALISTŲ FUNKCIJOS	13
2. ŽINIASKLAIDOJE PATEIKIAMOS INFORMACIJOS YPATUMAI	16
2.1. BENDRI ASPEKTAI	16
2.2. ŽINISKLAIDOS PATEIKIAMOS INFORMACIJOS APIE VAIKO TEISIŲ APSAUGĄ YPATUMAI.....	19
2.3. INFORMACIJOS APIE VAIKO GEROVĖS SPECIALISTŲ DARBĄ PATEIKIMO TENDENCIJOS	22
2.4. POLITINIO DISKURSO VAIKO TEISIŲ APSAUGOS TEMA KONSTRAVIMAS ŽINIASKLAIDOJE.....	25
3. TYRIMO METODOLOGIJA	29
4. KIEKYBINIS TYRIMAS	29
4.1. KIEKYBINIO TYRIMO DUOMENŲ ANALIZĖS IR INTERPRETACIJOS YPATUMAI	30
4.2. BENDROSIOS PUBLIKACIJŲ CHARAKTERISTIKOS	32
4.2.1. STRAIPSNIO PAVADINIMAS.	32
4.2.2. RUBRIKA.....	33
4.2.3. STRAIPSNIO ŽANRAS.....	34
4.2.4. STRAIPSNIO TEMA.	34
4.3. SU VAIKO PAĖMIMU TIESIOGIAI SUSIJUSIOS PUBLIKACIJŲ CHARAKTERISTIKOS.....	35
4.3.1. STATISTINIŲ DUOMENŲ NAUDOJIMAS.....	35
4.3.2. INFORMACIJA APIE LIETUVIŲ VAIKŲ PAĖMIMĄ UŽSIENYJE.....	37
4.4. VAIKO GEROVĖS SPECIALISTŲ VAIZDAS PUBLIKACIJOSE.....	37

4.4.1. INFORMACIJOS APIE VTAS DARBUOTOJŲ ELGESĮ/VEIKSMUS PATEIKIMAS PUBLIKACIJOSE.....	37
4.4.2. INFORMACIJOS ŠALTINIAI.....	38
4.4.3. VTAS DARBUOTOJAS PAGRINDINIO VEIKĖJO VAIDMENYJE.	39
4.4.4. SPECIALISTŲ IDENTIFIKAVIMAS PUBLIKACIJOJE.	40
4.4.5. VTAS SPECIALISTŲ ELGESYS.	40
4.4.6. VTAS SPECIALISTŲ FUNKCIJOS IR VAIDMENYS.	41
4.5. KIEKYBINIO TYRIMO APIBENDRINIMAS.....	42
5. KOKYBINIS TYRIMAS	43
5.1. INFORMACIJOS APIE VAIKO PAĖMIMĄ IŠ ŠEIMOS ATVEJUS STEBĖSENA.....	44
5.1.1. PUBLIKACIJŲ APIE VAIKO PAĖMIMO ATVEJUS YPATUMAI.....	44
5.2. INFORMACIJOS APIE VTAS VEIKLĄ POVEIKIS IR ĮTAKA.....	45
5.2.1. PUBLIKACIJŲ PAVADINIMŲ IR TURINIO POVEIKIS.	45
5.2.2. PUBLIKACIJŲ APIE VAIKO PAĖMIMĄ IŠ ŠEIMOS ĮTAKA POLITINIAMS SPRENDIMAMS.....	46
5.3. INFORMACIJOS APIE VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTUS IR JŲ VEIKLĄ KOKYBĖ	49
5.3.1. PUBLIKUOJAMOS INFORMACIJOS APIE VAIKO GEROVĖS SPECIALISTUS YPATUMAI.	49
5.3.2. TIKROVĖS NEATITINKANČIOS INFORMACIJOS APIE VAIKO PAĖMIMĄ IŠ ŠEIMOS PUBLIKAVIMO PASEKMĖS.	52
5.3.3. INFORMACIJOS KOKYBĖS SVARBA.	53
5.4. POŽIŪRIS Į ŽINIASKLAIDOJE VIEŠINAMUS VAIKO PAĖMIMO IŠ ŠEIMOS ATVEJUS JŲ UNIKALUMO KONTEKSTE	57
5.5. INFORMACIJOS APIE VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ VEIKLĄ VIEŠINIMO SVARBA.....	58
5.6. VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SRITIES EKSPERTŲ PATARIMAI ŽURNALISTAMS, RAŠANTIEMS APIE VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SKYRIAUS DARBUOTOJŲ DARBĄ	58

IŠVADOS	59
REKOMENDACIJOS	61
LITERATŪROS SĄRAŠAS	62
PRIEDAI	66

SANTRAUKA

Vaiko gerovės specialistų darbas kaip specifinė socialinio darbo veiklos sritis Lietuvoje yra mažai aptarta. Lietuvoje socialinių darbuotojų darbo realybės moksliniai tyrimai dažniausiai buvo susiję su darbuotojų kompetencija, iššūkiais, veiklos organizavimo ir darbo funkcijų atlikimo ypatumais. Magistrinio darbo temos unikalumą sąlygoja žiniasklaidos diskurso analizės duomenų kaip darbo pagrindo naudojimas, nes iki šiol mokslinėse publikacijose šie duomenys buvo naudojami kaip papildomi įrankiai pagrindinei hipotezei patvirtinti.

Rengiant magistrinį darbą, remiamasi moksline literatūra, naudojant vadovėlius ir mokslinius straipsnius apie masinės komunikacijos priemonių veiklą ir jos reglamentavimą. Taip pat naudojama mokslinių straipsnių, susijusių su vaiko gerovės specialistų įvaizdžiu žiniasklaidoje, medžiaga.

Magistro darbo tikslas yra išaiškinti, kaip vaiko gerovės specialistų atliekamas darbas aprašomas naujienų portalų (delfi.lt, 15min.lt, lrytas.lt) publikuojamuose straipsniuose. Tiriamasis laikotarpis – 2014 – 2019 m. Kiekybiniam tyrimui straipsniai atrenkami pagal raktinius žodžius (žodžių derinius), susijusius su vaiko teisių apsauga, smurtu prieš vaikus, jų nepriežiūra ir vaiko paėmimu iš šeimos.

Siekiant giliau atskleisti darbo temą, magistriniame darbe naudojami kokybinio tyrimo duomenys: atlikta ekspertų – įvairaus lygio įstaigų atstovų, kurių darbas susijęs su vaiko teisių apsauga, apklausa (pusiau struktūruoto interviu metodas). Ekspertų atliekamos funkcijos vaiko teisių apsaugos srityje skirtingas: vaiko teisių apsaugos sistemos kūrimas, vaiko teisių apsaugos specialistų veiklos administravimas, vadovavimas vaiko gerovės įstaigai, tarpinstitucinis bendradarbiavimas.

Atlikus kiekybinį tyrimą bei atsižvelgiant į darbo hipotezę, išaiškinta, kad vaiko gerovės specialistai dažniausiai eliminuojami iš vaiko paėmimo iš šeimos proceso, aprašant atvejus. Publikacijoms, kuriuose vaiko gerovės specialistų veiksmai aprašomi, būdingi neigiamos visuomenės nuomonės apie vaiko gerovės specialistų darbą formavimosi požymiai. Tyrimas padėjo išryškinti tam tikras sąsajas tarp rezonansinių straipsnių publikavimo ir vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pokyčių.

Vertinant kokybinio tyrimo duomenis, išryškėjo ekspertų neigiama nuomonė apie žiniasklaidos veiklą, aprašant vaiko teisių apsaugos darbuotojų veiklą ir elgesį. Informantai vieningai linkę manyti, kad žiniasklaidoje skleidžiama informacija formuoja neigiamą nuomonę apie vaiko gerovės specialistų darbą, be to, trukdo jiems atlikti tiesiogines pareigas, mažina motyvaciją ir didina patiriamą stresą, taip pat daro neigiamą poveikį specialistų prestižui. Taip pat

ekspertai pripažįsta publikuojamos informacijos apie vaiko paėmimą iš šeimos (esant rezonansiniams atvejams) įtaką politiniams sprendimams.

Kiekybinio ir kokybinio tyrimo rezultatai iš esmės patvirtino darbo hipotezę.

SUMMARY

The work of child welfare specialists as a specific scope of social work in Lithuania is little discussed. In Lithuania, research on the reality of social workers job were mainly related to the competence of employees, challenges, peculiarities of activity organization and performance of work functions. The relevance of the master's work topic is conditioned by use of media discourse analysis data as a working basis, as until now in scientific publications this data has been used as additional tools to confirm the main hypothesis.

Scientific literature is used for the preparation of this master's work, using textbooks and scientific articles about mass communication measures activities and its regulation. The material of scientific articles related to the image of child welfare professionals in media was also used.

The purpose of the master's work is to clarify how the work carried out by child welfare professionals is described in articles published by news portals (delfi.lt, 15min.lt, lrytas.lt). Investigation period - 2014-2019. For quantitative research, articles are selected based on keywords (combinations of words), related to protection of the rights of child, violence against children, their neglect and take deprivation from family.

In order to reveal the subject of work more deeply, in master's work, qualitative survey data was used: a survey done by experts based on representatives of different levels of institutions, whose work is related to the protection of the rights of child (half-structured interview method). The functions performed by experts in the field of protection child's rights vary: the establishment of a system for the protection of rights of the child, the administration of activities of child rights protection specialists, the management of child welfare institution, and interinstitutional cooperation.

After finishing quantitative research and taking the work hypothesis into consideration, it was revealed that child welfare specialists are most often eliminated from the process of deprivation of child out of the family in describing cases. For publications describing the actions of child welfare specialists, it is characteristic to have the signs of formation of negative opinion of public, about the work of child welfare specialists. The study helped to highlight some of the links between the publication of resonant articles and changes in legislation on the protection of the rights of child.

Evaluating qualitative study, it showed a negative opinion of experts about media activities, describing the activities and behavior of child rights protection workers. Informants are unanimous in believing that information published by media forms a negative opinion about the work of child welfare specialists, and also prevents them from performing direct duties, reduces

motivation and increases stress, as well as has a negative impact on the prestige of specialists. Experts also acknowledge the impact of published information on the deprivation of a child from the family (in resonant cases) on political decisions.

The results of the quantitative and qualitative research generally confirmed the work hypothesis.

IVADAS

Vaiko gerovės specialistų veiklos pateikimas žiniasklaidoje apsprendžia jų veiklą, turi poveikį visuomenės nuomonei ir šioje srityje daromiems politiniams sprendimams. Teisės aktų pokyčiai, inicijuojami ir įgyvendinami siekiu sumažinti smurto prieš vaikus ir jų nepriežiūros apraiškas šeimose ir jų pasekmes, lemia pokyčius specialistų veikloje. Oficialiosios statistikos portalas duomenimis¹, vaikų, galimai patyrusių smurtą skaičius nuo 2015 iki 2017 metų sparčiai didėjo: jei 2015 metais jų buvo 1948, tai 2017 metais šis skaičius siekė 4995. 2018 metais tokių vaikų buvo 4448, iš jų galimai patyrusių smurtą artimoje aplinkoje 3343. Taigi, kai vaikui nustatomas galimas apsaugos veiksnys, kai vaikui kyla realus ir tiesioginis pavojus vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei, dėl kurio būtina vaiką paimiti iš jam nesaugios aplinkos (nuo 2020 m. sausio 1 d., iki 2019 m. gruodžio 31 d. – antras grėsmės lygis), vaikas iš šeimos yra paimitas. Tačiau visuomenės atžvilgiu vaikų paėmimo iš šeimos tema yra iki šiol skaudi ir sukelia prieštarų vertinimų. Akivaizdu, jog augant iš šeimos paimtų vaikų skaičiui, žymiai padidėja ir žiniasklaidos sklaidžiamos informacijos apie vaikų paėmimą iš šeimos kiekis. Informacijos gausa, politinių veikėjų, socialinės srities darbuotojų, visuomenės prieštaringa reakcija į aprašomus įvykius, taip pat įvykių interpretavimas sąlygoja susidomėjimo vaiko gerovės specialistų atliekamomis funkcijomis, jų teisėtumu ir tikslingumu padidėjimą.

Darbo temos pasirinkimas - magistro darbo tema pasirinkta atsiradus galimybei prisijungti prie Vilniaus universiteto mokslininkų vykdomo projekto „Vaiko gerovės profesionalų darbo vietos kokybė“, kuris buvo finansuojamas Lietuvos mokslo tarybos, 2019-2021 m. Darbo temos pasirinkimą taip pat lėmė tai, kad socialinių darbuotojų visumos atžvilgiu jų darbo ypatumų moksliniai tyrimai buvo atliekami (R. Bubnys, D. Petrošiūtė, R. Lazutka, D. Skučienė, L. Žalimienė, A. Vareikytė, J.R. Šinkūnienė, A. Katkonienė, L. Marcinkevičiūtė, R. Petrauskienė ir kt.), tačiau vaiko gerovės specialistų darbas kaip specifinė socialinio darbo veiklos sritis Lietuvoje yra mažai aptarta, o žiniasklaidos diskurso analizės duomenys mokslinėse publikacijose dažniausiai buvo pateikiami fragmentiškai. Pvz., Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakytų tyrimų sąrašė nuo 2014 m. tiesiogiai susijusių su vaiko gerovės specialistų darbu tyrimų neaptikta².

Darbo aktualumą sąlygoja keletas veiksnių:

1. Žiniasklaidoje pateikiamos informacijos apie Lietuvos ir kitų šalių vaiko gerovės specialistų naudojamas priemones vaiko teisių apsaugai užtikrinti ypatumai ir tendencijos.

¹ Vaikai, galimai patyrę smurtą [interaktyvus]. Vilnius: Oficialiosios statistikos portalas, 2018. [žiūrėta 2020 m. kovo 11 d.].

² Ministerijos užsakyti tyrimai [interaktyvus]. Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2001. Atnaujinta 2020 m. vasarį. [žiūrėta 2020 m. kovo 11 d.].

2. Net išskirsčius informacijos vartotojus ir vertintojus į tam tikras grupes (šalies politikai, valdžios institucijų atstovai; socialiniai darbuotojai, vaiko teisių apsaugos specialistai, kiti specialistai, atliekantys funkcijas vaiko gerovės srityje; socialinėje rizikoje atsidūrusios šeimos, iš kurių buvo paimti, paimami ar numatoma paimti vaikus; visuomenės atstovai, reiškiantys nuomonę apie vaiko teisių apsaugos sistemą šalyje, publikacijose pastebimi jų nuomonių nesutapimai grupių viduje, prieštaringi sąvokų, teiginių ir įvykių vertinimai bei siūlymai dėl sprendimų.

3. Nuolat besikeičianti vaiko teisių apsaugą reglamentuojanti teisinė bazė – naujų veiklos aprašų, taisyklių atsiradimas ir esamų tobulinimas, reikalavimų procedūrų atlikimui gausėjimas, veiklos vykdymo tvarkos sugriežtinimas kaip reakcija į rezonansines publikacijas žiniasklaidoje.

Darbo tikslas - ištirti žiniasklaidoje skleidžiamos informacijos apie vaiko paėmimą iš šeimos vykdančių specialistų darbą pateikimo tendencijas, žiniasklaidos vaidmenį formuojantis visuomenės nuomonei apie vaiko paėmimo iš šeimos procesus, įvertinti sąsajas tarp žiniasklaidoje skleidžiamos informacijos apie smurtą prieš vaikus bei vaikų paėmimą iš šeimos ir teisės aktų pokyčių.

Tiksliui pasiekti buvo analizuojami internetinėse portaluose skelbiami rašytiniai straipsniai, siekiant kiekybiškai įvertinti jų pokyčius po: tam tikrų teisės aktų pakeitimų, politikų ir valdžios atstovų siūlomų sprendimų, taip pat po tam tikrų rezonansinių įvykių šalyje. Taip pat buvo atlikti vaiko gerovės srityje veikiančių ekspertų interviu, kurių tikslas buvo gauti informacijos apie žiniasklaidoje skleidžiamos informacijos apie vaikų paėmimus įtaką, straipsnių turinio pagrįstumą bei kontekstą. Dirbant ties magistro darbo buvo orientuojamasi į internetiniuose portaluose publikuojamų straipsnių turinio ypatybes: kokių pagrindinių tikslų buvo siekiama pateikiant informaciją apie vaiko paėmimus, ar turiniui turėjo įtakos asmeninės straipsnių autorių ypatybės: empatija, imlumas / pasidavimas informacijos šaltinių įtaigai, taip pat žurnalistų sąžiningumo ir visapusiško gautos informacijos apdorojimo veiksniai.

Magistro darbo išvados turi tiesioginės vertės socialinio darbo mokslui ir praktikai. Jos leidžia įvertinti, kaip suvokiamas vaikų gerovės specialistų darbas Lietuvoje: kaip jų funkcijų atlikimas pateikiamas žiniasklaidoje, kaip šios informacijos srautai ir kryptys pasikeičia atsižvelgiant į teisinio reglamentavimo pokyčius bei išgarsėjusių vaiko paėmimo iš šeimos atvejų interpretavimus, taip pat kokie veiksniai lemdavo tam tikrą įvykių interpretavimą, t. y., ar informacijos pateikimas konkrečiu būdu turėjo atitinkamo tendencingumo požymių, dėl kurių nepakankamai objektyviai buvo vertinama gaunama informacija ir daromi apibendrinimai, negatyviai nuteikiantys visuomenę prieš tam tikrus vaiko teisių apsaugos srities tarnautojus.

Darbo objektas - vaiko gerovės specialistų darbo realybė žiniasklaidoje pateikiamos informacijos kontekste.

Darbo uždaviniai:

1. Ištirti vaiko teisių apsaugos specialistų veiksmų vaiko paėmimo iš šeimos metu aprašymo žiniasklaidoje tendencijas.

2. Išaiškinti ekspertų nuomonę apie žiniasklaidoje pateikiamą informaciją, susijusią su vaiko paėmimu iš šeimos.

3. Įvertinti žiniasklaidoje skelbiamos informacijos poveikio trajektorijas formuojant visuomenės nuomonę apie vaiko teisių apsaugos skyrių darbuotojus ir jų atliekamą darbą.

Darbo hipotezė - žiniasklaidoje skleidžiama informacija apie vaiko paėmimo iš šeimos atvejus lemia neigiamos visuomenės nuomonės apie vaiko gerovės specialistų darbą formavimąsi ir daro įtaką sprendimų dėl vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pakeitimų priėmimui.

Metodologija - tyrimams naudojami metodai: diskurso analizė, pusiau struktūruotas interviu, dokumentų analizė. Diskurso analizė skirta įvertinti nuomonę apie vaiko teisių apsaugos skyrių darbuotojus, pusiau struktūruotas interviu skirtas išaiškinti, kaip ekspertai vertina žiniasklaidoje pateikiamą informaciją apie vaiko paėmimo iš šeimos atvejus, mokslinės literatūros ir teisės aktų analizė skirta išnagrinėti masinės komunikacijos ypatybes ir teisės aktų pakeitimų aplinkybes žiniasklaidoje skleidžiamos informacijos poveikio kontekste.

1. VAIKO GEROVĖS SPECIALISTŲ FUNKCIJOS

Lietuvos gerovės valstybės modelio kūrimas yra susijęs su daugeliu iššūkiu. Vienas jų yra vaikų, kaip pažeidžiamiausios visuomenės dalies teisių užtikrinimas, atsižvelgiant į vaiko bendrąsias ir specialiąsias teises, matyti vaikus kaip grupę, dalyvaujančią paskirstant visuomenės išteklius, ir vaiką kaip individą, socialinių ir teisinių paslaugų gavėją (Dromantienė, Šalaševičiūtė, 2006)³.

Vaiko gerovės specialistams tenka didžiulė atsakomybė, organizuojant įvairiausio pobūdžio paslaugas socialinę riziką patiriančioms šeimoms. Be abejo, pastaruoju metu siekiama, kad kuo daugiau šeimoms teikiamų paslaugų būtų nukreipta į prevencinį darbą bei darbą su šeimomis – taip siekiama išvengti vaiko atskyrimo nuo tėvų ir išsaugoti pačią šeimą. Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuotos Jungtinių tautų vaiko teisių konvencijos 9 straipsnio 1 dalyje⁴ ir Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (2020-01-01 redakcija) 12 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad vaikas negali būti išskirtas su tėvais, išskyrus atvejus, kai vaiko teisių apsaugą užtikrinančios institucijos, vadovaudamosi teismo sprendimu ir įstatymais, atitinkama tvarka nustato, kad toks atskyrimas yra būtinas vaiko interesams⁵.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos internetiniame puslapyje patalpinta informacija apie vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarką. Visuomenė informuojama apie pertvarkos tikslus, esmę, veiklos sistemą. Reglamentuoti procesai aprašomi labai išsamiai, orientuoti į plačią visuomenę, aiškiniami pagrindinių sąvokų skirtumai. Akcentuojama, kad savivaldybės išlieka svarbiausiu Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos partneriu, nes teiks švietimo, socialinių paslaugų ir sveikatos srities paslaugas šeimoms, kurios susiduria su sunkumais ir negali vienos susidoroti su iššūkiais⁶.

Tačiau atsižvelgiant į dabartinę vaikų padėtį Lietuvoje, specialistams tenka vykdyti ir kitas funkcijas, susijusias ne vien su šeimos švietimu. Vis dar dideli skaičiai figūruoja statistiniuose ataskaitose dėl vaikų patiriamo smurto ir nepriežiūros šeimose. Smurto prieš vaikus ir vaikų nepriežiūros aplinkybėmis specialistai turi vertinti vaiko situaciją ir nustatčius, kad yra vaiko apsaugos poreikis, vykdyti vaiko paėmimo iš šeimos procesą.

³ DROMANTIENĖ, Leta; ŠALAŠEVIČIŪTĖ, Rimantė. Vaiko teisių apsauga Lietuvoje: socialinių darbuotojų vaidmuo. Socialinis darbas, 2006, Nr. 5(1).

⁴ Vaiko teisių konvencija [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinė sistema, 1995. [žiūrėta 2020 m. kovo 13 d.].

⁵ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas [interaktyvus]. Vilnius: Teisės aktų registras, 2020. [žiūrėta 2020 m. kovo 13 d.].

⁶ Vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarka [interaktyvus]. Vilnius: Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, 2020. [žiūrėta 2020 m. gegužės 5 d.].

Taigi, jeigu Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, atlikdamas vaiko situacijos vertinimą, nustato realų pavojų vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei arba pavojų, galintį sukelti reikšmingą žalą vaiko sveikatai, kuris yra susijęs su vaiko funkcionavimo ir socialinės aplinkos rizikos veiksniais bei rizikos veiksniais, susijusiais su vaiko tėvais ar kitais jo atstovais pagal įstatymą ir jų santykiais su vaiku⁷, vaikas yra iš šeimos paaimamas. Tai yra vadinama „kraštutinė priemonė“, procesas, kuris daugelyje atveju sukelia ypatingai neigiamų emocijų jo dalyviams, ir neabejotinai daugiausiai tokių emocijų patiria vaikas.

Todėl vaiko gerovės specialisto, dalyvaujančio vaiko paėmimo iš šeimos procese, atsakomybės lygis yra itin aukštas. Specialistas turi įvertinti situaciją šeimoje, sudaryti ir vykdyti pagalbos planą, stebėti pokyčius, daryti išvadas, nustatyti tolimesnių veiksmų pobūdį ir poreikį.

Pažymėtina, kad lūkesčiai vaiko gerovės specialistų atliekamo darbo atžvilgiu yra skirtingi ir net prieštaringi. Pabrėžiama tiek vaiko apsaugos, tiek šeimos išsaugojimo svarba. Taigi, vaiko gerovės specialisto profesionalumas ir gebėjimas vertinti situaciją turi būti aukščiausiojo lygio, kitaip, priėmus netinkamą sprendimą, gali nukentėti vaikas: paimtas iš šeimos, kai grėsmės lygis pervertintas, jis netenka tėvų ir įprastos aplinkos, nepaimtas iš šeimos, kai grėsmės lygis nepakankamai įvertintas, jis lieka aplinkoje, kurioje jam gresia fizinis ar psichologinis smurtas ir kiti pavojai. „VTAS darbo pobūdis suponuoja kontraversišką požiūrį, nes vieniems atrodo, kad vaikui yra geriausia gyventi šeimoje, kitiems atrodo, kad vaikas iš socialinės rizikos šeimos turi būti apgyvendintas saugesnėje aplinkoje“ (Tamutienė, Auglytė, 2018)⁸. Todėl vaiko gerovės specialistai priversti dirbti, patirdami nuolatinį spaudimą, juolab kad požiūrio kontraversiškumas pasireiškia ir bendraujant su paimto vaiko giminaičiais, kurie dažniausiai nenori priimti paimto vaiko į savo šeimą, o vaikui atsidūrus globos institucijoje, kaltina specialistus neišnaudojus visų galimybių palikti vaiką šeimoje.

Nors vaiko gerovės specialistų darbas pagal savo turinį, siekius ir tikslus asocijuojasi su misijos kilnumu ir svarba, jų atliekamos funkcijos veikiausiai susijusios su nuolatine įtampa, kurią sukelia ne tik klientų grupės specifika, bet ir labai sudėtingo vertinimo ir pasirinkimo veiksniai: specialistai verčiami atremti kaltinimus, įrodinėjant savo (ne-) parinktų intervencijų legitimumą ir reikalingumą skaidrumo ir atskaitomybės reikalaujantiems subjektams: vaikų tėvams ir giminėms, žiniasklaidos, politikos atstovams, aukštesnei administracijai, auditoriams, įvairių lygių

⁷ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas [interaktyvus]. 36¹ str. 3 d. Vilnius: Teisės aktų registras, 2020. [žiūrėta 2020 m. kovo 13 d.].

⁸ TAMUTIENĖ, Ilona, AUGLYTĖ, Vaida. Socialinis ir politinis spaudimas vaiko apsaugos srityje. Viešoji politika ir administravimas, 2018, Nr. 3, psl. 385-398.

kontrolieriams (Tamutienė, Auglytė, 2018)⁹. Nurodyti veiksniai įtakoja darbo kokybę: mažiau laiko lieka tiesioginėms funkcijoms atlikti, o nuolatinė įtampa ir stresas gali lemti nekonstruktyvų bendravimą, nepakankamą bendradarbiavimą ir skubotų neracionalių sprendimų priėmimą.

Vaiko gerovės specialistų atsakomybė glaudžiai susijusi su lūkesčiais: specialistai tikisi aiškaus darbo funkcijų reglamentavimo, mėgstamo darbo, konstruktyvaus bendradarbiavimo, klientai laukia iš specialistų emocinio palaikymo, skubios ir efektyvios pagalbos, organizacijos iš savo darbuotojų tikisi veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų laikymosi ir nepriekaištingai atliktų funkcijų. Tokie skirtingi lūkesčiai sudaro pagrindą vaidmenų konfliktui atsirasti.

Remiantis pasirenkamomis socialinių darbuotojų vaidmenų struktūromis (Verseckaitė, Snieškienė, 2011)¹⁰, specialistai gali prisiimti įvairius veiklos modulius, susijusius su vaidmenimis ir atsakomybe:

- Integralus, kai dirbama su visa šeima, kaip su sistema, atsakomybe dalijamasi su klientu, o specialistas suvokia save kaip motyvuotus, emociškai palaikančiuosius ir socialinių įgūdžių mokytojus.

- Biurokratinis, kai paklūstama savo organizacijai, nurodymai vykdomi neanalizuojant savo profesinio vaidmens, darbo misijos ir prasmės bei linkstama ties darbo su iniciatyviais, „gerais“ klientais, o suvokiamas vaidmuo yra tyrėjo, teisėjo ir prižiūrėtojo.

- Globėjas, kai iš anksto yra nusistatoma prieš klientą, jaučiama atsakomybė už visą pagalbos procesą, tačiau ne šeimos, o vaiko atžvilgiu, atsakomybė dėl tarpusavio santykių priskiriama klientui. Globėjo vaidmenys – kontrolieriaus, auklėtojo ir prižiūrėtojo.

Vaidmenų struktūros pasirinkimas priklauso nuo specialisto patiriamo vaidmenų konflikto veiksnių ir refleksijos. Paprastai specialistai supranta, kad jų prisiimti vaidmenys (padėjėjo, tarpininko, konsultanto ir kt.) nesutampa su atliekamais kontrolieriaus ir prižiūrėtojo vaidmenimis, kurių tikisi iš jų darbdavys ir kurie nepriimtini klientams, kurių lūkesčiai susiję su palaikymu, jautriu bendravimu ir bendradarbiavimu. Vaidmenų konfliktas neigiamai veikia specialistų darbo kokybę ir našumą, nes pasirenkamos vaidmenų struktūros paprastai turi spragų pareigų atlikimo kontekste: specialistas, išgyvenantis vaidmenų konfliktą, ieško problemų sprendimų būdų, pasirinkdamas tokią taktiką, kuri jam yra priimtina, tačiau tuomet vyksta netolygus darbuotojo resursų (dėmesio, laiko ir pan.) paskirstymas ir dėl to gali būti netinkamai vykdomos kai kurios funkcijos. Kitą vertus, specialistui, besistengiančiam prisiimti ir suderinti

⁹ TAMUTIENĖ, Ilona, AUGLYTĖ, Vaida. Socialinis ir politinis spaudimas vaiko apsaugos srityje. Viešojo politika ir administravimas, 2018, Nr. 3, psl. 385-398.

¹⁰ VERSECKAITĖ, Gintarė; SNIEŠKIENĖ, Dalija. Socialinio darbuotojo vaidmenų konfliktai dalyvaujant vaiko paėmimo iš šeimos procese. Socialinis darbas. Patirtis ir metodai, 2011, Nr. 2(1).

visus vaidmenis ir pateisinti visus lūkesčius, greitai pasireiškia perdegimas, kuris taipogi neigiamai veikia jo atliekamo darbo rezultatus – arba apskritai tampa profesijos pakeitimo priežastimi.

Vaiko gerovės specialistams, vykdančiam vaiko paėmimą iš šeimos, tenka spręsti sudėtingus uždavinius: jie turi realiai įvertinti atvejį, veikti griežtai pagal procedūrą reglamentuojančių norminių teisės aktų reikalavimus, išlikti ramūs ir kartu metu empatiški, ir tuo pat metu būti pasiruošę suvaldyti galimus konfliktus, emocijas, taip pat tėvų, kurie gali būti apsvaigę nuo alkoholinių ar narkotinių medžiagų, spaudimą, agresiją, o kartais ir fizinį smurtą. Tokioms aplinkybėms esant, tėvai neretai jaučiasi nuskriausti, neteisingai apkaltinami ir dėl vaiko paėmimo kaltina specialistus, tiesiogiai vykdančius vaiko paėmimą. Dažniausiai įvykio metu išaiškinti tėvams vaiko paėmimo priežasčių nėra galimybės – tam turi įtakos jų vidinė būseną. Tuomet po vaiko paėmimo tėvams atsiranda precedentas vaiko paėmimo faktui viešinti – tai yra, pateikti žiniasklaidai savaip interpretuojamą informaciją, dažniausiai neatitinkančią tikrovės.

2. ŽINIASKLAIDOJE PATEIKIAMOS INFORMACIJOS YPATUMAI

2.1. BENDRI ASPEKTAI

Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos pirmą straipsnį Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika. Akivaizdu, jog tokia politinė sistema sąlygoja ir informacijos laisvę šalyje. Informacijos laisvė reglamentuota Lietuvos Respublikos visuomenės informacijos įstatyme, tačiau tame pačiame teisės akte randame ir kitą imperatyvią nuostatą: „Viešoji informacija visuomenės informavimo priemonėse turi būti pateikiama teisingai, tiksliai ir nešališkai“¹¹. Bet atsižvelgiant į straipsnių internetiniuose portaluose turinį, spėtina, kad Lietuvos žiniasklaida vadovaujasi lanksčiu požiūriu į teisės aktų reikalavimus. Informacijos laisvės tema kur kas dažniau aptariama aukštesniame lygyje, tuo tarpu dėl viešosios informacijos kokybės problemų daugiau diskutuojama šalies visuomenėje. J. Mažylė¹² (2012), remdamasi prancūzų mokslininko C. J. Bertrando pateiktu žiniasklaidos modeliu, nurodo, kad „demokratinės visuomenės siekinys – viešoji erdvė su atsakingai ir principingai joje veikiančia žiniasklaida“. Autorė straipsnyje pažymi, jog Lietuvoje žiniasklaidos sistemų padėtis yra neaiški, ir mini „negeros moralės“ elementų apraiškas viešojoje erdvėje. Svarbu, kad kalbėdama apie Lietuvos žiniasklaidos sudėtinę dalį, autorė išskiria tris aspektus: įstatyminę bazę (LR visuomenės informavimo įstatyme reglamentuotos

¹¹ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas [interaktyvus]. Vilnius: Teisės aktų registras, 2020. [žiūrėta 2020 m. kovo 14 d.].

¹² MAŽYLĖ, Jolanta. Atsakingos žiniasklaidos sistemos: teorinės prieigos ir situacija Lietuvos regionų spaudoje. Žurnalistikos tyrimai, 2012, Nr. 5.

pareigos), savitarkos dokumentus (Etikos kodekso normos) ir individualią asmens (žurnalisto) vertybių sistemą. 2013 metų straipsnio pateiktyje teigiama, jog visuomenės informavimo priemonių savireguliacijos mechanizmas yra neefektyvus, žurnalistų veiklą įtakoja verslas, taip pat – jog žurnalistų savimonės ir profesionalumo neužtenka, kad jie galėtų imtis vieningų veiksmų prisidėti prie atsakingos žiniasklaidos sistemų kūrimo.

Apie tai, kokia yra informacijos apie vaiko paėmimą iš šeimos kokybė galima spręsti ir iš bendrojo informacijos kokybės konteksto. Anot L. Nevinskaitės (2011), masinės komunikacijos apibrėžimas yra susijęs su procesu, kurio metu specializuotos siuntėjų grupės technologinėmis priemonėmis perduoda simbolinį turinį didelei, heterogeninei, anoniminei ir plačiai pasklidusiai auditorijai.¹³ Atsižvelgiant į šiuos masinės komunikacijos vartotojų apibūdinimus, suprantamas informacijos šaltinių noras pritraukti auditorijos dėmesį; taip pat čia yra svarbus konkuravimo aspektas. Žiniasklaidoje pateikiami straipsniai pasižymi skambiais pavadinimais, iliustruojamos tam tikro turinio nuotraukomis ir apskritai straipsniai apie vaiko paėmimą iš šeimos mažai skiriasi nuo straipsnių kitomis temomis, nors jose kalbama apie išskirtinę piliečių grupę, pirmiausia dėl amžiaus, ir taip pat dėl šios grupės pažeidžiamumo jos sudėtingų gyvenimo aplinkybių pasėkoje.

Šiuolaikinėms masinėms medijoms būdingas kiekybės, bet ne kokybės dominuojantis požymis. Internetiniuose portaluose sklaidžiama informacija neabejotinai daro įtaką politiniam dalyvavimui ir demokratijai. Kiekvienos dienos informacijos srautai išties yra dideli, tačiau dėl jos pateikimo būdo ji ne visada atitinka viešosios informacijos reikalavimų. Siekiant pritraukti kuo daugiau vartotojų, net ir pačiomis rimčiausiomis ir svarbiausiomis temomis surašyti straipsniai turi labiau pramoginio charakterio savybių, tai yra, žiniasklaidos pastangos nukreiptos auditorijos pritraukimą pačiu jai priimtinausiu ir lengviausiu būdu, suteikiant informacijai sensacingumo, netikėtumo prieskonį, ir dažnai interpretuojant pateikiamus faktus taip, kad informacijos šaltinis taptų kuo labiau skaitomu. „Smurtas prieš vaikus – viena iš daugelio spaudos temų, kurios noriai ir su pavydėtiniu pastovumu keliamos į paviršių kaip sensacingos. Jaunieji šalies žurnalistai nesuvokia arba dar blogiau – nenori suvokti savo straipsnių galimų pasekmių. <...> Straipsnių „skandalingumą“ lemia tokie kriterijai: vaiko smurtinė mirtis; seksualinis smurtas prieš vaiką; vaikas nužudo kitą vaiką; fizinis ar seksualinis šeimos narių smurtas prieš vaiką; itin dideli tam tikro reiškinių mastai“ (Kvieskienė, 2005).¹⁴ Publikacijose skambiais pavadinimais, kuriuose aprašomi tokie įvykiai, kaip vaiko smurtinė mirtis, fizinis, seksualinis ar psichologinis smurtas prieš vaikus, nedažnai pateikiama ugdomojo pobūdžio informacija apie prevencines priemones, pranešimų tvarką bei specialistų teikiamą pagalbą. Taigi, galima teigti, kad žurnalistika apsiriboja tik viena iš daugelio savo funkcijų: pranešdama visuomenei apie kraupius atvejus, ji neteikia

¹³ NEVINSKAITĖ, Laima. Šiuolaikinės medijos ir masinės komunikacijos teorijos, 2011, Vilnius, psl. 10.

¹⁴ KVIESKIENĖ, Giedrė. Pozityvioji socializacija, 2005, Vilnius, psl. 73.

informacijos apie galimybes to išvengti. Šioje vietoje ignoruojamas masinės komunikacijos efektas, kuris mokslininkų apibūdinamas kaip bet kokia masinės komunikacijos pasekmė, bet koks jos poveikis, kuris gali būti numatytas, sąmoningas arba ne, ir gali būti daromas žinioms, nuomonėms, jausmams, nuostatoms, elgesiui, veiksams (Nevinskaitė, 2011).¹⁵ Čia ir iškyla problema, susijusi su žiniasklaidos atstovų vertybėmis ir gebėjimais neiškreipiant informacijos surašyti straipsnį taip, kad jis vienu metu būtų patrauklus visuomenei, naudingas ir vienodai teisingas veikėjų atžvilgiu.

Apie informacijos vakuumą rašė G. Aleknonis (2006)¹⁶, teigdamas, jog informacijos vakuumas yra užpildomas ne visavertėmis žiniomis, o informaciniu surogatu, kas ir daro poveikį informacijos objektyvumui. Autorius savo straipsnyje pateikia informacijos objektyvumo modelį, pasiūlytą švedų žiniasklaidos tyrėjo J. Westerstahlo, pagal kurį objektyvumas – „tai visų pirmą faktiškumas ir nešališkumas, ir pažymi, kad konkurencinėje informacijos srautų kovoje objektyvumas yra lyg šalutinis, pageidaujamas, bet, deja, nebūtinai informacijos bruožas“. Straipsnyje minima, kad Lietuvos gyventojai pastebi užsakomųjų straipsnių požymius, o žiniasklaidos funkcijos įvardijamos labiau kaip pramoginės, nei auklėjamosios ir informacinės.

Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ duomenimis, 2018 metais žiniasklaida pasitikėjo tik 36,7 % gyventojų¹⁷. Paskutiniu metu šis skaičius augo, pavyzdžiui, portale Respublika.lt skelbiama, jog rinkos ir viešosios nuomonės tyrimų kompanijos „Baltijos tyrimai“ duomenimis, 2019 metais Lietuvos žiniasklaida patenka į dešimties institucijų, kuriomis gyventojai labiausiai pasitiki, sąrašą ir pasitikėjimas siekė 63 %¹⁸. Spėtina, kad tarp tokių pokyčių nulėmusių priežasčių yra informacijos turinio pakeitimai, susiję su duomenų apsaugos reikalavimų griežtinimu, viešųjų asmenų veiksmų akylas stebėjimas ir jų pasisakymai viešoje erdvėje, ir tikėtina, kad pokyčiai, susiję su reikalavimais skelbiamai informacijai, visgi vyksta. Tačiau šioje vietoje reikėtų susimastyti, kokios yra šių pokyčių priežastys. Stebint žiniasklaidoje pateikiamą informaciją, vertinant pateikimo tendencijas, galima teigti, kad žiniasklaidos šaltinių siekis operatyviai pateikti skandalingo pobūdžio informaciją susijęs ir su politikų sprendimais, ir su jų poelgiais, korupcijos apraiškomis. Taigi, kai tokio pobūdžio informacija tampa viešai prieinama, visuomenės pasitikėjimas žiniasklaida didėja. Kai kurie mokslininkai tai sieja su politinio ciklo poveikiu: „Politinio ciklo poveikis pasitikėjimui Seimu, Vyriausybe, Prezidentu yra didelis ir reguliarus. Ypač stiprus nepasitikėjimas juntamas iki rinkimų, o mažiausias – po rinkimų“ (V.

¹⁵ NEVINSKAITĖ, Laima, Šiuolaikinės medijos ir masinės komunikacijos teorijos, 2011, Vilnius, psl. 73.

¹⁶ ALEKNONIS, Gintaras. Informacijos vakuumas Lietuvos žiniasklaidoje. Informacijos mokslai, 2006, Nr. 37.

¹⁷ Kodėl mažėja pasitikėjimas žiniasklaida? [interaktyvus]. Vilnius: Minfo.lt, 2018. [žiūrėta 2020 m. kovo 14 d.].

¹⁸ Apklausa rodo augantį nusivylimą Vyriausybe per 3 metus smuko pasitikėjimas Seimu. [Interaktyvus]. Vilnius: Respublika.lt, 2020. [žiūrėta 2020 m. kovo 14 d.].

Gaidys, 2019)¹⁹. Atitinkamai kinta publikacijų apie politikus skaičius: akivaizdu, jog prieš rinkimus straipsniuose pavišinama informacija ne tik apie kandidatų ketinimus, siūlymus, programas, politinius požiūrius, bet ir apie jų asmeninį gyvenimą. Visuomenės pasitikėjimo lygis šiuo atveju grindžiamas tuo, kad žiniasklaida išryškina faktus apie tam tikrus asmenis, atsiranda prieštaravimų politikų pasisakymuose, paaiškėja jų veiklos neatitikimai duotiems pasižadėjimams ir pan.

2.2. ŽINISKLAIDOS PATEIKIAMOS INFORMACIJOS APIE VAIKO TEISIŲ APSAUGĄ YPATUMAI

Vertinant 2014-2019 metais Lietuvos žiniasklaidoje publikuojamų straipsnių apie vaikų paėmimus iš šeimos, išlieka įspūdis, kad daugelyje atvejų vaiko paėmimas iš nesaugios aplinkos traktuojamas kaip negatyvios intervencijos į šeimos gyvenimą pavyzdys, kur socialiniai darbuotojai, vykdydantys paėmimą, turi ne itin pozityvų vaidmenį: socialinę riziką patiriančių šeimų atstovų, atvejus komentuojančių asmenų jie dažnai vadinami vaikų atiminėtojais. Nepaisant autorių intencijos daromo poveikio atžvilgiu (planuotas ar neplanuotas efektas), visuomenė, neatsižvelgdama į nuolat tobulinamus teisės aktus, reglamentuojančius vaiko teisių apsaugą, dažniausiai vadovaujasi emocijomis ir reiškia nepasitikėjimą specialistais, kurie, siekdami apsaugoti vaiką nuo smurto ar nepriežiūros, paima jį iš šeimos, kurioje vaikas yra nesaugus dėl tam tikrų aplinkybių, kai jis yra mušamas ar neprižiūrimas, arba kai vaiko tėvai piktnaudžiauja alkoholiniais gėrimais ir narkotinėmis medžiagomis, kas sudaro sąlygas vystytis išmokimo procesui, kuris vėliau lemia vaiko vertybių, nesutampančių ar prieštaraujančių prosocialaus gyvenimo nuostatoms, susiformavimą. Tai aiškinama publikacijų afektiniu, arba emociniu, efektu visuomenės nuomonės atžvilgiu.

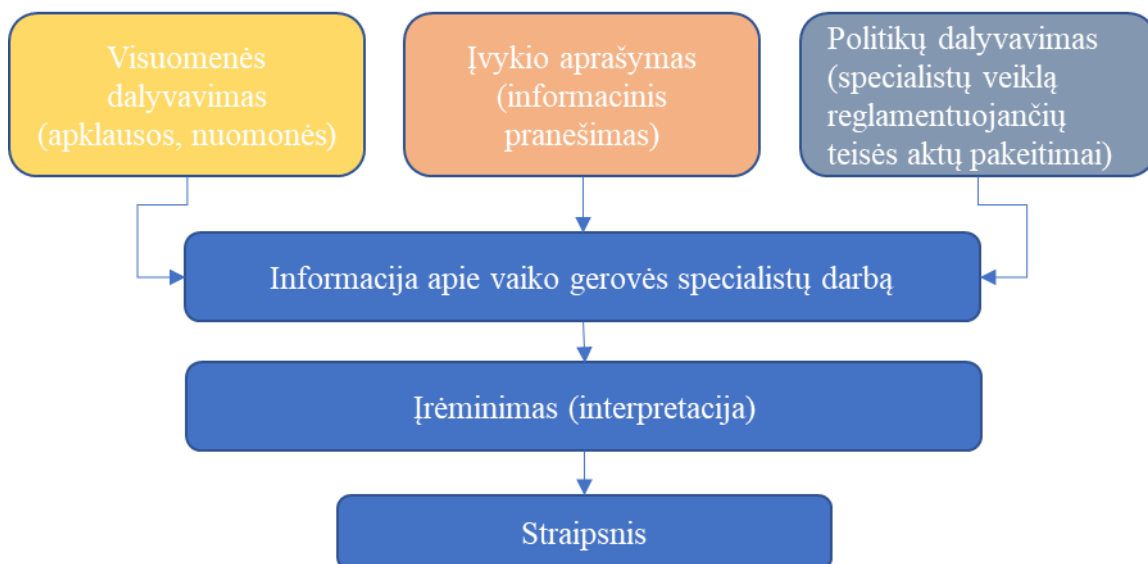
Žiniasklaidoje pateikiama informacija apie vaiko paėmimą iš šeimos neretai yra iškraipoma, nes žurnalistai ne visai objektyviai vertina vaiko gerovės specialistų veiklą, neįsigilindami į jų funkcijas reglamentuojančios teisinės sistemos reikalavimus, ir juo labiau – į specialistų padėtį jų vaidmenų konfliktų, nuolatinio streso ir patiriamo tam tikro spaudimo kontekste. Tai apibrėžiama moksliniuose straipsniuose, kuomet labai vaizdžiai aprašoma dilema, kai socialiniam darbuotojui tenka nuspręsti, ar paimti vaiką iš socialinę riziką patiriančios šeimos, kad būtų užtikrintas jo saugumas, ar išsaugoti šeimą ir spręsti klausimus dėl veiksmingos pagalbos jai suteikimo, prisiimant atsakomybę už riziką, kad vaikas gali prarasti sveikatą ar gyvybę

¹⁹ GAIDYS, Vladas. Pasitikėjimo institucijomis dinamika Lietuvoje 1998–2018 m.: ilgalaikiai ir ad hoc įtakos veiksniai. *Filosofija. Sociologija*, 2019, Nr. 4, psl. 287-294, Lietuvos mokslų akademija.

(Tamutienė, Auglytė, 2018).²⁰ Autorės pabrėžia, kad vaiko gerovės specialistų darbo kokybei daro įtaką ir politikų formuojami konfrontuojantys vaiko apsaugos tikslai bei skirtingi požiūriai į vaiko apsaugą, ir biurokratiniai reikalavimai, kontrolė bei visuomenės, žiniasklaidos ir politikų spaudimas. Dėl nurodytų veiksnių susidaro dvejopai interpretuojama socialinio darbuotojo atsakomybės sistema: paėmęs vaiką, jis turi įrodyti, jog grėsmė vaiko saugai ir sveikatai buvo tikra ir reali, palikęs vaiką ir išsaugojęs šeimą – teisintis dėl vaiko saugos neužtikrinimo. Autorės nurodo, kad paimtų vaikų tėvai, „siekdami paveikti VTAS sprendimus, pasitelkia didesnę galią turinčias kontroliuojančias institucijas, politikus ir žiniasklaidos priemones“. Taip atsiranda tokių siekių pasekmės: politikai ir žiniasklaida, disponuodami netikslia, daline ir dažnai iškraipyta informacija, atitinkamai kaltina vaiko gerovės specialistus dėl intervencijų, ir sukelia visuomenės nepasitikėjimo bangas ir abejones specialistų kompetencija, ypatingai įvykių išviešinimo ir kritikos per masines komunikacijos priemones atvejais. Be to, iki vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkos buvo pasigendama ir kontroliuojančių institucijų palaikymo bei paramos.

Vaiko gerovės temos aktualumas žiniasklaidoje gali būti aiškinamas remiantis darbotvarkės nustatymo ir rėminimo teorijų prielaidomis ir šių teorijų sąsajas. Akivaizdu, jog žiniasklaida turi įtaką visuomenės nuomonės formavimuisi: t. y. yra pasirenkama, ką turi išgirsti visuomenė ir kaip suvokti tai, ką išgirdo, o visuomenė reaguoja į tam tikrą straipsnių skaičių: kuo daugiau skiriama dėmesio temai, tuo svarbesnė ji atrodo. Tačiau straipsnių aktualumą, pagal E. Rogerso ir J. Dearingo praplėstą žiniasklaidos darbotvarkės nustatymo teoriją, lemia ne tik žiniasklaida; šiame procese gali dalyvauti ir kiti veikėjai. Vadovaujantis šiomis bendromis prielaidomis, galima nuspėti, jog vaiko gerovės tema rūpi keliems šaltiniams, ir žiniasklaidos darbotvarkės nustatymo procesas yra reguliuojamas ne tik žiniasklaidos šaltinio, bet ir politikų bei pačios visuomenės. Taigi, straipsniai apie vaiko teisių apsaugos specialistų atliekamą darbą gali būti kraupaus (dažniausiai) įvykio, susijusio su vaiko teisių pažeidimais pasekmė, politikų rengiamų sprendimų poveikio vaiko apsaugos sričiai numatomi padariniai, taip pat visuomenės reakcijos į tuometinę situaciją šalyje fiksavimas ir plėtojimas žiniasklaidos informavimo priemonėse. Todėl, ta pati informacija apie vaiko teisių specialistų darbą gali būti pateikta skirtingais būdais, priklausomai nuo darbotvarkės sudarymo procese dalyvaujančių atstovų:

²⁰ TAMUTIENĖ, Ilona, AUGLYTĖ, Vaida. Socialinis ir politinis spaudimas vaiko apsaugos srityje. Viešoji politika ir administravimas, 2018, Nr. 3, psl. 385-398. ISSN 2029-2872 (online).

1 pav. Informacijos pateikimo būdai remiantis darbotvarkės nustatymo ir rėminimo teorijų prielaidomis

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Pranešimai kuriami ir platinami viešoje erdvėje. Masinės komunikacijos priemonės yra atviros visiems pranešimų siuntėjams ir gavėjams, „užsiima“ viešaisiais, visuomeniniais reikalais, kurie yra viešosios nuomonės objektai (taigi, be žiniasklaidos kaip viešosios sferos dalies negalėtų formotis viešoji nuomonė, būtina demokratijai funkcionuoti“ (L. Nevinskaitė, 2011). Autorė teigia, kad masinės komunikacijos priemonėms yra suteikiama didelio masto (nors ir neabsoliuti) laisvė kaip ekonominiam, politiniam ir kultūriniam veikėjui, tačiau pabrėžia, kad masinės komunikacijos priemonės yra atskaitingos visuomenei.²¹ Tačiau realiai vertinant informaciją apie vaiko gerovės specialistų darbą, jos objektyvumas iki šiol kelia abejonių. Tam sudaro pagrindą informacijos pateikimo būdas, t. y. kartais netinkami rėminimo įrankiai. Įrėminimo efekto esmė yra tai, kad auditorija priima tuos pačius interpretavimo rėmus. Analogišką prielaidą daro kiti mokslininkai: „Publikacijos dažniausiai pateikiamos faktų aprašymo su citatomis forma. Nors iš pirmo žvilgsnio susidaro įspūdis, kad informacija pateikiama gana objektyviai, svarbu tai, kad žurnalistai, vengdami viso interviu, gali subjektyviai interpretuoti faktus juos aprašydami bei išrinkdami citatas“ (E. Kavoliūnaitė-Ragauskienė, 2014)²². Taigi, žurnalisto išryškinti kriterijai įtakoja ir visuomenės atvejų vertinimo schemą. Neretas atvejis, kai žurnalisto straipsnyje randamos šališkumo apraiškos, kurių atsiradimą galima aiškinti ir straipsnio užsakovo reikalavimais, ir žurnalistų empatiškumo lygiu. Beje, straipsnių užsakovų vaidmenyje šiuo atveju gali būti tiek informacijos šaltinių vadovai, tiek politikos veikėjai, inicijuojantys teisinės sistemos pakeitimus,

²¹ NEVINSKAITĖ, Laima. Šiuolaikinės medijos ir masinės komunikacijos teorijos. Vilnius, 2011, psl. 12-13.

²² KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, Eglė. Politikų ir visuomenės komunikavimas žiniasklaidos priemonėmis šeimos politikos srityje“. Teisės problemos, 2014, Nr. 1 (83). ISSN 1392-1592.

ties „nuskriaustieji“ vaiko tėvai, manantys, kad specialisto veiksmai, susiję su vaiko paėmimu iš šeimos yra pertekliniai ir neteisėti. Įrėminimas vyksta taip, kad visuomenės nuomonė formuotųsi tėvų naudai, vaikas ir šeima būtų užjaučiami, o socialinių darbuotojų gerovės misija įgauna netikslingą, intervencinio pobūdžio veiksmo atspalvį. Tačiau daugelyje atvejų tai yra iš tikrųjų netinkamas rėminimo įrankių naudojimas, o pasekmė yra neatitinkanti tikrovės informacija, formuojanti iškreiptą ir neteisėną visuomenės nuomonę, nes įrėminimas ne tik apibrėžia problemą ir jos priežastis, bet pateikia moralinį vertinimą ir siūlo tolesnio elgesio ir veiksmų rekomendacijas (Entman, 1993)²³.

2.3. INFORMACIJOS APIE VAIKO GEROVĖS SPECIALISTŲ DARBĄ PATEIKIMO TENDENCIJOS

E. Kavoliūnaitė-Ragauskienė (2014) reiškia abejones dėl žiniasklaidos gebėjimo prisidėti prie sėkmingos šeimos politikos kūrimo, kai galėtų būti vykdoma dialogo tarp piliečių ir politikų paieška, politikų orientavimas į piliečių poreikius arba visuomenės orientavimas į tam tikras vertybes. Dalyvavimas politikos kūrime negali apsiriboti tik neigiamų faktų pateikimu visuomenei, o publikuojamų politikų interviu bei skaitytojų komentarų negalima vadinti dialogu tarp piliečių ir politikų – šis procesas reikalauja kitos schemos, kur į konstruktyvią kritiką ir prasmingus siūlymus būtų atsakyta atitinkamais veiksmais: kitaip dialogas, kaip viena iš problemų sprendimo priemonių, netenka vertės. Analogiškai, visuomenės orientavimas į tam tikras vertybes taip pat nėra natūralus procesas, nors ir dėl to, kad skaitytojams pateikiama informacija po jos „apdoravimo“ netenka pirminės esmės, nes publikacijos tema vystoma ta kryptimi, kurią pasirenka jos autorius.

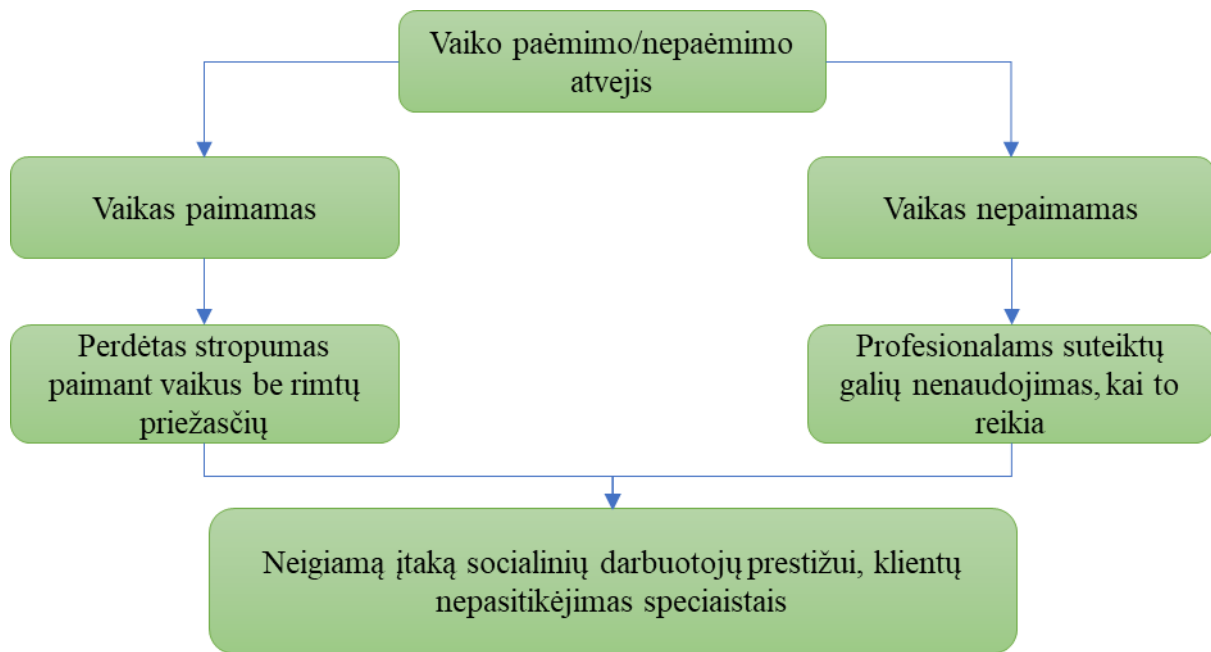
Taipogi straipsniuose apie vaiko teisių apsaugos sistemą Lietuvoje informacija pateikiama dažniausiai iš neigatyvios pusės: vaiko teisių pažeidimų skaičius šalyje vis dar yra didelis, daugybė straipsnių surašyta apie tai, kad vaiko teisių apsaugos sistema veikia blogai ir yra tobulintina. Korekciniai veiksmai, nukreipti į teisinės bazės tobulinimą, nepateisina tėvų ir vaiko gerovės specialistų lūkesčių: tėvai baiminasi vis griežtėjančiais reikalavimais, susijusiais su vaikų auginimu ir auklėjimu, specialistai vis daugiau apkraunami biurokratiniais procesais ir jiems priskiriamais vaidmenimis. Tačiau vaiko teisių apsaugos tematika žiniasklaidoje yra kur kas populiareesnė, nei vaiko gerovės specialistų darbo ypatumų. Pastarajai tenka nedidelė dalis publikacijų, kai klausimą spręsti bando patys darbuotojai, surengdami akcijas ir piketus, arba apie tai prakalba atitinkamos srities politikos veikėjai.

²³ ENTMAN, R. M. Framing: Towards a Clarification of a Fractured Paradigm, *Journal of Communication*, 1993, Nr. 43, psl. 51-58.

Žinių skleidėjai informaciją apie vaikų paėmimą iš šeimos pateikia naudodami jau tapusį įprastu metodu, t. y. daugiausiai dėmesio straipsniuose skiria šeimai, vaikui, jų patiriamams jausmams. Tačiau vaiko paėmimo iš šeimos dalyvauja ir vaiko gerovės specialistai, kurių vaidmuo šiame procese publikacijose dažniausiai arba išvis neaprašomas, arba minimas minimaliai, arba jam skiriama daug dėmesio tuomet, kai specialistai savo veiksmais užsitraukia tam tikrus įtarimus dėl jų kompetencijos ir profesionalumo nepakankamo lygio (pvz., Kručinskų atvejis). Publikacijų turinyje vaiko paėmimas yra nušviečiamas kaip savarankiškai egzistuojanti priemonė – bent jau toks įspūdis gali susidaryti skaitytojams. Vaiko paėmimo procesas žiniasklaidoje retai „išsifruojamas“ – straipsniuose nenurodoma, kokių priemonių imamasi prieš paėmimą ir po jo. Mokslininkai šį procesą apibūdina kaip ilgą ir tikslingą pagalbos procesą socialinės rizikos šeimai, kurio metu socialinis darbuotojas įvertina šeimos problemas, sudaro pagalbos planą, jį vykdo, vertina ir planuoja tolesnius veiksmus (G. Verseckaitė, D. Snieškienė, 2011)²⁴.

Be to, žiniasklaidoje pateikiama informacija, susijusi su vaiko paėmimu iš šeimos, įneša ir sumaištį. Tampa tendencija, kad straipsniuose vaiko gerovės specialistai apibūdinami kaip neprofesionalūs ir deramai savo pareigų neatliekantys darbuotojai. Pastebėtinas tam tikras situacijų negatyvaus vertinimo dvilypumas: jei vaikas atskiriamas nuo šeimos iki galima bus jį grąžinti, specialistams inkriminuojamas biurokratizmas, žiaurumas, empatijos trūkumas ir nesugebėjimas įvertinti situaciją; tuo tarpu jei vaikas nėra paimamas, tie patys specialistai kaltinami pareigų neatlikimu, profesionalumo nebuvimu, empatijos trūkumu ir nesugebėjimu įvertinti situaciją. Taigi, iš vienos pusės vaiko gerovės specialistų perdėtas stropumas paimant vaikus be rimtų priežasčių, iš kitos – profesionalams suteiktų galių nenaudojimas, kai to reikia: ir vienu, ir kitu atveju visuomenės lūkesčiai nepasiteisina (žr. 2 pav.). Galima būtų daryti prielaidą, kad tokių atvejų tikrai pasitaiko, tačiau kai kone kiekvienas atvejis yra taip vertinamas, tampa aišku, kad šioje vietoje susiduriama su tam tikru stigmatizavimu ir stereotipais, kurie įsitvirtina visuomenei pateikiant netinkamai interpretuojamus faktus.

²⁴ VERSECKAITĖ, Gintarė; SNIEŠKIENĖ, Dalija. Socialinio darbuotojo vaidmenų konfliktai dalyvaujant vaiko paėmimo iš šeimos procese. Socialinis darbas. Patirtis ir metodai, 2011, Nr. 2(1). ISSN 2029-0470 (online).

2 pav. Neigiamo atvejų vertinimo dvilypumas
Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Moksliniuose publikacijose aprašomi socialinių darbuotojų, dirbančių su šeimomis, patiriami sunkumai po 2018 m. liepos 1 d. įsigaliojusių pakeitimų (vadinamos pertvarkos) vaiko teisių apsaugos sistemoje (A. Kiaunytė, V. Lygnugarienė, 2019)²⁵. Tarp veiksnių, dėl kurių susidaro sumaištis ir įtampa darbe, minima ir žiniasklaidos įtaka visuomenės nuomonei apie vaiko gerovės specialistus. Atliktų tyrimų duomenimis, žiniasklaidoje eskaluojami vaiko paėmimo iš šeimos atvejai daro neigiamą įtaką socialinių darbuotojų prestižui, trukdo vykdyti priskirtas funkcijas ir deramai atlikti pareigas dėl klientų nepasitikėjimo specialistais; dėl netinkamo pasiruošimo pokyčiams ir informacijos stokos „visuomenė pertvarkos procesus supranta kaip „raganų medžioklę“. Visuomenės ir šeimų nepasitikėjimas ir pasipriešinimas suprantamas: pertvarkos esmė ir poreikis kelia abejonių, žiniasklaidoje aprašomi vaiko paėmimo atvejai baugina, specialistams prikljuojamos vaikų atiminėtojų etiketės.

Užuot nušvietus netinkamai organizuotus vaiko teisių apsaugos procesus, plačiau auditorijai galėtų būti su tokiu pat stropumu aiškinami vaiko teisių apsaugos sistemos pakeitimai, t. y. išaiškinamos vaiko, tėvų ir specialistų teisės ir pareigos.

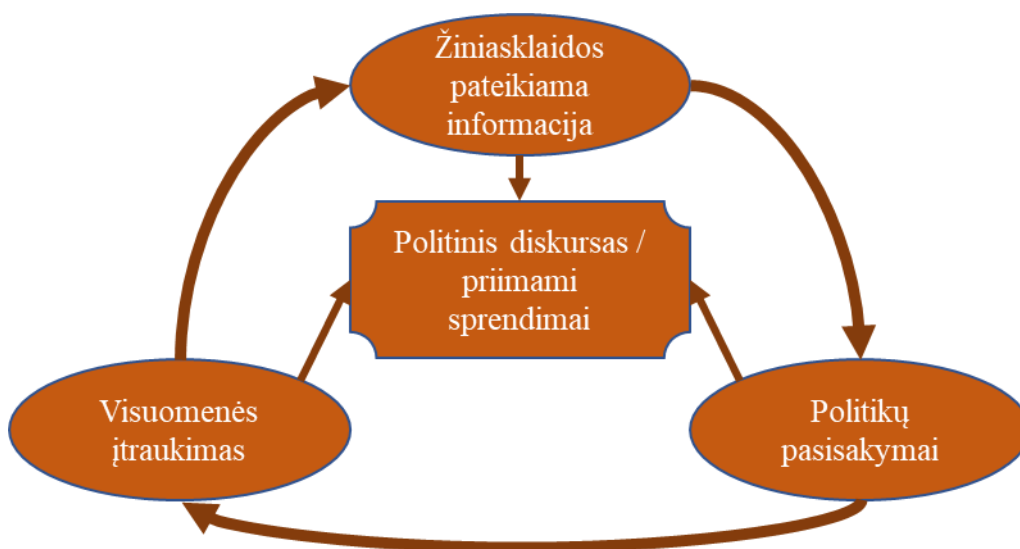
²⁵ KIAUNYTĖ, Asta, LIGNUGARIENĖ, Viktorija. Vaiko globos sisteminė pertvarka kaip iššūkis socialinių darbuotojų profesionalumui: kas parodo supervizijos ir intervizijos poreikį? Socialinis darbas. Patirtis ir metodai, 2019, Nr. 23 (1). ISSN 2029-5820 (online).

2.4. POLITINIO DISKURSO VAIKO TEISIŲ APSAUGOS TEMA KONSTRAVIMAS ŽINIASKLAIDOJE

Socialinės politikos laukas yra ypatingas: tai yra jautri sritis, kurioje, net ir aukštesniuose jos lygmenyse, dažnai vyrauja emocijos. Žiniasklaidos skleidžiama informacija apie vaiko teisių apsaugos reformas, pertvarkas, specialistų veiklą, vaikų paėmimą iš šeimos priklauso daugiausiai aptarinėjamų publikacijų grupei, nes jose kalbama apie vieną pažeidžiamiausių visuomenės dalį – vaikus, patyrusius smurtą ar nepriežiūrą. Dėl to straipsniai šia tema nebelieka nepastebėti: į politinį diskursą įsitraukia ir visuomenė, ir politikos veikėjai. Žiniasklaidos formuojamo požiūrio į vaiko teisių įgyvendinimą tyrimo duomenimis (J. Dudaitė, B. Kairienė, 2017), žiniasklaidoje aptariant teisės gyventi ir sveikai vystytis principus, absoliuti dauguma straipsnių nagrinėja apsaugos nuo smurto problemas (straipsniai, aprašantys smurto prieš vaikus raišką, smerkiantys smurtą prieš vaikus ir taip netiesiogiai perduodantys žinią visuomenei, kad teisinėje ir humaniškoje valstybėje vaikai privalo būti apsaugoti nuo smurto).²⁶ Tikėtina, kad žiniasklaidos naudojami rėminimo įrankiai sujudina auditoriją ir politikus: vienus priverčia reaguoti į neeilinę situaciją šeimoje ir reikšti savo nuomonę komentaruose, piketu ir protestų metu; kitus – vertinti esamos socialinės sistemos priemones, aiškintis dėl jų veiksmingumo ir tobulinimo. Visuomenės ir politikų sąveika politikos komunikacijos sistemoje geriausiai atsispindi būtent per žiniasklaidoje pateikiamą informaciją, jos pranešimų poveikį ir pan., nes daugiausia tik dėl žiniasklaidoje pateikiamų pranešimų yra įmanomas visuomenės informuotumas apie politiką, taip pat žiniasklaida įtraukia visuomenę į politinių sprendimų priėmimą ar diskusijas apie politines problemas, priimamus sprendimus (R. Matkevičienė, 2012).²⁷ Kaip parodoma 3 pav., per politinį diskursą, konstruojamą žiniasklaidos, organizacinę galią turinčius dalyvius pasiekia informacija apie socialinės sistemos netobulumus, dėl kurių būtina priimti sprendimus; identišškai veikia ir atvirkštinė sistema, kai politiniai sprendimai paviešinami socialinėje erdvėje ir yra viešai aptarinėjami auditorijos; tačiau šie konstruktai turi ir tam tikrų skirtumų: jei atitinkamas teisės aktas po rezonansinio įvykio dar rengiamas, dėl jo vyksta aršesni debatai.

²⁶ DUDAITĖ, Jolita; KAIRIENĖ, Brigita. Žiniasklaidos formuojamas požiūris į vaiko teisių įgyvendinimą. Specialusis ugdymas, 2017, Nr. 1 (36), psl. 88 (online).

²⁷ MATKEVIČIENĖ, Renata. Lietuvos internetinės žiniasklaidos konstruojamo politinio diskurso kaita. Informacijos mokslai, 2012, Nr. 59. ISSN 1392-0561 (online).

3 pav. Politinio diskurso konstruktas
Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Rašant apie vaiko teisių įgyvendinimą, dažniausiai pasirenkama neigiamoji forma: akcentuojama, kad vaiko teisės yra pažeidžiamos ar neįgyvendinamos. Taip netiesiogiai pabrėžiama nagrinėjamų konkrečių vaiko teisių įgyvendinimo svarba (J. Dudaitė, B. Kairienė, 2017).²⁸ Toks žinių pateikimo būdas masinės komunikacijos priemonėse taip pat daro įtaką politikų sprendimams ir jų priėmimo terminams.

Publikuodami straipsnius apie rezonansinius įvykius Lietuvoje, žiniasklaidos šaltiniai atlieka ne tik visuomenės informavimo funkciją. Žiniasklaidoje pateikiamos informacijos apie vaiko teisių įgyvendinimą ir apsaugą išsamumas, konvencijos paradigmos, principų ir nuostatų sklaida turi didelę įtaką ne tik visuomenės sąmoningumo šioje srityje didinimui, bet ir vaiko teisių užtikrinimui valstybėje. (J. Dudaitė, B. Kairienė, 2017).²⁹

Apskritai, atlikti moksliniai tyrimai dėl žiniasklaidos vaidmens politikos formavime daugumoje yra bendri, nesusiję su tam tikromis veiklos sritimis. Žiniasklaidos įtaka aprašoma daugiau tarpininkavimo tarp politikos veikėjų ir visuomenės lygmeniu. Tačiau tarpininkavimas šiuo atveju turėtų būti suprantamas ne tik kaip šalių suvedimas dialogui kurti: tai daug sudėtingesnis procesas, kuriuo metu žiniasklaidos atstovai ne tik skleidžia informaciją, bet ir pateikia subjektyvią nuomonę ir kuris sudaro sąlygas nuomonėms pareikšti, oponuoti, ginti, ginčyti, komentuoti, galiausiai susiformuoti viešajai nuomonei ir išreikšti kolektyvinę pilietinę valią. Manoma, ji (žiniasklaida) gali užtikrinti, kad pakankamai ir objektyviai informuoti piliečiai priimtų

²⁸ DUDAITĖ, Jolita; KAIRIENĖ, Brigita. Žiniasklaidos formuojamas požiūris į vaiko teisių įgyvendinimą. Specialusis ugdymas, 2017, Nr. 1 (36), psl. 90 (online).

²⁹ DUDAITĖ, Jolita; KAIRIENĖ, Brigita. Žiniasklaidos formuojamas požiūris į vaiko teisių įgyvendinimą. Specialusis ugdymas, 2017, Nr. 1 (36), psl. 79 (online).

savarankiškus sprendimus, reikalautų, kad jų interesai būtų tinkamai atstovaujami išrinktų politikų, aktyviai dalyvautų formuojant tiek valstybinę, tiek europinę politiką (A. Balčytienė, A. Vinciūnienė, 2006).³⁰ Tad yra visos prielaidos teigti, kad žiniasklaidos vaidmuo politinėje komunikacijoje siejamas ne tik su tarpininku, bet ir su šios komunikacijos svarbaus lygiaverčio veikėjo bei aktyvaus politinių procesų dalyvio vaidmenimis.

Priimami sprendimai socialinėje srityje ypatingi kaip tik tuo, kad yra aktualūs visiems šalies gyventojams. Todėl po internetiniuose portaluose pasirodžiusios eilinės svarbios naujienos sujuda visuomenė, pradeda reikšti nuomones. Pažymėtina, kad tokiam sujudimui turi reikšmės ir straipsnių kalba: publikacijos „gyvenimiškomis“ temomis skiriasi nuo kitų paprastesniu dėstymu, mažesniu mokslinių terminų naudojimu, bei aprašomų procesų supaprastintu schematizavimu. Apskritai kalbant siekdami užmegzti ryšį su skaitytojais, žurnalistai informaciją stengiasi pateikti aiškiai ir suprantamai. Tačiau tai nėra paprasta, nes auditorija nėra pakankamai išprususi (A. Balčytienė, A. Vinciūnienė, 2006).³¹

L. Bielinis aiškina masinės komunikacijos priemonių naudojamus įrankius informacijai pateikti plačiajai visuomenei kitaip: pabrėždamas, kad informavimo būdai įgyja patrauklumo, karnavalo elementų, šaržavimo, dekoratyvumo ir improvizacijos bruožų (L. Bielinis, 2002).³² Autorius teigia, kad tai yra būdas politikams ir žiniasklaidai „įdiegti į visuomenės sąmonę kaip lengvai suvokiamą šou“ tai, ko neįmanoma pateikti kaip rimto argumento. Tačiau net ir tokiomis priemonėmis „nunešama“ iki auditorijos informacija yra žinių skleidėjų atrenkama, atsižvelgiant į politinę situaciją šalyje, visuomenės interesus bei politikų siūlomus projektus. Taigi, masinės komunikacijos priemonių traktavimas kaip tikrai tarpininko politinės sistemos formavime nėra teisingas. Žiniasklaidos naudojami informacijos pateikimo būdai orientuoti į auditorijos pritraukimą, vadinasi, ir jos įtraukimą į politinę diskusiją, kurios galutinis rezultatas ideale turėtų atrodyti kaip politinis sprendimas, priimtas atsižvelgiant į visų politinio diskurso dalyvių pozityvaus bendravimo ir bendradarbiavimo pasekmę.

Tarp šiuolaikinei žiniasklaidai priskiriamų fenomenų, atsižvelgiant į IT plėtrą, išskiriamas politikų prisitaikymas prie žiniasklaidos veikimo principų (S. Statneckytė, 2013).³³ Straipsnio „Mediatizacijos įtaka politinės komunikacijos kultūrai“ autorė teigia, jog IT plėtra ir

³⁰ BALČYTIENĖ, Auksė, VINCIŪNIENĖ, Aušra. Žiniasklaida kaip aktyvus politinių procesų veikėjas informuojant visuomenę apie Europos Sąjungą: lyginamasis požiūris. Informacijos mokslai, 2006, Nr. 37, psl. 91-109. ISSN 1392-0561.

³¹ BALČYTIENĖ, Auksė, VINCIŪNIENĖ, Aušra. Žiniasklaida kaip aktyvus politinių procesų veikėjas informuojant visuomenę apie Europos Sąjungą: lyginamasis požiūris. Informacijos mokslai, 2006, Nr. 37, psl. 91-109. ISSN 1392-0561.

³² BIELINIS, Lauras. Šou principų dėsningumas Lietuvos politiniame gyvenime. Politikos mokslai, 2002, Nr. 1 (25), psl. 22-40. ISSN 1392-1681.

³³ STATNECKYTĖ, Simona. Mediatizacijos įtaka politinės komunikacijos kultūrai. Tiltai, 2013, Nr. 3, psl. 153-163. ISSN 1392-3137.

išplėtota interneto rinkodara suteikė žiniasklaidai dar daugiau galimybių plėstis, tobulėti komerciškai ir tapti politinės komunikacijos kultūros formuotoja, o analitikų vertinimu, žiniasklaida yra ir pagrindinės viešosios nuomonės formuotoja, ir politikai priversti griebtis naujų viešųjų ryšių strategijų. Tai dar kartą įrodo žiniasklaidos svarų vaidmenį politinio diskurso formavime.

3. TYRIMO METODOLOGIJA

Visapusiai temos atskleidimui buvo pasirinktas kiekybinis ir kokybinis tyrimas. Kiekybinis tyrimas parodo informacijos apie vaiko gerovės specialistų veiklą pateikimo žiniasklaidoje ypatybes ir tendencijas. Kokybinis tyrimas buvo atliktas siekiant išaiškinti, kokią nuomonę apie nurodytą informaciją ir jos poveikį turi vaiko teisių apsaugos atstovai – ekspertai.

Dviejų tyrimų atlikimo tikslingumą sąlygoja siekis nustatyti, ar gauti kiekybiniai ir kokybiniai tyrimo rezultatai iš esmės papildo vieni kitus, ar tarp jų yra skirtumai, nurodantys į skleidžiamos informacijos rėminimo ir vartotojų interpretavimo nesutapimus.

4. KIEKYBINIS TYRIMAS

Šis tyrimas atliekamas pagal vykdomą projektą „Vaiko gerovės profesionalų darbo vietos kokybė“, kuris buvo finansuojamas Lietuvos mokslo tarybos, 2019-2021 m.

Tyrimui atlikti pasirinktas kiekybinis tyrimas, analizuojant portaluose skelbiamus rašytinius straipsnius. Pasirinktos publikacijos – 2014 – 2019 metų straipsniai, kurie buvo skelbiami populiariausiuose portaluose: delfi.lt, lietuvosrytas.lt, 15min.lt. Nagrinėjant straipsnius buvo pasirinktas šešerių metų laikotarpis, kad būtų galima iš plačios laiko perspektyvos įvertinti straipsnių kiekį po įstatymų pakeitimų, politikų pasisakymų kiekį nutikus rezonansiniam įvykiui.

Anketa buvo sudaryta adaptavus Jurgos Mataitytės – Diržienės disertaciniame tyrime naudotą žiniasklaidos tyrimo įrankį. Šiam tyrimui ją adaptavo „Vaiko gerovės profesionalų darbo vietos kokybė“, dalyvaujantys mokslo darbuotojai. Duomenų rinkimas užtruko nuo 2019 m. spalio 14 d. iki 2019 m. lapkričio 30 d. Jo metu buvo išrenkami visi minėtuose portaluose skelbti straipsniai nuo 2014-2019 metų, kuriuose buvo minimi vaiko paėmimo iš šeimos bei smurto prieš vaiką atvejai. Anketa buvo pildoma perskaitant kiekvieną rastą straipsnį ir atsakant į anketoje pateiktus klausimus. Viso tyrimui buvo surinkti 468 straipsniai. Jie buvo renkami bendradarbiaujant dviem tyrėjoms. Socialinio darbo magistrantūros II k. studentė Valentina Rudinskaja surinko 289 straipsnių: 98 straipsnius iš portalo delfi.lt už periodą nuo 2014 m. pradžios iki 2016 m. pabaigos ir 191 iš portalo 15min.lt už periodą nuo 2014 m. pradžios iki 2019 m. spalio mėn. Analizei ir interpretacijai buvo naudojami sujungti dviejų tyrėjų rinkti duomenys.

Kiekybinei analizei straipsniai buvo atrenkami naudojant paieškos sistemas: portalo delfi.lt rubrikoje „Archyvai“ suvedinėjami raktiniai žodžių junginiai ir laikotarpiai metais, taip gaunant reikiamą informaciją už atitinkamus metus. Portale 15min.lt archyvinių talpyklų surasti nepavyko, redakcija taip pat negalėjo pasiūlyti paieškos būdų portalo viduje. Todėl raktiniai žodžių

junginiai buvo įvedami paieškos sistemoje „Google“, nurodant portalo pavadinimą ir periodą. Taip pat, naudojant filtrus, straipsniai buvo ieškomi portalo viduje, tačiau informacija dažnai kartojosi. Paieškai buvo nustatyti šie filtrai:

- Vaiko teisės
- Vaiko teisių apsauga
- Vaiko teisių apsaugos tarnyba/skyrius
- Vaikų atėmimas
- Smurtas prieš vaikus
- Vaikų nepriežiūra

Anketos duomenys bus apdoroti naudojant SPSS programą. Anketą sudarė 24 klausimai. Keletas klausimų (4) buvo informaciniai, leidžiantys identifikuoti portalą, kuriame talpinamas straipsnis, jo paskelbimo data, rubriką, nuoroda į straipsnį. Dalis klausimų (3) buvo skirti išanalizuoti informacijos šaltinius, naudotus žurnalisto. Didžioji dalis klausimų (15) buvo apie VTAS darbuotojų veiksmus vaiko paėmimo metu, siekiant įvertinti straipsnio turinyje pateikiamos informacijos apie VTAS darbuotojų elgesį ypatumus. Atskiras (7) klausimų blokas skirtas įvertinti nuomonę apie VTAS darbuotojus, ar yra pateikiama informacija apie ankstesnius paėmimo atvejus. Paskutinis klausimų blokas (2) buvo skirtas nustatyti, ar straipsnyje pateikiama statistinė informacija apie vaiko paėmimo atvejus, kitų šalių praktiką.

4.1. KIEKYBINIO TYRIMO DUOMENŲ ANALIZĖS IR INTERPRETACIJOS YPATUMAI

Kiekybinio tyrimo metu duomenys buvo analizuojami dviem pjūviais:

1. Straipsnių požymiai skaičiais ir procentine išraiška pagal anketos klausimus bendrai ir kiekvieno portalo atskirai;

2. Straipsnių požymiai procentine išraiška pagal metus kiekvieno portalo atskirai.

Gautų kiekybinio tyrimo duomenų sisteminimui buvo pasirinkta strategija, apjungianti požymių analizę dviem pjūviais ir apibendrinimą.

Duomenų susiejimui su realia situacija vaiko paėmimo iš šeimos srityje preliminariai pasirinkti šie rezonansiniai atvejai:

- G. Leščinskienės sūnaus Gabrieliaus paėmimas iš šeimos Norvegijoje, kai iš lietuvių emigrantų šeimos buvo paimtas vaikas, tėvus įtarus jo nepriežiūra (2014 m. birželis);
- Dviejų vaikų nužudymas Saviečių kaime, Kėdainių rajone, kai du mažamečiai buvo įmesti į šulinį jų motinos sugyventinio (2016 m. sausis);

- Matuko nužudymas Kėdainiuose, kai mažametį mirtinai sužalojo jo mamos sugyventinis (2017 m. sausis);

- Kauniečių Kručinskių vaikų paėmimas iš šeimos, kai iš tėvų buvo paimti vaikai, motiną įtarus smurtu prieš juos (2018 m. rugsėjis).

Taip pat pasirinkti laikotarpiai, kuriais vyko esminiai vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pakeitimai:

- priimtas 2017 m. vasario 14 d. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 6, 10, 49, 56, 57 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 2-1 straipsniu įstatymas Nr. XIII-204³⁴, kuriame apibrėžiamos fizinės bausmės ir smurto prieš vaiką sąvokos, keturios smurto prieš vaiką formos (fizinis, psichologinis, seksualinis ir nepriežiūra), numatomos valstybės garantuojamos priemonės, skirtos vaiko teisių apsaugai užtikrinti, įtvirtinamas draudimas vaiką kankinti, žaloti, žeminti jo garbę ir orumą, žiauriai su juo elgtis, išplėstas vaiko drausminimo apibrėžimas ir pakeisti atsakomybės už vaiko teisių pažeidimus kriterijai;

- 2018 m. liepos 1 d. įsigaliojusi nauja vaiko teisių apsaugos sistema (2017 m. rugsėjo 28 d. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymas Nr. XIII-643³⁵), kuria buvo sukurta siekiant turėti nepertraukiamai veikiančią vaiko teisių apsaugos sistemą, kuri užtikrins vienodą praktiką, apsaugant ir ginant vaiko teises. Įsigaliojus įstatymui, savivaldybėse dirbantys Vaiko teisių apsaugos skyrių darbuotojai tapo centrinės institucijos darbuotojais ir dirbs pagal vieningus standartus.

- 2020 m. sausio 1 d. pilnai įsigaliojusios Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pataisos (2019 m. balandžio 11 d. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 3, 4, 9, 12, 14, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 41, 42, 43, 49, 50 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo 36-1, 36-2, 36-3, 36-4, 36-5 straipsniais ir 38, 39, 40 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas Nr. XIII-2035³⁶), kurios numato perėjimą prie vaiko situacijos vertinimo, po kurio seka vaiko ir šeimos poreikius atitinkančios pagalbos ir paslaugų teikimas, o užtikrinant vaiko saugumą, kai atvejai nėra kritiniai, pirmiausia bus atsiremama į senelių, giminaičių, krikšto tėvų ar kitų vaikui artimų asmenų paramą, prireikus vaikas su abiem arba vienu iš nesmurtaujančių tėvų galės būti apgyvendinamas ir krizių centre.

³⁴ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 6, 10, 49, 56, 57 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 2-1 straipsniu įstatymas [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinė sistema, 2017. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.].

³⁵ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymas [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinė sistema, 2017. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.].

³⁶ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 3, 4, 9, 12, 14, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 41, 42, 43, 49, 50 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo 36-1, 36-2, 36-3, 36-4, 36-5 straipsniais ir 38, 39, 40 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinė sistema, 2019. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.].

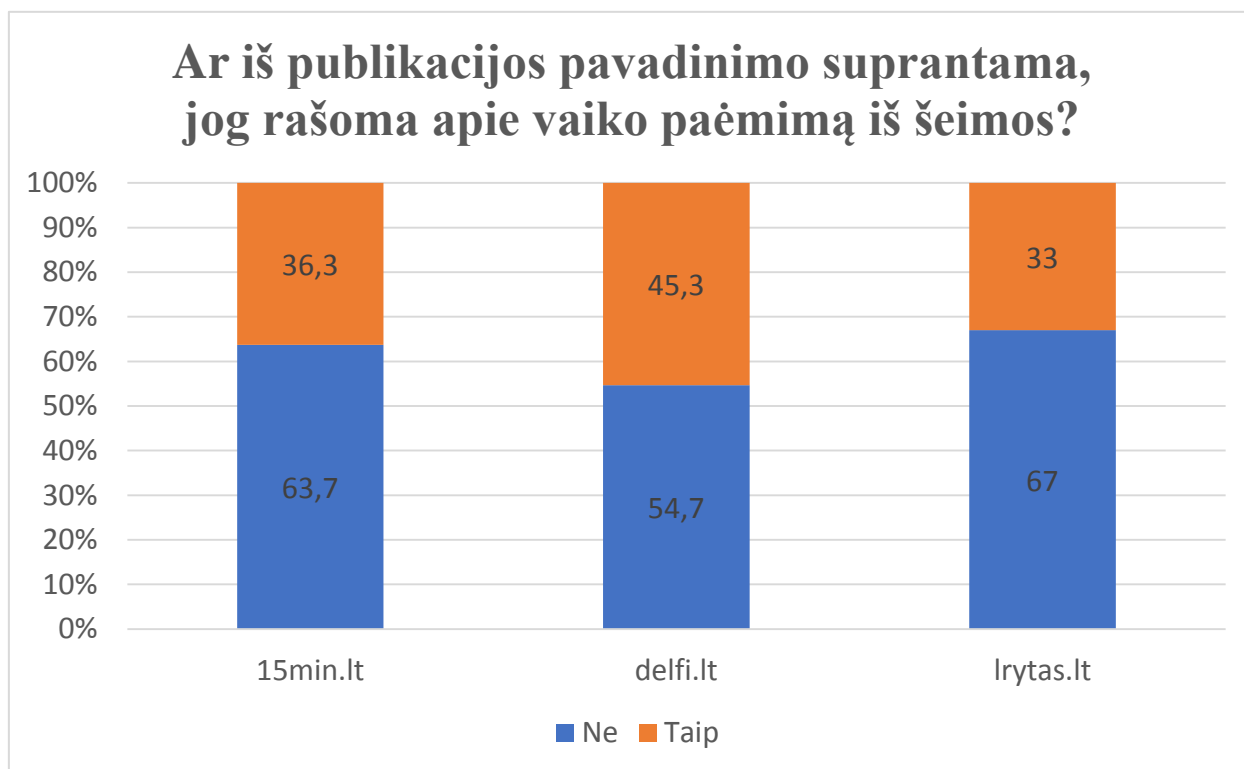
4.2. BENDROSIOS PUBLIKACIJŲ CHARAKTERISTIKOS

Bendrosioms publikacijų charakteristikoms priskiriami:

- straipsnio pavadinimas;
- rubrika;
- žanras;
- tema.

4.2.1. STRAIPSNIO PAVADINIMAS.

Pagal tyrimo duomenis nustatyta, kad didžioji publikacijų dalis pavadinta taip, jog iš pavadinimo nėra suprantama, kad jose rašoma apie vaiko paėmimą iš šeimos. Šis požymis būdingas visų portalų publikacijoms (žr. 4 pav.).

4 pav. Publikacijos pavadinimo informatyvumas
Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Publikacijų pavadinimų neinformatyvumas vaiko paėmimo iš šeimos temos atžvilgiu aiškinamas skirtingais informacijos šaltiniais: paprastai, jei informacijos šaltinis yra politikas, VTAS atstovas/vadovybė ar ekspertas, straipsnyje, nors ir užsimenama apie vaiko paėmimą iš šeimos, dažniausiai būna aptariama vaiko teisių apsaugos sistema ir teisės aktų pokyčiai, ir tai būna

pagrindinė straipsnio tema. Skambūs publikacijų pavadinimai, pagal kuriuos suprantama, kad straipsnio tema yra būtent vaiko paėmimas iš šeimos, naudojami tada, kai apie atvejus pasakoja vaiko tėvai, socialiniai darbuotojai ar VTAS specialistai, vykde paėmimą, taip pat policijos atstovai, kai straipsnis yra trumpo pranešimo apie įvykį žanro. Tokią prielaidą paaiškina ir tai, kad informatyvūs vaiko paėmimo iš šeimos atžvilgiu publikacijų pavadinimai dominuoja 2014-2015 metais, kai masinės informacijos priemonėse garsiai nuskambėjo Norvegijos vaiko teisių apsaugos tarnybos „Barnevernet“ vykdyto lietuvių emigrantų vaiko paėmimo atvejis – šiais atvejais su vaiko tėvais, giminaičiais ir visuomene, kuri didesne dalimi palaikė tėvus nei juos smerkė, piktinosi Norvegijos vaiko teisių apsaugos politika ir rengė piketus, žurnalistai bendravo itin dažnai, suteikdami jiems daug galimybių pasisakyti ir cituodami jų emocionalių pasisakymus. Vėliau, t. y. po 2015 metų, informatyvių straipsnių pavadinimų sumažėjo – kad ir kokie susiję su vaikais žiaurūs įvykiai buvo nušviečiami, daugiau kalbinami buvo respondentai ne iš vaiko aplinkos.

4.2.2. RUBRIKA.

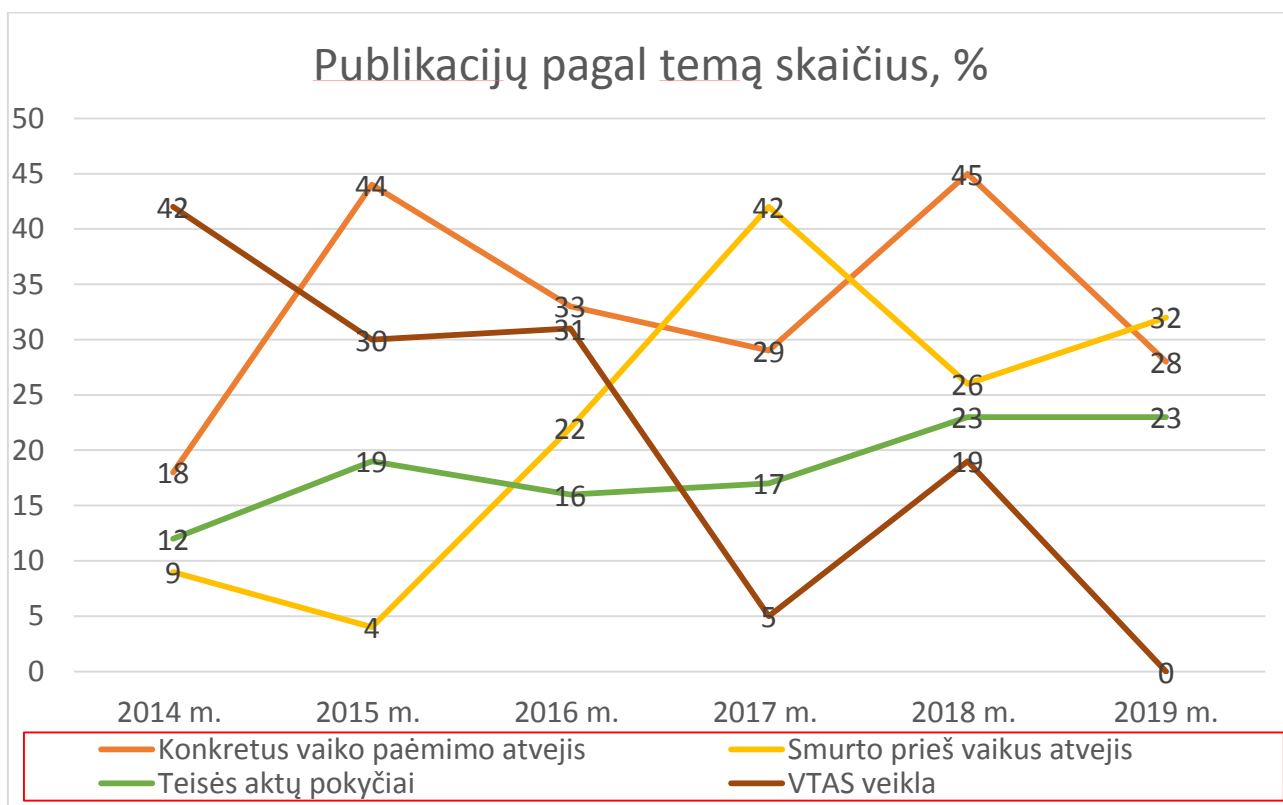
Remiantis tyrimo duomenimis, nustatyta, kad susijusios su vaiko teisių apsauga publikacijos dažniausiai patenka į naujienų rubriką (43,6 %). Tai paaiškinama tuo, kad rezonansiniuose straipsniuose pateikiama informacija buvo intensyviai aptariama: straipsniai apie vaiko paėmimą, smurtą prieš vaiką, vaiko nepriežiūrą buvo papildomi keletą kartų, į diskusijas įsijungdavo, savo nuomonę reiškė visuomenė, politikai, VTAS atstovai, psichologai. Todėl vėliau ta pačia tema publikuojami straipsniai daugumoje įgaudavo naujienų pranešimų požymių. Svarbu, kad dažnai vaiko teisių apsauga per tiriamąjį laikotarpį buvo aptariama rubrikoje „Kriminalai ir nelaimės“ – antroje pagal publikacijų skaičių rubrikoje (19,9 %). 2017 metais šis skaičius siekė net 42,7 %, kas leidžia daryti prielaidą, kad tai buvo susiję su tuometiniais įvykiais šalyje, kai plačiai nuskambėjusi žiauraus mažamečio Matuko nužudymo istorija sukėlė visuotinį šalies gyventojų sumaištį ir paskatino juos pranešti apie smurto prieš vaikus ir vaikų nepriežiūros atvejus. Tačiau didelio politikų dalyvavimo diskusijose žiniasklaidoje tuomet nestebima, nors tų pačių metų vasarį jau buvo priimti Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimai, įtvirtinantys fizinės bausmės ir smurto prieš vaiką sąvokas, draudimą vaiką kankinti, žaloti, žeminti jo garbę ir orumą ir žiauriai su juo elgtis. Rubrikoje „Nuomonės“, kurioje aptinkama daug įvairių sričių ekspertų pasisakymų, didžiausias publikacijų vaiko teisių apsaugos tema buvo 2014 metais, kai žiniasklaidoje buvo eskaluojamas Gabrieliaus paėmimo iš šeimos Norvegijoje atvejis - ir tai suprantama, nes šis atvejis palietė ne tik Lietuvos, bet ir Norvegijos vaiko teisių apsaugos sistemą, kurioje vieni atrasdavo struktūrų ir vaiko teisių apsaugos specialistų savavališkumo apraiškų, kiti pritardavo vaiko paėmimui ir siūlė perimti Norvegijos patirtį.

4.2.3. STRAIPSNIO ŽANRAS.

Panašiai išsidėsto publikacijų skaičius, atsižvelgiant į jų žanrą: daugiausiai straipsnių yra „Naujienu žinutė/pranešimas“ žanro (28,7 %), po to seka „Eksperto/visuomenės veikėjo nuomonė“ žanro straipsniai (23,1 %). Pažymėtina, kad portale delfi.lt susijusių su vaiko teisių apsauga publikacijų, priskiriamų žanrui „Eksperto/visuomenės veikėjo nuomonė“, skaičius (procentine jo išraiška) yra žymiai didesnis, nei kitose portaluose: jis sudaro 34,2 % (portaluose 15min.lt ir lrytas.lt atitinkamai 26,3 % ir 1,8 %). Tai sudaro prielaidą manyti, kad portale delfi.lt pateikiama informacija išsiskiria tuo, kad yra profesionalesnė, nes ekspertų ir visuomenės veikėjų publikuojamos nuomonės turi ne tik informacinę, bet ir aiškinamąją funkciją. Mažiausiai populiarus žanras visuose trijuose portaluose yra „Skaitytojų laišakai/nuomonė“ – ne daugiau dviejų publikacijų per visą tiriamąjį laikotarpį. Galimai tokio nepopuliarumo priežastis yra skaitytojams suteikta galimybė komentuoti straipsnius ir taip yra išaiškinama vyraujanti visuomenės pozicija, tačiau iš esmės tai rodo žemą visuomenės įtraukimo į diskutuojamų klausimų aptarimą lygį. Vertinant publikacijų skaičių pagal žanrą per laiko prizmę, išaiškėjo, kad žanro „Naujienu žinutė/pranešimas“ straipsnių daugiausiai buvo 2017-2018 metais (vidutiniškai 35 %), kas sietina su tuo laiku vykusiais politiniais debatais dėl smurto prieš vaiką įtvirtinimu ir vaiko teisių apsaugos funkcijų centralizavimu, o „Eksperto/visuomenės veikėjo nuomonė“ žanras vyravo 2014-2016 metais, kai buvo aiškinamasi dėl Lietuvos ir Norvegijos vaiko teisių apsaugos institucijų atstovų nuomonės dėl lietuvių vaiko paėmimo užsienyje. Beje, tuo pat metu populiarus buvo ir „Interviu su asmeniu“ žanras: 2014 metais – 33,3 %, 2015 metais – 22,2 % - šiuos skaičius didžiąja dalimi lėmė nurodytų veikėjų duoti interviu: vieni su intencija pateisinti Norvegijos vaiko teisių apsaugos specialistų veiksmus, kiti – iškritikuoti, tretieji – atkreipti dėmesį į bendradarbiavimo nebuvimą tarp dviejų šalių vaiko teisių apsaugos sistemos srityje.

4.2.4. STRAIPSNIO TEMA.

Publikacijų temos atžvilgiu konkretaus vaiko paėmimo atvejo tema yra dominuojanti (36,3 %). Pažymėtina, kad portale delfi.lt šis skaičius yra mažiausias (28 %); daugiau dėmesio skiriama vaiko teisių ir VTAS veiklos temoms (atitinkamai 31,7 % ir 33,5 %). Tai parodo anksčiau darytos prielaidos dėl portale delfi.lt skleidžiamos informacijos atliekamos aiškinamosios funkcijos pagrįstumą. Nemažas ir straipsnių skaičius smurto prieš vaikus atvejų tema, jis sudaro 23,3 % (žr. 5 pav.).

5 pav. Publikacijų pagal temą skaičius
Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Vertinant publikacijų skaičių pagal temą išsidėstymą per 2014-2019 metus galima nustatyti tam tikrą dėsningumą: straipsnių teisės aktų pokyčių tema skaičius kito kaip ir straipsnių konkretaus vaiko paėmimo atvejų tema skaičius, nors svyravo ne taip ryškiai. 2015 metais šiuos svyravimus lėmė vaiko paėmimas iš šeimos atvejis Norvegijoje, kai žiniasklaida atidžiai ir nuosekliai stebėjo atvejį ir publikavo daug ekspertų ir politikų nuomonių apie vaiko teisių apsaugos sistemos teisinio reglamentavimo spragas, susijusias su Lietuvos ir Norvegijos bendradarbiavimo stoka šioje srityje. Kitas straipsnių nurodytomis temomis skaičiaus padidėjimas stebimas 2018-2019 metais, kai Lietuvoje buvo aktyviai diskutuota apie Kaune iš motinos atimtą vaiką, o vaiko teisių apsaugos sistemoje prasidėjo kardinalūs pokyčiai.

4.3. SU VAIKO PAĖMIMU TIESIOGIAI SUSIJUSIOS PUBLIKACIJŲ CHARAKTERISTIKOS

4.3.1. STATISTINIŲ DUOMENŲ NAUDOJIMAS.

Visiems į tyrimą įtrauktiems portalams būdinga, kad statistiniai duomenys apie vaiko paėmimus iš šeimos yra mažai naudojami (žr. 6 pav.). Vidutiniškai per 2014-2019 metus publikacijų, kuriuose buvo pateikiami statistiniai duomenis, skaičius siekė 67 vnt. Vertinant skaičius atsižvelgiant į kiekviename portale pateikiamą / nepateikiamą statistinę informaciją, matome, kad tarp jų yra kardinalus skirtumas:

STATISTINĖS INFORMACIJOS PATEIKIMAS (PUBLIKACIJŲ SKAIČIUS)		
Portalas	Pateikiama statistinė informacija	Nepateikiama statistinė informacija
15min.lt	37	153
delfi.lt	24	137
lrytas.lt	6	106

6 pav. Statistinės informacijos pateikimas publikacijose
Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Akivaizdu, kad statistiniai duomenys apie vaiko paėmimus nėra žiniasklaidoje dažnai naudojami. Statistinių duomenų nepopuliarumą žiniasklaidoje galima aiškinti tuo, kad plačioji vartotojų grupė skaičiais paprastai ne itin domisi, o tam, kad skaitytojas galėtų įvertinti, kad tam tikras vaiko paėmimų skaičius yra tikrai didelis, neužtenka pateikti duomenų už einamąjį laikotarpį: reikalingas palyginimas su ankstesniais metais, su kitų šalių statistiniais duomenimis ir pan. Dažniausiai statistiniai duomenys buvo minimi 2014 metais, žiniasklaidoje aptariant G. Leščinskienės sūnaus Gabrieliaus paėmimą iš šeimos Norvegijoje: tuomet buvo pateikiami vaiko paėmimo atvejų skaičiai tiek Lietuvoje, tiek Norvegijoje. Dar viena statistinių duomenų vangaus naudojimo priežastimi galima įvardyti ir tai, kad žiniasklaidoje įprastai naudojamas skambus straipsnio pavadinimas skaičiais vargu ar būtų išreikštas, o tai sumažintų auditorijos susidomėjimą ir žiniasklaidos šaltinio populiarumo reitingus. Beje, statistiniais duomenimis dažniausiai operuoja politikai ir ekspertai, kurie galimai nėra suinteresuoti viešinti informacijos apie nepalankią situaciją vaiko teisių apsaugos srityje, nebent jie turi aiškią strategiją ir aršiai gina savo poziciją, inicijuodami teisės aktų pokyčius.

4.3.2. INFORMACIJA APIE LIETUVIŲ VAIKŲ PAĖMIMĄ UŽSIENYJE.

Informacija apie lietuvių vaikų paėmimą užsienyje, be abejo, dažniau buvo publikuojama 2014-2015 metais, kai iš lietuvių emigrantų šeimos buvo paimtas vaikas, tėvus įtarus jo nepriežiūra. Buvo aprašoma ir daugiau analogiškų atvejų, tačiau tokio rezonanso neturėjo nei vienas iš jų. Mažamečio Gabrieliaus likimas buvo stebimas nuo jo paėmimo iš šeimos iki galutinio teisimo sprendimo priėmimo, todėl šio atvejo aptarinėjimas žiniasklaidoje užsitęsė. Vertinant būtent šį periodą, paaiškėjo, jog 2014 metais informacija apie lietuvių vaikų paėmimą užsienyje dažniau buvo pateikiama kaip teigiamas VTAS veiklos pavyzdys (27,3 %, neigiamas pavyzdys – 21,2 %), tačiau 2015 metais šis skaičius ryškiai sumažėjo (12,1 %), o informacija buvo neutralaus pobūdžio arba pateikiama kaip neigiamas VTAS veiklos pavyzdys (atitinkamai 38,4 % ir 33,3 %). Taigi, pirminį informacijos rėminimą, kuris dažniau buvo išreikiamas kaip pritarimas kitos šalies vaiko teisių apsaugos sistemai, kurios atstovų veiksmai buvo aptarinėjami aktyviai įtraukiant tiek Lietuvos politikus, tiek Norvegijos ambasados ir vaiko teisių apsaugos struktūros veikėjus, galiausiai pakeitė rėminimas, interpretuojant atvejį visiškai kitaip. Tokį kardinalų interpretavimo krypties pasikeitimą sąlygojo galbūt netikėtas visuomenės reiškiamas pasipriešinimas (piketai, protestai Lietuvoje ir Norvegijoje). Kadangi visuomenės pozicija buvo viešai ir aiškiai dėstoma, logiška, kad į atvejo aptarimą buvo įtraukiami ir asmenys iš vaiko aplinkos, o politikai ir vaiko teisių apsaugos atstovai susirūpino bendradarbiavimo ryšių stoka vaiko teisių apsaugos srityje Norvegijos karalystės atžvilgiu, kai vaiko atgauti tėvams vis gi nepavyko – šioje vietoje dialogas tarp dviejų šalių, galima sakyti, tiesiog neįvyko: Lietuvoje tokie atvejai nebuvo reglamentuoti, o „Barnevernet“ Norvegijoje turi patikimą reputaciją. Tačiau, atsižvelgdami į smurto prieš vaikus ir jų nepriežiūros mastus Lietuvoje, šalies politikai ir dalis visuomenės atstovų nevertino atvejo Norvegijoje visiškai neigiamai, ir dažnai vertinimas buvo neutralus. Taigi, informacija apie lietuvių vaikų paėmimą užsienyje įgijo neutralumo ir negatyvumo požymių.

4.4. VAIKO GEROVĖS SPECIALISTŲ VAIZDAS PUBLIKACIJOSE

4.4.1. INFORMACIJOS APIE VTAS DARBUOTOJŲ ELGESĮ PATEIKIMAS PUBLIKACIJOSE.

Nežiūrint į vaiko paėmimo iš šeimos atvejų skirtingą vertinimą, šio proceso dalyviai žiniasklaidoje aprašomi nepilnai. Turint omenyje, kad procese dalyvauja mažiausiai tris šalys, t. y. vaikas, jo tėvai (atstovai) ir specialistas, vykdamas paėmimą, specialisto vaidmuo aprašomas nedažnai: publikacijų, kuriuose VTAS darbuotojų elgesys/veiksmai neaprašomi, siekia 78,8 %,

straipsnių, kuriuose pateikiama konkreti dalykinė informacija – 14,9 %, kuriuose paėmimas aprašomas emocionaliai - 6,3 %. Didžiausias publikacijų, kuriuose specialistų veiksmai buvo aprašyti, skaičius aptiktas portale 15min.lt (41,6 %); 2018 metais visų portalų tokių straipsnių skaičius siekė 33,9 %. Tai sietina su Kručinskių vaikų paėmimu iš šeimos: portale 15min.lt ypatingai nuosekliai buvo stebima šeimos situacija nuo vaikų paėmimo iki jų grąžinimo. Nors skaitant straipsnius apie Kručinskių atvejį susidaro bendras įspūdis, kad daugumoje publikacijų buvo kalbinti vaiko tėvai, kurie be abejo, paėmimą vertino emocionaliai, vykdžiusių paėmimą specialistų veiksmai dažniau buvo aprašomi pateikiant konkrečią dalykinę informaciją. Tai paaiškinama tuo, kad diskusijoje dėl specialistų galimai netinkamo elgesio aktyviai dalyvavo VTAS atstovai, siekdami įvertinti paėmimo aplinkybių teisinius aspektus ir priimti tinkamus sprendimus, tačiau atitinkamų rėminimo įrankių panaudojimas sąlygojo tai, kad auditorija jautriau reagavo į emocionalių tėvų pasisakymus.

4.4.2. INFORMACIJOS ŠALTINIAI.

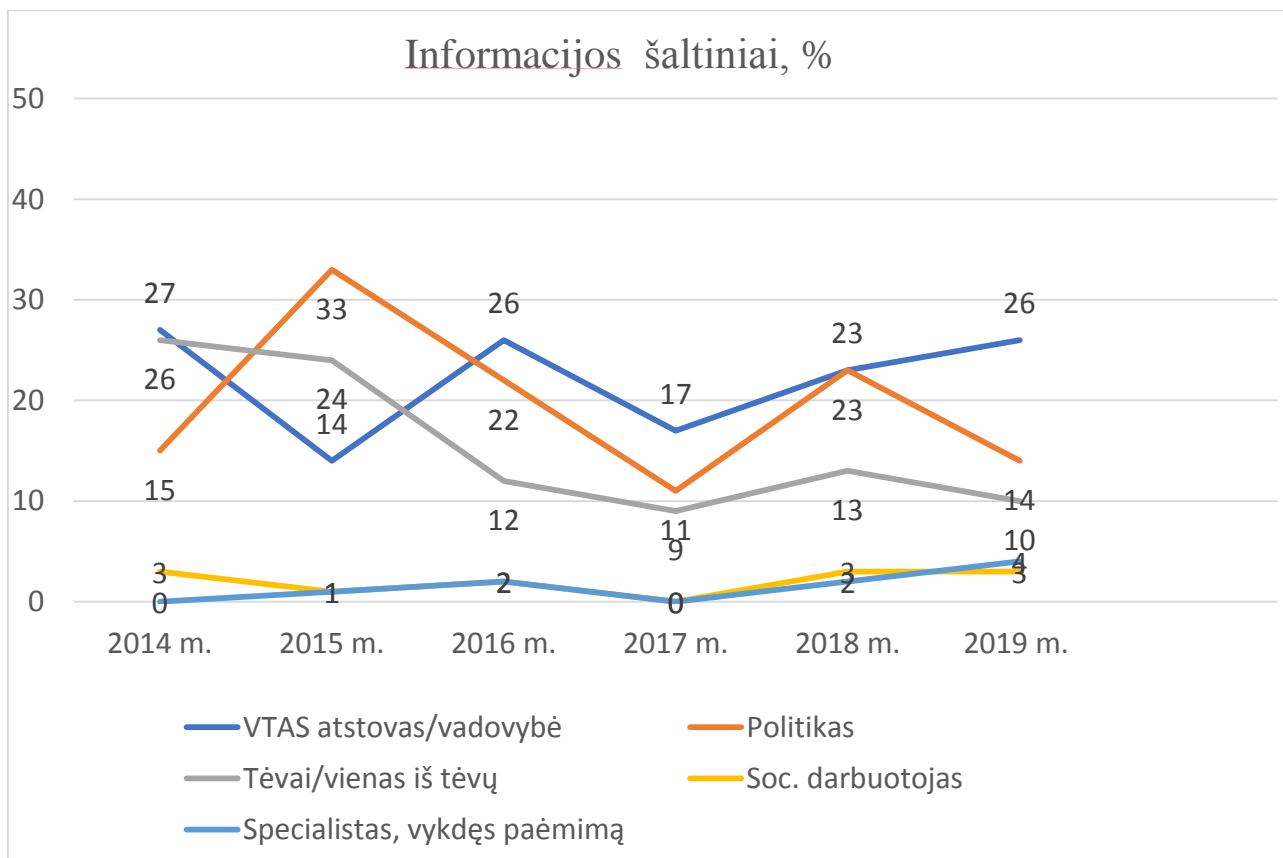
Informacijos šaltiniai nurodomi daugumoje publikacijų. Mažėjimo tvarka skaičiai išsidėsto taip:

- 21 % - VTAS atstovas / vadovybė;
- 20,7 % - politikas;
- 15,1 % - politikas / teisėjas / teisėtvarkos pareigūnas;
- 14,9 % - tėvai / vienas iš tėvų.

Tačiau socialinių darbuotojų ir VTAS specialistų, vykdžiusių paėmimą, šiame sąraše užima žemiausias pozicijas:

- 1,9 % - socialiniai darbuotojai;
- 1,7 % - VTAS specialistai, vykde paėmimą.

Vertinant šaltinius, suteikusius informaciją, tiriamųjų laikotarpių atžvilgiu, galima išvelgti ryšį tarp jų, rezonansinių vaikų paėmimo atvejų ir teisės aktų pokyčių (žr. 7 pav.).

7 pav. Publikacijų skaičius pagal informacijos šaltinius
Šaltinis: sudaryta darbo autorės

VTAS atstovai intensyviausiai buvo kalbinami 2014 metais, iškart po lietuvių vaiko paėmimo Norvegijoje, kai žiniasklaidoje buvo bandoma ieškoti kitos šalies pareigūnų veiksmų paaiškinimų, taip pat 2016 ir 2019 metais: atitinkamai tai sutampa su mažamečių nužudymu Kėdainių rajone ir vaiko teisių apsaugos sistemos reforma. Politikų pasisakymų pagausėjo 2015 ir 2018 metais, t. y. kai aktyviai buvo aptarinėjamos Norvegijoje taikomos vaiko teisių apsaugos priemonės bei pokyčiai Lietuvos vaiko teisių apsaugos sistemoje. Tačiau betarpiškai susiję su vaiko paėmimo atvejais asmenys žiniasklaidoje pasisakydavo itin retai: tėvų pasisakymų nuo 26 % 2014 metais vėliau svyravo tarp 11 ir 14 %, o socialinių darbuotojų ir specialistų, vykдdžiusių paėmimą nuomonėms buvo skirtas minimalus dėmesys, t. y. iki 4 %. Taigi, vaiko gerovės specialistų, kaip vaiko paėmimo proceso trečios šalies nuomonės buvo beveik nepaisoma.

4.4.3. VTAS DARBUOTOJAS PAGRINDINIO VEIKĖJO VAIDMENYJE.

Apskritai, vaiko gerovės specialistai nėra labai populiarūs žiniasklaidoje: tiek informacijos šaltinio, tiek publikacijų pagrindinio veikėjo vaidmenyse jie stebimi nedažnai. 2014-2019 metais tokių straipsnių tebuvo tik 18. Dažniausiai pagrindinio veikėjo informacinio pobūdžio publikacijose nebuvo (2014-2016 metais), arba šis vaidmuo atitekdavo smurtu/nepriežiūra įtariamam tėvui/motinai (2017-2019 metais). Tai patvirtina hipotezę, jog žurnalistai ieško informacijos, kuri sukeltų sensaciją, visuomenės susidomėjimą, ir tuo pasiekia paprastai per tėvų – kaip sistemos aukų, išgyvenimų viešinimą (Kručinskių atvejis). Tačiau vertinant tai, kad smurtu/nepriežiūra įtariamai tėvai publikacijų pagrindinio veikėjo vaidmeny labiausiai dominavo 2017 metais, darytina prielaida, kad tuomet tam įtakos turėjo Matuko nužudymo atvejis ir po jo priimti Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimai, kai dėl vaikų drausminimo priemonių žiniasklaidoje aktyviai pasisakydavo tiek politikos formuotojai, tiek vaikų tėvai.

4.4.4. SPECIALISTŲ IDENTIFIKAVIMAS PUBLIKACIJOJE.

Specialistų identifikavimo atvejų skaičius publikacijose per tiriamąjį laikotarpį yra žemas (29 publikacijose iš 445). Galimai patys specialistai nėra suinteresuoti savo duomenų viešinimu, tačiau ši skaičių lemia ir tai, kad apie juos publikacijose tik užsimenama, retai suteikiama galimybė pareikšti nuomonę ir paprastai nesuteikiama tiek dėmesio, kiek jo skiriama vaiko tėvams ar vaikui.

4.4.5. VTAS SPECIALISTŲ ELGESYS.

Vaiko gerovės specialistų atliekamas darbas iki šių dienų lieka nepakankamai ištirtas. Publikacijų žiniasklaidoje atžvilgiu tai yra neištirta sritis. Stebint žiniasklaidoje specialistų veiklos aprašymus, pastebima vengimo pareikšti konkrečią nuomonę tendencija. Pavyzdžiui, straipsnių, kuriuose *įtariama*, kad specialistas elgėsi netinkamai yra 46, o kuriuose teigiama, kad jie *elgėsi* netinkamai – 18; pastaruosiuose didžiausia dalis nuomonių buvo tėvų emocionalūs pasisakymai (12,7 %). Panašu, kad informacijos sklaidėjų neįsigilininimas į vaiko gerovės specialistų kasdienybę lemia neaiškią žiniasklaidos atstovų poziciją jų atžvilgiu, palieka mažai galimybių laisvai interpretuoti ir atitinkamu būdu rėminti informaciją.

Apie vaiko paėmimą vykdančių specialistų agresyvų ar netinkama elgesį žiniasklaidoje rašoma nedažnai. VTAS darbuotojo agresyvus elgesys kaip pagrindine publikacijos problema per tiriamąjį laikotarpį buvo aptiktas 19 publikacijų. Aišku, kad daugiau tokių straipsnių atsirado tais laikotarpiais, kai buvo aptariamai Norvegijos „Barnevernet“ atstovų ir iš Kručinskių vaikų paėmusių specialistų veiksmai (atitinkamai 6,1 % ir 7,3 %). Tais pačiais laikotarpiais buvo

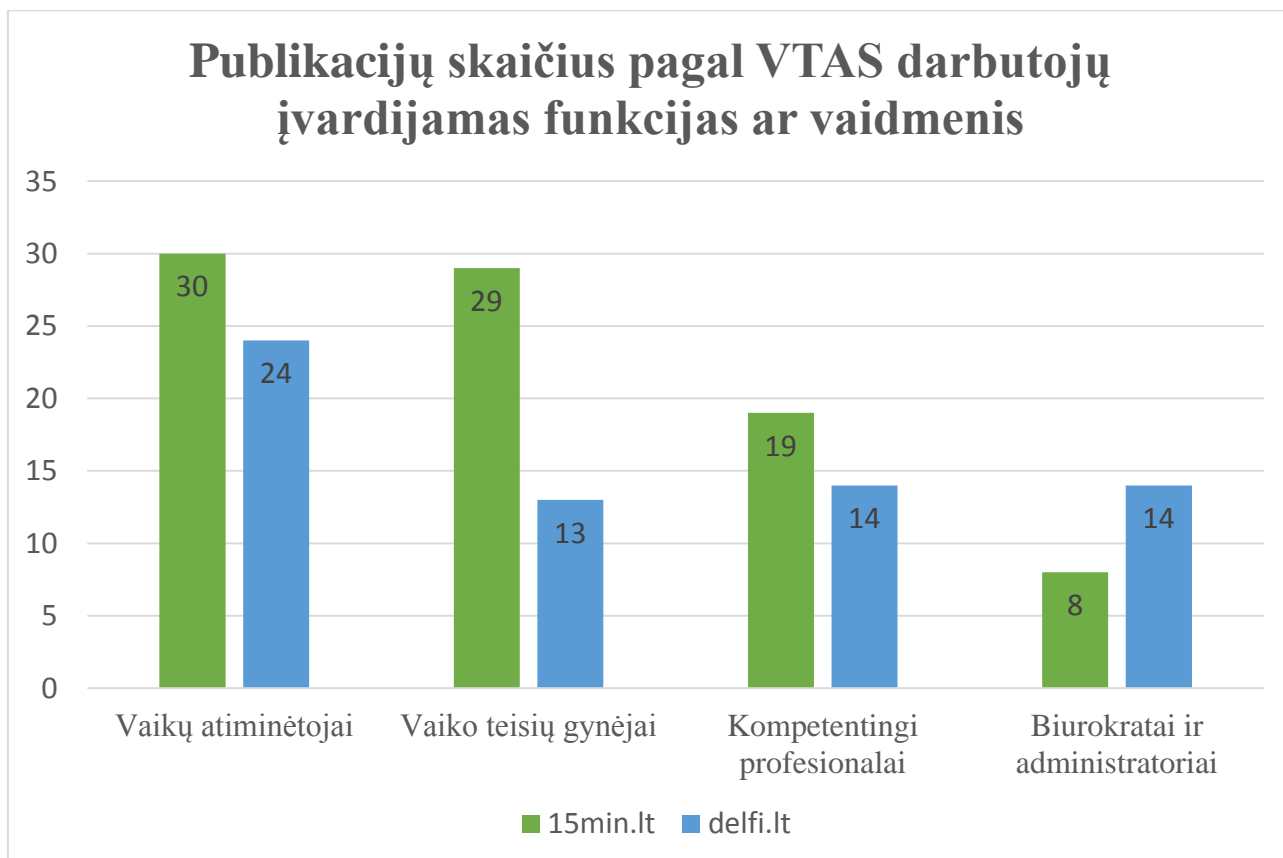
padidėjęs publikacijų skaičius, kuriuose VTAS darbuotojai buvo įvardijami kaip agresyvūs (5,1 % ir 4,8 %), ir publikacijų, kuriuose VTAS darbuotojų vykdomos vaikų paėmimo funkcijos apibūdinamos kaip išskirtinai negatyvios, siejamos su agresija ir destrukcija (11,1 % ir 7,3 %). Skaičiai nėra dideli, tačiau jie turi įtakos nuomonės apie visus VTAS darbuotojus / VTAS sistemą formavimuisi, nes straipsnių, kuriuose rašant apie konkretų netinkamą VTAS darbuotojo veikimą teigiama / spėjama, jog tai yra būdinga visiems VTAS darbuotojams / VTAS sistemai yra 9,3 % per visą tiriamąjį laikotarpį.

4.4.6. VTAS SPECIALISTŲ FUNKCIJOS IR VAIDMENYS.

Publikacijose vaiko gerovės specialistų funkcijos ir vaidmenys įvardijamos labai įvairiai. Mažiausiai jos yra vertinamos ir įvardijamos portale lrytas.lt. Tai paaiškinama tuo, kad portalo skleidžiama informacija yra labiau naujienų pranešimų pobūdžio, t. y. dėl įvykių priežasčių aiškinamasi mažai.

Jokių VTAS darbuotojų funkcijų ar vaidmenų neįvardijama 237 publikacijose. Tuo tarpu specialistų - vaikų atiminėtojų vaidmuo straipsniuose įvardijamas dažniausiai. Taigi, publikacijų, kuriuose specialistų vaidmuo įvardijamas negatyviai (išskyrus tuos, kuriuose nenurodomas joks vaidmuo arba kitas vaidmuo) visgi yra daugiau.

Pagal tyrimo duomenis vaiko gerovės specialistui profesionalo savybės priskiriamos 52 publikacijose iš 455. Tačiau grupuojant kitas savybes į teigiamas ir neigiamas paaiškėja, jog apie teigiamas (profesionalumas, teisingumas, empatiškumas, bendradarbiavimas) rašoma 65 publikacijose, o apie neigiamas (neprofesionalumas, nebendradarbiavimas, agresyvumas, pasyvumas, biurokратиškumas ir kt.) – 83 (žr. 8 pav.).

8 pav. Publikacijų skaičius pagal VTAS darbuotojų įvardijamas funkcijas ar vaidmenis
Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Apibendrinant VTAS darbuotojų charakteristikas, darytina prielaida, kad žiniasklaidos turimos žinios apie vaiko gerovės specialistus yra skurdžios. Daugumoje publikacijų VTAS darbuotojas, neatsižvelgiant į jo dalyvavimą kiekviename vaiko paėmimo procese (o kaip gi galėtų būti kitaip?), iš atvejų aprašymų eliminuojamas, o kai publikacija tiesiogiai susijusi su VTAS darbuotoju ar jo darbu, tuomet pateikiama informacija daugelyje atvejų būna neigtyvi.

4.5. KIEKYBINIO TYRIMO APIBENDRINIMAS

Apibendrinant kiekybinio tyrimo duomenis, daromos išvados:

1. Informatyvūs publikacijų pavadinimai dominuoja, kai informacijos šaltiniai yra iš vaiko artimos aplinkos;

2. Straipsniai apie vaiko paėmimo atvejus dažniausiai yra informacinio pobūdžio, bet rezonansiniai atvejai neretai patenka į kriminalų rubriką; vertinant publikacijas pagal jų žanrą pažymimas žemas visuomenės įtraukimo į diskusijas lygis;

3. Įmatomas dėsningumas straipsnių teisės aktų pokyčių tema ir straipsnių konkretaus vaiko paėmimo atvejų tema skaičiaus atžvilgiu: per tiriamąjį laikotarpį skaičiai iš esmės svyravo identiškai;

4. Statistiniai duomenys publikacijose naudojami retai, dažniausiai jais operuoja politikai ir ekspertai, siekiantys apginti savo nuomones;

5. Informacijos srautai apie lietuvių vaikų paėmimus užsienyje padidėja esant rezonansiniam atvejui;

6. Neatsižvelgiant į tai, kad vaiko gerovės specialistai yra vaiko paėmimo iš šeimos proceso organizatoriai ir tiesiogiai jame dalyvauja, publikacijose jie paprastai eliminuojami iš įvykių aprašymų, jiems itin retai suteikiama galimybė pasisakyti. Nedaugelyje publikacijų, kuriuose pateikiama informacija apie VTAS darbuotojus, ši informacija dažniausiai yra negatyvaus pobūdžio.

5. KOKYBINIS TYRIMAS

Tyrimui atlikti buvo naudojama kokybinė duomenų analizė: buvo analizuojami duomenys, gauti naudojant pusiau struktūruotą interviu su ekspertais metu. Interviu atlikti buvo pasirinkti ekspertai iš skirtingų organizacijų: vienas informantas iš Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, du informantai iš savivaldybės, ir vienas informantas iš biudžetinės įstaigos Šeimos ir vaiko gerovės centras. Interviu klausimyną sudarė dešimt klausimų, kurie buvo skirti informantų nuomonei išaiškinti apie žiniasklaidos priemonėse skleidžiamos informacijos, susijusios su vaiko paėmimu iš šeimos, kokybę, jos žalą ir naudą, poveikį visuomenei, taip pat jos įtaką politiniams sprendimams. Interviu paėmimo laikas – 2020 m. sausio mėn. Interviu buvo transkribuojami, transkripcijų tekstai apdorojami naudojantis kokybinių duomenų analizės programos „Maxqda“ įrankiais. Apdorojimo metu buvo išskirti konceptai, kategorijos, subkategorijos.

Kokybiniam tyrimui atlikti buvo pasirinktas pusiau struktūruoto ekspertų interviu metodas. Tyrimo informantai:

- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Vilniaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus atstovas;
- Vilniaus rajono savivaldybės administracijos Socialinių paslaugų šeimai ir vaikui skyriaus atstovas;
- Vilniaus rajono šeimos ir vaiko gerovės centro atstovas;

- Vilniaus rajono savivaldybės administracijos tarpinstitucinio bendradarbiavimo specialistas.

Kokybinis tyrimas buvo atliekamas pagal iš anksto parengtą klausimyną. Klausimai buvo skirti išaiškinti ekspertų nuomonę apie žiniasklaidoje pateikiamą informaciją, susijusią su vaiko paėmimu iš šeimos, jos naudą ir žalą, poveikį ir įtaką, taip pat informantų buvo prašoma pasidalinti darbo patirtimi ir suformuoti patarimus žurnalistams, rašantiems apie vaiko teisių apsaugos skyriaus darbą.

Duomenys buvo analizuojami juos apdorojant naudojantis kokybinių duomenų analizės programos „Maxqda“ įrankiais. Pagal kodų sistemą buvo išskirti konceptai (5), kategorijos (10), subkategorijos (13), smulkesni kodai (11).

5.1. INFORMACIJOS APIE VAIKO PAĖMIMĄ IŠ ŠEIMOS ATVEJUS STEBĖSENA

5.1.1. PUBLIKACIJŲ APIE VAIKO PAĖMIMO ATVEJUS YPATUMAI.

„Smurtas prieš vaikus – viena iš daugelio spaudos temų, kurios noriai ir su pavydėtiniu pastovumu keliamos į paviršių kaip „sensacingos“ (Kvieskienė, 2005). Publikacijos apie vaiko paėmimą iš šeimos turi skaudžių faktų viešinimo pobūdį, todėl, jei informacija skelbiama naudojant tam tikrus rėminimo įrankius, kurie suteikia straipsniui išskirtinumo formuojant staigaus negatyvaus įspūdžio efektą, tokia informacija yra labiau pastebima ir įsimenama. Vaiko paėmimo iš šeimos atvejai, kai jie yra aktyviai aptariami žiniasklaidoje, ypač pritraukia informantų (ir ne tik) dėmesį:

*Informantas Nr. 4: “<...> kai jau skamba per visus *ė*, portalus, televiziją, internetinėje erdvėje“.*

Tokiu būdu pateikiama informacija apie vaiko paėmimo atvejį akimirksniu pasiekia auditoriją ir, suprantama, greitai pasklinda, nes jai būdingi sensacingumo bruožai suteikia jai patrauklumo, o interpretavimas meistriškai naudojamas intriguojančio ir smalsumą žadinančio siužeto kūrimui. Taip surašytas straipsnis patrauks įvairių visuomenės sluoksnių dėmesį: tikėtina, jog jį skaitys ir tam tikros „liudnos“ patirties, susijusios su vaiko paėmimu turintys, ir vaikų auklėjimui neteisėtas priemones naudojantys, ir pavyzdingi tėvai, ir paaugliai; taip pat akivaizdu, kad publikacija bus įdomi vaiko teisių apsaugos specialistams dėl joje aprašomų jų kolegų darbo; vaiko teisių apsaugos sistemos kurėjai neabejotinai negali likti nuošalyje, jie taip pat turi susipažinti su viešai skleidžiama informacija, bent jau dėl savo padėties, ir pan. Tai sietina su kiekybinio tyrimo duomenimis grįsta prielaida apie tai, kad skambūs publikacijų pavadinimai, pagal kuriuos suprantama, kad straipsnio tema yra būtent vaiko paėmimas iš šeimos, naudojami tada, kai apie atvejus pasakoja vaiko tėvai, socialiniai darbuotojai ar VTAS specialistai, vykde paėmimą, taip pat

policijos atstovai, kai straipsnis yra trumpo pranešimo apie įvykį žanro – nes įrodo, kad suinteresuotų, užjaučiančių ir prijuočiančių ratas išties yra didelis.

5.2. INFORMACIJOS APIE VTAS VEIKLĄ POVEIKIS IR ĮTAKA

5.2.1. PUBLIKACIJŲ PAVADINIMŲ IR TURINIO POVEIKIS.

Informantai pabrėžia, jog į pranešimus apie vaiko teisių apsaugą reaguoja ir visuomenė, aktyviai įsitraukdama į diskusijas bei reikalaujama iš vaiko teisių apsaugos institucijų pasiteisinimų ir apeliuodama į jų atsakomybę. Taip pat pabrėžiamas publikacijų apie vaiko paėmimą iš šeimos *pradinio pramoginio įspūdžio fenomenas*: pavadinimai formuluojami taip, kad pritrauktų skaitytojus, atkreiptų jų dėmesį, skatintų perskaityti straipsnį.

Informantas Nr. 1: „O pavadinimą sugalvoti gerą irgi tai yra menas, o kaip Jūs kaip sakot, perskaitytę tokį pavadinimą, visi griebia skaityti, jį skaito <...>“.

Teigiama, kad vėliau, susipažinę su straipsnio turiniu, žmonės jaučia nesaugumą ir baimę tiek dėl šeimos, tiek dėl vaikų; baimę jaučia ir suaugę, ir vaikai. Svarbu, kad baimė taipogi yra susijusi su socialiniais darbuotojais: atsiranda nepasitikėjimas jais, jų veiksmais.

Informantas Nr. 1: „<įbaugintos šeimos, na, įbauginti vaikai, jie pradėjo bijoti vaiko teisių darbuotojų>“.

Apie straipsnių „skandalingumą“ lemiančius kriterijus pasisakoma mokslinėse darbuose: G. Kvieskienė tarp jų įvardija: vaiko smurtinę mirtį; seksualinį smurtą prieš vaiką; kai vaikas nužudo kitą vaiką; fizinį ar seksualinį šeimos narių smurtą prieš vaiką; itin didelius tam tikro reiškinio mastus (Kvieskienė, 2005). Taigi, įsijungę kompiuterį, atsidarę tam tikro portalo naujienas, daugelis skaitytojų, permesdami akimis naujienas, „užsikabina“ už skambaus intriguojančio pavadinimo, tačiau informacija vaiko paėmimo iš šeimos tematika toli gražu neatitinka pramoginio pobūdžio publikacijų požymių ir, žinoma, nesukelia gerų emocijų – kiekvienas vaiko paėmimas reiškia šeimos išgyvenamą krizę, vaiko traumą, vaiko tėvų patiriamas neigiamas emocijas ir – vaiko gerovės specialisto misiją, kuri atliekama tam, kad būtų užtikrinta vaiko gerovė, kad vaikas būtų apsaugotas, kad jam būtų suteikta pagalba. Visi šie reiškiniai vyksta vienu metu, vaiko paėmimo procese, tačiau informacija apie specialisto misiją dažnokai nukenčia dėl interpretavimo ypatumų. Šioje vietoje įmatomos aiškios sąsajos su kiekybinio tyrimo duomenimis, nes skaičiai rodo, kad vaiko gerovės specialistai žiniasklaidoje dažnai eliminuojami iš vaiko paėmimo iš šeimos proceso, o tais atvejais, kai apie juos visgi rašoma, publikacijose dažniausiai randame negatyvią informaciją. Taigi, apie gerovės misiją sėkmingai yra pamirštama,

o negausūs straipsniai su negatyviais vaiko gerovės specialistų darbo vertinimais formuoja neigiamą nuomonę apie juos.

5.2.2. PUBLIKACIJŲ APIE VAIKO PAĖMIMĄ IŠ ŠEIMOS ĮTAKA POLITINIAMS SPRENDIMAMS.

Informantų nuomone, politiniai sprendimai vaiko teisių apsaugos srityje formuojami gaunant informaciją iš vaiko teisių apsaugos institucijų. Vaiko teisių apsaugos srities ekspertai ne visai linkę pritarti minčiai, jog žiniasklaidoje skleidžiama informacija lemia politinius sprendimus. Tačiau žiniasklaidos įtakos sprendimams faktorius taip pat turi vietos šiame procese, nes informantai pabrėžia, kad sensacinga, negatyvi informacija vistiek sujudina politikus, nes jos pagalba parodoma reali situacija ir daromas tam tikras spaudimas, nukreipiantis į sprendimų priėmimą.

Informantas Nr. 1: „<...> ir tada vėl, spaudimas politikams, kas čia vyksta? Tai viskas va čia tiesiog kaip tu, eina kaip taaa (-) tas, na, ratas užsisuka“.

Be abejo, reikia įvertinti faktą, kad politikai yra aukščiausios grandies valdininkai, ir tikėtina, kad svarstydami konkrečią problemą, jie remiasi kompetentingų įstaigų teikiamais duomenimis. Kitą vertus, statistiniai duomenys lieka tikrai skaičiais; žiniasklaidos teikiama informacija yra „arčiau liaudies“ – o tai reiškia, kad ji leidžia įvertinti situacijas daug jautriau. Galiausiai, Lietuvoje liudnai pagarsėję atvejai daugiau ar mažiau siejami su politiniais sprendimais (Matuko reforma), tačiau ar dėl šios reformos būtų tiek daug diskutuojama, jei atvejis nenuskambėtų per visą respubliką? Pagal kiekybinio tyrimo rezultatus, 2017 metais rubrikoje „Kriminalai“ talpinamų straipsnių vaiko teisių apsaugos tema skaičius siekė 42,7 % - toks skaičius turėtų priversti susimastyti ne tik politikus, bet ir kiekvieną šalies pilietį, kaip iš esmės tuomet ir įvyko, nes Matuko istorija turėjo tikrai didelį rezonansą; „Eksperto/visuomenės veikėjo nuomonė“ žanras vyravo 2014-2016 metais, kai buvo aiškinamasi dėl Lietuvos ir Norvegijos vaiko teisių apsaugos institucijų atstovų nuomonės dėl lietuvių vaiko paėmimo užsienyje. Tuo pat metu populiarus buvo ir „Interviu su asmeniu“ žanras: 2014 metais – 33,3 %, 2015 metais – 22,2 % - šiuos skaičius didžiaja dalimi lėmė nurodytų veikėjų duoti interviu.

Todėl informantai pripažįsta tam tikrą ryšį tarp žiniasklaidos teikiamos informacijos ir teisės aktų pokyčių, nes per žiniasklaidą išryškėja vaiko teisės apsaugos kaip sistemos trūkumai, spragos, atsiranda klausimų, kuriuos būtina spręsti, o negatyvi informacija ir yra tas signalas, kad sistemai reikalingi pokyčiai.

Informantas Nr. 1: “<...> kažkas tai yra blogai sistemoje, ar ne? Gal sistemoj ir blogai, na, tobulėjimui ribų nėra, mes įstatymus keičiam, koreguojam <...>“.

“<...> tai sakykim, na, tikrai yra, yra-yra tokie postūmiai po tokių rezonansinių sakykim, na, atveju, kad, kaip aš sakau, na, tobulėjimui ribų nėra“.

Laikui bėgant, vaiko teisių apsaugos sistemai besikeičiant, vaiko paėmimo iš šeimos atvejų mažėja, bet tai toli gražu nebeveikia straipsnių apie vaiko paėmimą skaičiaus mažėjimo, nes vaiko gerovės specialistų veikla taip ir lieka akylai žiniasklaidos stebima sritimi.

Informantas Nr. 2: „<...> tie, kurie įvyksta, tai tikrai įvyksta su žiniasklaidos dėmesiu, ir tikrai, nu, galima pakankamai dažnai apie juos išgirsti, būtent kaip dirba vaiko teisės, kokių priemonių imasi, nes tai yra naujovė, tai manyčiau, kad po padidintu stiklu ta, tie visi dalykai ir vyksta“.

Kartais informantai daro prielaidas, kad net tokia jautri politikos sritis, kaip vaiko teisių apsauga, gali turėti ne visai paaiškinamų siekių:

Informantas Nr. 4: „Jeigu atvejis, kur pasėjoje yra tragedija, tai gal politinius sprendimus jis paspartina. Taip pat yra dar galimybė kai kuriems politikams iškelti savo asmenybę“.

Pokyčiai vaiko teisių apsaugos sistemoje vyksta ir tada, kai pagal tam tikrus įvykius, nuskambėjusius žiniasklaidoje, nustatoma, kokia konkrečiai sistemos grandis veikia nepakankamai gerai. Pasekmės yra tokios, kad gaunamas rezultatas nepateisina lūkesčių: vaikų, tėvų, darbuotojų ir politiką formuojančių.

Taip pat informantai įžvelgia ir tam tikrų netobulumų vykstant reformoms po rezonansinių straipsnių publikavimo. Čia ir pasireiškia vadinamas spaudimas, kai po neeilinio, tikrai kraupaus įvykio viešinimo kyla sumaištis visuomenėje, o įstatymų leidėjai kaltinami tuo, kad vaiko teisės šalyje užtikrinamos netinkamai arba neužtikrinamos. Skubotai priimami teisės aktai dažniausiai būna netobuli, nes jie nėra baigtiniai, galutinai neįvertintos rizikos, ne visi ekspertai spėja suformuoti ir pateikti pasiūlymus ir pan. Tačiau yra pabrėžiama, kad teisės aktai, kurie kuriami tokiomis sąlygomis, vėliau yra tobulinami.

Informantas Nr. 1: „Tikrai aš negaliu paneigti, kad sakykim, emm, ta, ta, po tos reorganizacijos, è, ir kadangi jinai taip gan greitai įvyko, kad, kad viskas tobulai buvo sudėliota, bet viskas yra keičiama, viskas yra taisoma <...>“.

„Matuko reformą“ pasak informantus, buvo priimta dėl tam tikro visuomenės spaudimo, kuris paspartino teisės aktų priėmimą. Tačiau būtent dėl tokių, skubos tvarka priimtų pakeitimų, vėliau atsiranda daugybė priežasčių keisti pakeitimus, vėliau keisti pakeistus pakeitimus ir pan. Taigi, nežiūrint į tai, kad tobulėti bet kuriuo atveju yra gerai, visgi iškyla klausimų dėl vaiko gerovės specialistų – praktikų savijautos, kai jiems periodiškai tenka perprogramuoti savo veiklą taip, kad nebūtų pažesti teisės aktų reikalavimai, o dar tenka atsakomybė už tai, kad socialinę riziką patiriančios šeimos suprastų pokyčių esmę, ir būtų motyvuoti jungtis į šeimos išsaugojimo

procesą. Atsižvelgiant būtent į tai, kad teisės aktai atsiranda spaudimui esant, atsiranda ir jų keitimo pagrindai, kadangi jie yra neaprobuojami ir ne visai suderinami su savivaldos institucijų galimybėmis ir praktine veikla.

Informantas Nr. 2: „<...> žinisklaida tą gvildena, gvildena, spaudžia-spaudžia ir čia reikia čia ir dabar greitai priimti, ir priimami sprendimai tikrai neatitinka tiess, pavyzdžiui ne tai kad tikrovę, bet mm, įstatymai priimami sakykimm, mmm, tc, nesuderinti su-su su praktiniais dalykais, ir jų įgyvendinimas savivaldai, pavyzdžiui, labai dažnai kelia labai daug ir klausimų, ir nepatogumų, ir neaiškumų, o tai viskas tikrai vyksta ir galima būtų prie to prieiti apgalvotai, kas nu, sakykim, dabar yra ir daroma. Matuko reforma privede, kad čia ir dabar reikėjo priimti, bet tai, kas buvo priimta, dabar po truputį yraaaa tiesiog pergalvojama ir su praktikais yra aptarinėjama, ir priimami visai jau kitokie.. sprendimai“.

Kitą vertus, paklausius apie smurto prieš vaikus sąvokos įtvirtinimą, o konkrečiau – dėl ko šis procesas buvo taip užsitęsęs, Seime vykstant labai aršioms debatams, Seimo narių, kitų politinių striktūrų ir nepriklausomų ekspertų nuomonėms įgyjus poliarinio skirtumo požymių, ir to pasekoje smurto sąvokos formavimui trukstant nemažai laiko, informantai tikina, kad šią sąvoką reikėjo išgryninti, nes įstatyme atsirado ne tik fizinio, bet ir psichologinio, seksualinio ir nepriežiūros smurto sąvokos. Tačiau susipažinus su tuometinėmis publikacijomis portaluose, įspūdis pasilieka toks, kad visgi aktyviau buvo diskutuojama būtent apie fizinio smurto sąvoką, kai Seimo nariai prisimindavo atvejus iš savo vaikystės, ir buvo ginčijamasi dėl „beržinės košės“ naudos ar žalos.

Kokybinio tyrimo duomenys parodė, kad iš esmės informantai toleruoja sistemos pokyčius. Dalinai tai susiję su tuo, kad vis labiau vertinamas šeimos institutas, plečiamas paslaugų šeimoms sąrašas, o tai reiškia, kad vaikas, likdamas šeimoje, patiria mažiau stresų, nėra išimamas iš jam įprastos aplinkos. Vaiko teisių apsaugos sistemos reforma, kad ir kiek naujienų atnešanti, kad ir kaip keičianti įprastus procesus ir sąlygojanti sudėtingesnių procesų atsiradimą, pasak informantų, yra labai svarbi šeimai ir vaikui, reikalinga ir tiesianti kelią tinkamam vaiko gerovės užtikrinimui. Informantai tikina, kad pokyčiai vaiko teisių apsaugos sistemoje yra orientuoti į vaiko teisę turėti šeimą ir laimingą vaikystę.

Informantas Nr. 3: „Iš tikrųjų, tie metai, paskutiniai, turbūt labai daug permainų, pertvarka yra vykdoma, ir iš tikrųjų vaikai, kiekvienas iš.. kiekvienas vaikas nusipelnė turėti tą laimingą vaikystę ir-ir turėti šeimą“.

Iš interviu medžiagos paaiškėja, kad informantai pripažįsta tobulėjimo būtinumą ir yra pasirengę pokyčių formavimui / įgyvendinimui. Nėra blogai keisti tam tikrų teisės aktų, nėra blogai keisti priimtų sprendimų – pavyzdžiui, dėl laikinosios globos instituto priemonių įsteigimo, dėl paslaugų socialinę riziką patirusiems šeimoms spektro išplėtimo, ir pan.

5.3. INFORMACIJOS APIE VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTUS IR JŲ VEIKLĄ KOKYBĖ

5.3.1. PUBLIKUOJAMOS INFORMACIJOS APIE VAIKO GEROVĖS SPECIALISTUS YPATUMAI.

Publikacijose pateikiamą informaciją apie vaiko teisių apsaugos specialistus ir jų darbą informantai vertina neigiamai: pasak jų, darbuotojai dažniau aprašomi kaip neprofesionalūs ir nekompetentingi. Informantai šiuo klausimu pasisako kaip darbuotojų gynėjai, teigia, kad dauguma darbuotojų yra pasišventę savo darbui, o dėl neigiamos pozicijos žiniasklaidoje jų atžvilgiu politikos veikėjai, savivaldos atstovai susidaro apie juos netinkamą, negatyvią nuomonę:

Informantas Nr. 1: „Nekompetencija darbuotojų tų, kurie dirba tikrai tą darbą, kuriems rūpi tie vaikai, è, kurie sakykim, žiūri visom išgalèm, na, aukodami savoo laisvą laiką, aukodami savo sveikatąq, è, sakykim, rizikuodami netgi savo gyvybe, jie gelbėja tuos vaikus, gal, sakykim, be abejo, aš negaliu, èm, atsakyti už visus, kad sakykim tie žingsniai, na, buvo sakykim, labai taip, na, teisingai daromi, bet jie buvo daromi tam, kad išgelbėti tą vaiką“.

„<...> ir ta mobili komanda, ir atvejo vadybininkai, tikrai dedamos pastangos, ir kiek aš stebiu savo darbuotojų darbą, jų veiklą, aš tiesiog galvą galiu nulenkti prieš tuos žmones, kurie, kurie imasi tų darbų, kurie dirba toj sistemoj, ir tikrai nei vienas, nei vienas vaiko paėmimas, jis nėra kad tik paimti tą vaiką“.

Iš esmės tokią nuomonę patvirtina ir kiekybinio tyrimo duomenys: nustatyta, kad publikacijų, kuriuose rašoma apie teigiamas (profesionalumas, teisingumas, empatiškumas, bendradarbiavimas) darbuotojų savybes, yra 65, o publikacijų su neigiamų savybių (neprofesionalumas, nebendradarbiavimas, agresyvumas, pasyvumas, biurokратиškumas ir kt.) aprašymais skaičius yra 83.

Informantai vieningi pasisakydami prieš žurnalistus – straipsnių autorius, kurie publikuoja neigiamą informaciją apie vaiko teisių apsaugos specialistus. Pabrėžtina, kad pagal kiekybinio tyrimo duomenis apie teigiamas VTAS darbuotojų savybes (profesionalumas, teisingumas, empatiškumas, bendradarbiavimas) rašoma 65 publikacijose, o apie neigiamas (neprofesionalumas, nebendradarbiavimas, agresyvumas, pasyvumas, biurokратиškumas ir kt.) - 83. Tarp išsakytų įžvalgų galima rasti ir kaltinimus dėl to, kad žurnalistai „ieško, už ko galėtų užsikabinti ir apkaltinti būtent specialistus“, o neigiamos informacijos skleidimas yra ne kas kita, kaip aukšto skaitomumo ir populiarumo lygio siekimas. Nepraleidžiama progos eilinį kartą apkaltinti savivaldos institucijas lėšų švaistymu bei neefektyvia valdymo sistema. Be to,

pabrėžiama, kad būna ir tokių atvejų, kai žurnalistas atvažiuoja į įstaigą, paima interviu iš vadovybės ir pasibaigus interviu, išjungus įrašymo įrangą, užduoda visai kitokio pobūdžio klausimus, pagal kuriuos galima nustatyti, kad jis puikiausiai supranta, kad vaiko šeima iš tikrųjų yra priskiriama socialinę riziką patiriančiai šeimai, tačiau ši informacija neturi sensacingo turinio ir žiniasklaidos atžvilgiu ji neturi tam tikros vertės, kadangi naudojant šią, tikrovišką informaciją, publikacija praras „bombos“ savybes, nesukels visuotinio dėmesio ir taip nukentės žinių sklaidėjo reitingai. Tai patvirtina ir mokslininkų išvalgos apie visuomenės informavimo priemonių savireguliacijos mechanizmo neefektyvumą ir verslo daromą įtaką žurnalistų veiklai (J. Mažylė, 2012).

Informantai taipogi pripažįsta ir galimo žmogiškojo faktoriaus svarbą:

Informantas Nr. 2: „<...> ir specialistai galimai kažką gali ir netinkamai padaryti, nes tai yra naujovė, (atsidūsta), bet, nu (-) žiniasklaida tai pateikia tai, tai savaip ir, jie turi tam priešasčių, arba padaryti reitingus, arba parodyti kad va blogai lėšos valstybės yra naudojamos, kad va tiek etatų yra prikurti, oo sakykim, kažkokios realiai pagalbos šeimai nėra teikiamos“.

Ekspertai teigia, kad žiniasklaidos sklaidžiama informacija apie vaiko gerovės specialistus ir jų atliekamą darbą dažniausiai neatitinka tikrovės ir yra iškreipta. Tam įtakos turi tai, kad žurnalistai, vedami siekio publikuoti dėmesį pritraukiančią informaciją, vengia temą išnagrinėti visapusiškai ir dažniausiai prisiima šeimų gynėjo poziciją.

Informantas Nr. 1: „<...> ir spaudoj mes matëm, kad visą laiką buvo linčiuojami darbuotojai: ne taip darė, ne taip pasielgė, ne tokius, na, sprendimus priėmė, bet tikrai taip nėra“.

Informantai pabrėžia žurnalistų sąžiningumo lygio svarbą ir mano, kad žodžio laisvė nesuteikia žiniasklaidos priemonėms teisės visiškai laisvai interpretuoti įvykius. Balanso išlaikymas tarp tiesios ir interpretacijos yra labais svarbus pateikiant skaitytojams informaciją. Ekspertai pastebi, jog daugelyje atvejų informacija, susijusi su vaiko teisių apsaugos specialistais ir jų veiklą, yra klaidinga ir neatitinkanti tikrovės. Visko to priešastys yra žurnalistų nenoras gilintis į publikacijos problemą, atstovavimas vienos (dažniausiai vaiko tėvų) pusės ir, kaip jau ne kartą buvo pastebėta, sensacijų siekimas. Tačiau tokios informacijos sklaidimas laikytinas juodu darbu, nes vaiko gerovės specialistų tariamas neprofesionalumas publikacijose jau tampa įprasta tema, nors tai ir nėra reali situacija.

Informantas Nr. 1: „Tai žodžio laisvė turi būti protinga, jiniai turi būti pamatuota. Ir jeigu mes sklaidžiam, sakykim, tą žodžio laisvę, jeigu mes nešam informaciją, jiniai turi būti teisinga“.

Informantas Nr. 1: „<...> na, ir-ir spaudoj mes matëm, kad visą laiką buvo linčiuojami darbuotojai: ne taip darė, ne taip pasielgė, ne tokius, na, sprendimus priėmė, bet tikrai taip nėra“.

Moksliniai tyrimai įrodo, jog masinės komunikacijos priemonėms yra suteikiama didelio masto (nors ir neabsoliuti) laisvė kaip ekonominiam, politiniam ir kultūriniam veikėjui, tačiau yra pabrėžiama, kad masinės komunikacijos priemonės yra atskaitingos visuomenei (L. Nevinskaitė, 2011). Žiniasklaidoje pateikiama informacija apie vaiko gerovės specialistus, informantų nuomone, yra nekokybiškas, bet galingas produktas, kuris yra žalingas vartotojams, nes jo galios pakanka tam, kad visuomenėje susiformuotų netinkama nuomonė apie vaiko teisių apsaugos specialistus, ir galimai jo galios pakaktų tam, kad pasikeistų visuomenės vertybės vaiko gerovės specialistų veiklos atžvilgiu. Tačiau ir patys informantai yra linkę manyti, kad žiniasklaida yra ta sritis, kuriai reikia skandalų, sensacijų ir juodo piaro.

Informantas Nr. 1: „Žiniasklaida yra galingas toks ginklas, sakykim, vos, galiu pasakyti, net gal ir nebaudžiamas kažkuria prasme“.

Tačiau ekspertai kategoriškai nesutinka su masinės informacijos priemonėse pateikiamu vaiko gerovės specialistų įvaizdžiu. Jų, tiesiogiai dirbančių, bendradarbiaujančių ar bendraujančių su vaiko teisių apsaugą užtikrinančiais darbuotojais, nuomonė apie juos pasižymi pagarba ir pasitikėjimu, supratingumu ir empatija.

Informantas Nr. 3: „<...> iš tikrųjų kiek esu susidūrusi su vaiko teisių specialistais, tai iš tikrųjų nebuvo turbūt tokių atvejų, mano darbe, kad tas vaikas būtų paimtas iš šeimos eė, o neturėtų būti paimtas <...>“.

Apie publikacijų dėl vaiko paėmimo iš šeimos autorius informantai turi daugiau ar mažiau susiformavusią nuomonę. Neigiamos informacijos apie vaiko gerovės specialistų darbą skleidimo priežastimis jie įvardija:

- žiniasklaidos šališkumą, kai dėl atvejo informacija gaunama ir atitinkamai pateikiama tik iš vienos (tėvų, šeimos) pusės, ir daugelyje atvejų tai perauga į simpatiją (gailėstį? užuojautą?) šeimai, iš kurios paimamas vaikas ir jos palaikymą, neatsižvelgiant į tai, kad vaiko gyvybei dėl tam tikrų aplinkybių (tėvų alkoholizmas, narkomanija, smurtas prieš vaiką, vaiko nepriežiūra) grėsė realus pavojus. Tokią prielaidą paremtina ir tuo, kad pagal kiekybinio tyrimo duomenis straipsnių, kuriuose informacijos šaltiniai yra tėvai, skaičius per tiriamąjį laikotarpį siekė 14,9 %, socialiniai darbuotojai ir VTAS specialistai, vykdę paėmimą – atitinkamai 1,9 % ir 1,7 %.

Informantas Nr. 2: „<...> priklausomai, kokią pusę palaiko žiniasklaida, jeigu palaiko tėvų pusę, tai be abejo tada yra, nu labai neigiamai visuomenei pristatyta, ir va tai yra toksai, tokia didelė blogybė, kai pavyzdžiui žiniasklaida nebando išsiaiškinti hm, abėjų pusių, tiktai palaiko vieną, ir pateikia tiktai vienos pusės versiją“.

- dėl žiniasklaidos šališkumo patiriančių socialinę riziką šeimų naudai atsirandantį paimto vaiko tėvų įsitikinimą, jog vaikas iš šeimos buvo išimtas neteisėtai, kitais žodžiais – pagrobtas, jog dėl paėmimo reikia imtis tam tikrų priemonių ir įrodinėti savo tiesą. Tarp kitko,

informantai nurodo, kad tokie tėvai nėra tik tie, iš kurių vaikas buvo paimtas dabar ar neseniai: sukyla ir tos šeimos, iš kurių vaikai buvo paimti gerokai anksčiau, jie pradeda aktyviai reikšti nuomones ir palaikyti kitas šeimas;

Informantas Nr. 1: „<...> tie patys, na, eė, tos šeimos, iš kurių tie vaikai paimti, jie pasidarė, na, jie pasijautė teisūs, kadangi jeigu žurnalistai, kad na, taip reaguoja, taip rašo, ir ir nuspelvina tokiom spalvom, tai kaip dabar ta šeima, kur vaikas, sakykim, buvo na, skriaudžiamas, kuris kentėjo, kuris patyrė psichologinį, naa, fizinį smurtą, ir jis buvo išgelbėtas, e, iš tos šeimos e, o-o, na, žurnalistai, spauda nuspelvina, kad vaiko teisių specialistai tai kaip grobėjai, kurie paima, išima, na, kaip gi dabar nesijaus ta šeima teisi?“

- nenorą gilintis į atvejo aplinkybes, vaiko gerovės specialistų vengimą, nesuteikimą jiems žodžio, antros vaiko paėmimo pusės nuomonės neišklausymą, kitaip tariant, „kitos medalio pusės“ *sąmoningą* ignoravimą. Tai patvirtina ir kiekybinio tyrimo duomenys: pagrindinio veikėjo vaidmuo VTAS darbuotojams atiteko tik 18 publikacijų per visą tiriamąjį laikotarpį, stebimas mažas VTAS specialistų identifikavimo straipsniuose skaičius (29 publikacijose iš 445), konkrečiai nepasisakoma dėl VTAS specialistų elgesio, nes straipsnių, kuriuose *įtariama*, kad specialistas elgėsi netinkamai yra 46, o kuriuose teigiama, kad jie *elgėsi* netinkamai – 18 (12,7 % sudaro straipsniai, kuriuose didžiausia dalis nuomonių buvo tėvų emocionalūs pasisakymai);

- sensacijų ir skandalų publikacijose siekimą portalo skaitytojų susidomėjimui ir portalo populiarumo reitingams padidinti;

- užsakomųjų straipsnių publikavimą.

Mokslininkai taipogi konstatuoja, kad poveikį informacijos objektyvumui turi tai, kad informacijos vakuumas yra užpildomas ne visavertėmis žiniomis, o informaciniu surogatu. Lietuvos gyventojai pastebi užsakomųjų straipsnių požymius, o žiniasklaidos funkcijos įvardijamos labiau kaip pramoginės, nei auklėjamosios ir informacinės (G. Aleknonis, 2006).

5.3.2. TIKROVĖS NEATITINKANČIOS INFORMACIJOS APIE VAIKO PAĖMIMĄ IŠ ŠEIMOS PUBLIKAVIMO PASEKMĖS.

Žiniasklaidos atstovų veiksmai, publikuojant informaciją, paremtą iš esmės iškreiptais faktais, toliau provokuoja savotišką spekuliaciją atvejais iš paimto vaiko tėvų pusės. Kaip nurodo informantai, neretai pasitaiko per skambučius ir žinutes darbuotojams išreiškiamo nepasitenkinimo atvejų, skambučiai gaunami ir iš neblaivių tėvų, kurie reikalauja įrodymų, kad vaiko paėmimui ištis buvo pagrindas. Be abejo, taip elgiasi ne visos šeimos, tačiau kiek vienomis šeimoms rūpi nuslėpti vaiko paėmimą ar paėmimas visiškai nerūpi, tiek kitoms šeimoms yra svarbu prisikviesti žurnalistus ir tada pateikti atvejį taip, kaip jos jį interpretuoja (tame procese kartais dalyvauja ir

vadinami „patarėjai“, t. y. kaimynai, draugai, giminės, kurie nukreipia tėvus į tam tikras institucijas). Tačiau žurnalistas, kuris vyksta į tokios šeimos namus, paprastai užfiksavęs nuotraukose ar reportaže nors ir skurdžią, bet tvarkingą aplinką, publikacijoje tai pateikia kaip kasdieninės aplinkos situacijos vaiko namuose pavyzdį, bet realybėje vaiko teisių specialistams dažnai tenka įsitikinti, kad:

- namai sutvarkomi prieš jų ir kitų asmenų iš šalies apsilankymą (ne visada);
 - gražiai su vaiku elgiamasi tik specialistams esant šeimos namuose (dažniausiai);
 - alkoholio vartojimas „pristabdomas“ prieš jiems ateinant (arba pinigams pasibaigus);
- ir pan.

Tikėtina, kad štai tokių darbo su vaikais aspektų žurnalistas neišmano, o jei ir išmano, antrą kartą lankytis šeimos, kurioje vaiko gyvybei grėsė pavojus, namuose jam tiesiog netikslinga, nes informacija jau pavišinta, arba jis tiesiog nevyks ten, vengdamas netvarkingos aplinkos, alkoholio ar psichotropinių medžiagų paveiktų tėvų agresyvaus elgesio arba tiesiog dėl savo sveikatos ir gyvybės išsaugojimo sumetimų.

5.3.3. INFORMACIJOS KOKYBĖS SVARBA.

Su informacijos kokybe siejami ir jos skleidimo naudos ir žalos klausimai. Publikuojamos informacijos kokybė (tikroviškumas) lemia ir jos poveikį skaitytojams. Informantai akcentuoja, jog neiškraipytos ir realią situaciją parodančios publikacijos neabejotinai yra naudingos tiek visuomenei, tiek vaiko gerovės specialistams; tuo tarpu tikrovės neatitinkanti informacija naudinga tik žiniasklaidos atstovams.

Manoma, kad publikuojami realūs atvejai turi ir švietimo, ir auklėjimo, ir informavimo savybių. Publikacijų pagalba visuomenė supažindinama su vaiko teisių apsaugos sistemoje vykstančiais pokyčiais, sistemos principais, sąvokomis, tam tikrų apibrėžimų traktavimais ir aiškinimais; šeimoms suteikiama proga įvertinti klimatą šeimos viduje, palyginti, pasitikrinti, ar pakanka žinių mamai ir tėvui deramam vaikų auginimui ir auklėjimui. Visuomenei suteikiama proga įvertinti vaiko teisių apsaugos lygį šalyje – tiesa, galima sakyti, kad ši proga nėra labai dažnai suteikiama, nes pagal kokybinio tyrimo duomenų analizės rezultatus, publikacijose, kurių tematika yra vaiko teisių apsauga, statistiniai duomenis pateikiami ne itin dažnai, pvz., straipsnių apie vaiko paėmimą, kuriuose randame statistinius duomenis, skaičius yra 14,5 %. Tačiau informantai nurodo, kad ir vaiko teisių apsaugos institucijos, ypatingai aukštesnio lygio, stengiasi užmegzti kontaktą su žiniasklaida: apžvelgia vaiko teisių apsaugos specialistų darbą, t. y. nuvykimus į šeimas, vaiko paėmimo aplinkybes, o taip pat publikuoja straipsnius, susijusius su vaiko gerovės užtikrinimu, kur aiškina svarbiausius niuansus. Toliau viskas, pasak informanto, priklauso nuo žurnalisto, jo

sąžiningumo, noro bendradarbiauti ir profesionalaus gebėjimo pritraukti skaitytojus ne tik negatyvaus sensacingumo, bet ir pozityvaus turinio publikacijomis, kurios praturtina auditorijos žinias ir išaiškina specifine teisine kalba surašytus teisės aktus, juos išverčiant į visiems žmonėms suprantamą kalbą, kaip tai atlieka įstaigos per savo internetines svetaines. Be to, su žurnalistais bandoma bendradarbiauti ir kitais, galima sakyti, drastiškesniais būdais, siūlant jiems nuvykti į vietą per naktinį vaiko teisės specialistų budėjimą, tačiau suprantama, didelio suinteresuotumo dėl tokių atrakcijų žiniasklaidos veikėjai nerodo, ir vaiko teisių įstaigų iniciatyva užsilieka bandomajame laikotarpyje.

Informantas Nr. 1: „<...> galiu pasakyt, gal tikrai yra tokių žurnalistų, kuriuos traukia ne tik kas juoda, bet kas ir sakykim, gražu. Ir tada mes labai gražiai bendradarbiaujam, ir-ir bandom praplėsti tą mūsų informaciją <...>“.

Visuomenės švietimo būtinybę pabrėžia visi informantai. Kalbama apie vaiko teisių apsaugos įstaigų turimos informacijos apie vaiko paėmimo iš šeimos atvejus publikavimą, kurio tikslai yra:

- įvardyti aplinkybes, kurioms esant paaimamas vaikas;
- kokie yra paaimamo vaiko tėvų, šeimos veiksmai po vaiko paėmimo (gyvenimo būdo pakeitimas ir pan.);
- įrodyti, kad vaikas nepaaimamas iš šeimos nesant būtinybės (negali būti paėmimas dėl to, kad tik paaimti);
- paaiškinti visuomenei teikiamų paslaugų šeimai svarbą;
- apginti vaiko gerovės specialistų interesus įrodant, kad jų kompetencija yra pakankama sprendimui dėl vaiko paėmimo iš šeimos paaimti.

Informantas Nr. 1: „<...>mes pasakojam žmonėm, na, kaip tas procesas vyksta, kodėl tie vaikai yra paaimami iš šeimų, kaip keičiasi įstatymai, eėė, kad niekada tas vaikas nėra paaimamas tik dėl paėmimo. Paėmimas tai yra, reiškia mes kažko nepadarėme, mes, na, nepagelbėjom tai šeimai. Taai, tai tiesiog bandome šviesti visuomenę.“

Kokybinio tyrimo duomenų analizė liudija, kad ekspertai, dalyvavę tyrime, beveik į visus klausimyno klausimus atsakymus pateikia per informacijos tikslumo ir realumo prizmę. Tai įrodo, kad portaluose skleidžiama informacija per tiriamąjį laikotarpį neatitiko jų lūkesčių ir jų akimis įgijo nekokybiško produkto statusą. Apie informacijos prastą kokybę moksliniuose publikacijose pasisako ir mokslininkai, pabrėždami, kad nežiūrint į tai, kad publikacijos dažniausiai pateikiamos faktų aprašymo su citatomis forma, žurnalistai, vengdami viso interviu, gali subjektyviai interpretuoti faktus juos aprašydami bei išrinkdami citatas (E. Kavoliūnaitė-Ragauskienė, 2014). Kalbėdami apie iškreiptos informacijos apie vaiko paėmimą iš šeimos žalą, informantai akcentuoja naudos iš jos nebuvimą – ir visuomenės, ir specialistų, ir politikų atžvilgiu.

Nėra paslaptis, kad žurnalistai dažnokai išskiria sensacijai reikalingus žodžius iš konteksto, „apkarpo“ reportažų ir interviu medžiagą taip, kad likusieji fragmentai, juos sudėjus, įgauna visai kitokią prasmę – prasmę, kuri naudinga žinių sklaidėjui. Tikrovės neatitinkančios informacijos sklaidimo pasekmės, deja, nelabai išvelgiamos: net užginčijus pateiktą melagingą informaciją ir įrodžius savo tiesą, ar dažnai privalomas žinių sklaidėjo atsiprašymas išspausdinamas tokio paties dydžio šriftu ir su tokia pačia pompastika, kaip ginčijamas skandalingas straipsnis? Tačiau vienapusiškas ir šališkas informacijos apie vaiko paėmimą pateikimas neabejotinai daro žalą komunikacijos per žiniasklaidą dalyviams. Lieka tik įvertinti, kokio dydžio ši žala, ir kaip ji susijusi su materialiomis ir nematerialiomis vertybėmis.

Vertinant šališkos, tikrovės neatitinkančios informacijos žalingą poveikį informacijos sklaidėjo, šeimos, vaiko gerovės specialistų ir politikų atžvilgiu, galima teigti, jog žala yra susijusi ne tik su moralinėmis vertybėmis, nors iš pradžių gali atrodyti kitaip (žr. 9 pav.).

9 pav. Šališkos, tikrovės neatitinkančios informacijos žalingas poveikis
Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Šališkos, tikrovės neatitinkančios informacijos apie vaiko paėmimą unikalumas yra toks, kad ji daro tiek materialią, tiek nematerialią žalą. Žinių sklaidėjo atžvilgiu ši informacija sąlygoja aukštus reitingus ir autoriaus vidinių savybių konfliktą; pastarajam įvykus, autorius gali patirti ir materialinę žalą. Pažymėtina, kad individualios asmens (žurnalisto) vertybių sistemos,

kaip Lietuvos žiniasklaidos sudėtinės dalies, svarbą buvo kalbėta ir moksliniuose straipsniuose (J. Mažylė, 2012).

Informantas Nr. 1: „<...> negaliu aš pasakyti, kad visi žurnalistai sakykim, jie yra neigiamai nusiteikę, è, tai, tai irgi sakykim, žurnalisto asme... na, sakykim, asmeninės savybės irgi labai lemia, kaip jisai žiūri į tą situaciją. Ar jisai nori tą negatyvą paleisti, ar jisai nori gerą žinią nešti.“

Paimto vaiko šeima pirmiausiai nukenčia morališkai: palaikoma žiniasklaidos atstovų, įsijaučia į be kaltės nubaustoją vaidmenį ir pasijunta galinti pakeisti situaciją, o kadangi sprendimai dėl vaiko gražinimo į šeimą priimami tik atlikus eilę įsipareigojimų ir įvertinus situaciją, jų lūkesčiai dėl vaiko neteisėto paėmimo įrodymo nepasiteisina. Įvertinus tai, kad kartais dėl vaiko paėmimo tėvai samdo advokatus, ar straipsniai tiesiog užsakomi, t. y. mokami, tėvai patiria ir materialinę žalą.

Informantas Nr. 3 „<...> iš tikrųjų tie tėvai irgi labai dažnai pradeda pas mus kreiptis ir sakyti, vat matėte, mes irgi išsikovosime, grąžinsite mums vaikus, ir iir žodžiu, kad atsiprašinėsite mūsų, ir iš tikrųjų tai trikdo visą tą darbą <...>.“

Vaiko gerovės specialistams iškreipta informacija dėl vaiko paėmimo iš šeimos daro tiesioginę žalą, ir pasekmės yra ypatingai skaudžios. Palaikymo ir vilties įgavusių vaiko tėvų veiksmai neprognozuojami: tai gali būti begaliniai skambučiai ir žinutės darbuotojams, kai jie bando įrodyti savo teisumą, priminti ankstesnius vaiko paėmimo atvejus kaip pavyzdį, ir net grasinti darbuotojams. Visa tai paveikia darbuotojų atliekamo darbo kokybę, nes pirmiausiai, jiems tenka skirti tokiems pokalbiams darbo laiko, o taip pat neigiamai veikia jų motyvaciją, sukelia stresus ir menkina prestižą. Mokslininkai taip pat reiškia nuomonę, kad vaiko gerovės specialistų darbo kokybei daro įtaką ir politikų formuojami konfrontuojantys vaiko apsaugos tikslai bei skirtingi požiūriai į vaiko apsaugą, ir biurokratiniai reikalavimai, kontrolė bei visuomenės, **žiniasklaidos** ir politikų spaudimas (I. Tamutienė, V. Auglytė, 2018). Atliktų tyrimų duomenimis, žiniasklaidoje eskaluojami vaiko paėmimo iš šeimos atvejai daro neigiamą įtaką socialinių darbuotojų prestižui, trukdo vykdyti priskirtas funkcijas ir deramai atlikti pareigas dėl klientų nepasitikėjimo specialistais; dėl netinkamo pasiruošimo pokyčiams ir informacijos stokos (A. Kiaunytė, V. Lygnugarienė, 2019).

Informantas Nr. 3 „<...> kai nuskamba žiniasklaidoje labai garsiai, kad NETEISĖTAI buvo paimtas vaikas, tada iš tikrųjų jie pasidaro labai drąsūs, ir neduoda iš tikrųjų dirbti specialistams, trukdo darbui, o ne paslaptis, kad tas socialinis darbas, darbas, kaip ir mūsų įstaigoje – su vaikais, yra iš tikrųjų è, labai sunkus, ir specialistai irgi dažnai yra umm, pavargę, pavargę tų rūpesčių, klientų įvairių, sunkumų, ir tai iš tikrųjų tikrai tru, trikdo visą darbą.“

Ir pagaliau, dėl iškreiptos informacijos gali būti priimti neveiksmingi politiniai sprendimai, nes bus reaguojama ne į tikrą problemą, o į masinės komunikacijos priemonių ilgai gvildenamus atvejus.

Prie žalingo žiniasklaidoje publikuojamų straipsnių poveikio veiksnių priskiriamas ir pats viešinimo faktas vaiko atžvilgiu, todėl kad į vaiko savijautą po straipsnio išspausdinimo neatsižvelgiama. Čia pat minima ir visos šeimos atžvilgiu galimai daroma žala, kuomet viešinamas uždaros visuomenės grupės gyvenimas.

Informantas Nr. 2: „Ne kiekvienas gal ir nori m, savo šeimos situaciją paviėšinti, o kartais ta žiniasklaida su, su BATAIS įžengia į žmonių gyvenimus, ir, nori-nenori, tai jau viešoje erdvėje, ta šeimos situacija yra skleidžiama. <...> nepilnametis ir toliau eina į mokyklą, ir bendrauja su bendraamžiais, ir po to, kai būna paviėšinta visa istorija, tai be abejo, tai, tai nepilnamečiui nėra gerai.“

5.4. POŽIŪRIS Į ŽINIASKLAIDOJE VIEŠINAMUS VAIKO PAĖMIMO IŠ ŠEIMOS ATVEJUS JŲ UNIKALUMO KONTEKSTE

Ekspertai vieningai teikia nuomonę apie tai, kad žiniasklaidoje aprašomi vaiko paėmimo iš šeimos atvejai nėra vienetiniai ir išskirtiniai. Dalindamiesi savo darbo patirtimi, jie akcentuoja, kad kiekvienas vaiko paėmimo iš šeimos atvejis yra unikalus ir teigia, kad realiai praktikoje pasitaiko ir tokių situacijų, kurioms suvaldyti reikia daug daugiau išteklių bei specialistų darbo ir pastangų, o žiniasklaidoje vaiko paėmimo atvejis dažniausiai hiperbolizuojamas.

Informantas Nr. 1: „<...> tie vienetiniai sakykim, atvejai kartais jie gali būti išpūsti i iki tokio muilo burbulo, kad tas vienetinis, sakykim, paprastas atvejis, jis gali tapti, aš nežinau, koku atveju.“

Apskritai, kiekvienas vaiko paėmimas iš šeimos yra unikalus – savaime suprantama, kad socialinę riziką patiriančių šeimų situacijos yra labai skirtingos. Tačiau vertinant vaiko paėmimą iš šeimos kaip faktą, situacija šeimoje po jo paėmimo apibūdinama dažniausiai kaip skausmas, krizė ir tragedija. Pabrėžiama, kad vaiko paėmimas iš šeimos yra kraštutinė priemonė, sukeltanti didžiulį stresą vaikui, tėvams ir specialistams, vykdančiams paėmimą, bei apeliuojama į vaiko teisių apsaugos sistemos tobulinimą, kad socialinę riziką patiriančios šeimos gautų kiek įmanoma daugiau paslaugų ir vaikai galėtų augti savo šeimoje, savo įprastoje aplinkoje.

5.5. INFORMACIJOS APIE VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ VEIKLĄ VIEŠINIMO SVARBA

Informantai pabrėžia, kad informacijos apie vaiko teisių apsaugos specialistų veiklą viešinimas yra neabejotinai svarbus ir naudingas visuomenei. Akcentuojama, kad informacijos sklaidimas turės prasmės ir naudos tik tuo atveju, jeigu bus viešinama:

- informacinio pobūdžio informacija;
- objektyvi informacija ir objektyvi nuomonė;
- teisinga informacija;
- gerosios patirties atvejai;
- rezonansinių įvykių atveju – patikrinta, išaiškinta, reali informacija.

Taip pat ir mokslininkai išskiria žiniasklaidoje pateikiamos informacijos apie vaiko teisių įgyvendinimą ir apsaugą išsamumo, konvencijos paradigmu, principų ir nuostatų sklaidos daromos įtakos svarbą ne tik visuomenės sąmoningumo šioje srityje didinimui, bet ir vaiko teisių užtikrinimui valstybėje (J. Dudaitė, B. Kairienė, 2017).

5.6. VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SRITIES EKSPERTŲ PATARIMAI ŽURNALISTAMS, RAŠANTIEMS APIE VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SKYRIAUS DARBUOTOJŲ DARBĄ

Interviu paskutinis klausimas buvo skirtas informantų pasiūlymams ir patarimams žurnalistams, rašantiems apie vaiko teisių apsaugos skyriaus darbą suformuoti. Juos formuojant dar ir dar kartą grįžtama prie informacijos kokybės ir tikrumo, šnekama apie VTAS specialistų neabejotiną kompetencijos lygį. Buvo išsakyta prielaida, kad tikrovės neatitinkančios publikacijos ne visada atsiranda siekiant sensacijų; kartais tam turi įtakos ir nepakankamas žurnalisto įsigilinimas į situaciją, netinkamas orientavimasis vaiko teisių apsaugos sistemoje bei terminų ir apibrėžimų ir procesų sekos neišmanymas. Taip pat buvo akcentuojama, kad žiniasklaidos atstovai turėtų daugiau bendrauti su VTAS specialistais ir atstovais: tuomet portaluose atsirastų publikacijos, kurios atspindėtų tikrus, realius faktus, paremtus profesionaliomis įžvalgomis ir visų tam tikrų procesų šalių interesų atstovavimu.

Tikėtina, jog tokiu būdu galima būtų išvengti, kad politikai ir žiniasklaida naudotų patrauklumo, karnavalo elementus, šaržavimo, dekoratyvumo ir improvizacijos bruožus tam, kad „įdiegti į visuomenės sąmonę kaip lengvai suvokiamą šou“ tai, ko neįmanoma pateikti kaip rimto argumento (L. Bielinis, 2002).

IŠVADOS

1. Atlikus mokslinės literatūros apie masinės komunikacijos priemonėse skleidžiamos informacijos turinį, informacijos rėminimo ir pateikimo tendencijas bei jos daromą įtaką skaitytojams, buvo nustatyta, jog mokslininkai kritiškai vertina skleidžiamos informacijos kokybę. Toks požiūris grindžiamas šiais veiksniais:

- Žiniasklaidos funkcijos yra labiau pramoginio, nei informacinio ar auklėjamojo pobūdžio.
- Viešojoje erdvėje skleidžiama informacija dažnai nesiejama su atsakingumu ir principingumu principais.
- Informacijos apie vaiką, vaiko teisių apsaugą išskirtinis bruožas yra jos populiarumas, tačiau dažniausiai jis yra susijęs su smurtu prieš vaikus, įgauna sensacijos vaizdą. Apie tokios informacijos sukeltas pasekmes žurnalistai nesusimąsto.
- Informacija apie vaiko gerovės specialistų veiklą ne visada yra objektyvi, dėl to nukenčia specialistų darbo kokybė; ji neigiamai įtakoja vaiko gerovės specialistų prestižą.
- Informacija apie vaiko teisių įgyvendinimą dažniausiai pateikiama negatyviai, t. y. rašoma apie tai, kad vaiko teisės yra pažeidžiamos ar neįgyvendinamos.

Tai leidžia patvirtinti hipotezę, jog žiniasklaidoje skleidžiama informacija apie vaiko paėmimo iš šeimos atvejus apsprendžia neigiamos visuomenės nuomonės apie vaiko gerovės specialistų darbą formavimąsi.

2. Vertinant kiekybinio tyrimo duomenis, paaiškėjo, kad, neatsižvelgiant į tai, kad vaiko gerovės specialistai yra vaiko paėmimo iš šeimos proceso organizatoriai ir tiesiogiai jame dalyvauja, publikacijose jie paprastai eliminuojami iš įvykių aprašymų, jiems itin retai suteikiama galimybė pasisakyti. Pavienėse publikacijose, kuriose visgi rašoma apie VTAS darbuotojus, ši informacija dažniausiai yra negatyvaus pobūdžio. Straipsniai apie vaiko paėmimo atvejus dažniausiai yra informacinio pobūdžio, bet rezonansiniai atvejai neretai patenka į kriminalų rubriką; vertinant publikacijas pagal jų žanrą pažymimas žemas visuomenės įtraukimo į diskusijas lygis.

Pastebėtas dėsningumas straipsnių teisės aktų pakeičių tema ir straipsnių konkretaus vaiko paėmimo atvejų tema skaičiaus atžvilgiu: per tiriamąjį laikotarpį skaičiai iš esmės svyravo identiškai, t. y. didėjant straipsnių apie konkretų vaiko paėmimą skaičiui didėjo ir straipsnių apie teisės aktų pakeičius skaičius.

3. Vertindami žiniasklaidoje pateikiamos informacijos poveikį teisės aktų pakeitimams, informantai pabrėžia, kad politikai reikalingos informacijos politiniams sprendimams gauna iš

kompetentingų įstaigų, o žiniasklaidoje skleidžiama informacija apie vaiko paėmimą iš šeimos daro įtaką dažniausiai tada, kai atvejis yra rezonansinis. Ekspertų teigimu, tokie politiniai sprendimai dažniausiai yra priimami skubos tvarka, todėl vėliau atsiranda būtinybė keisti teisės aktus, nes juose reglamentuojamos priemonės yra mažai aptariamoms, derinimo procedūros trumpos, o procesai turi spragų, susijusių su priemonių įgyvendinimu.

Apibendrinant kiekybinio ir kokybinio tyrimo duomenis, nustatyta, kad magistrinio darbo hipotezė iš esmės pasitvirtino: žiniasklaidoje skleidžiama informacija apie vaiko paėmimo iš šeimos atvejus apsprendžia neigiamos visuomenės nuomonės apie vaiko gerovės specialistų darbą formavimąsi ir sprendimų dėl vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pakeitimų priėmimą. Tyrimo duomenų analizės eigoje taip pat paaiškėjo, kad žiniasklaidoje aprašant vaiko paėmimo iš šeimos atvejus, vaiko gerovės specialistai dažnai nepagrįstai eliminuojami iš vaiko paėmimo iš šeimos proceso, neatsižvelgiant į tai, kad jie tiesiogiai dalyvauja nurodytame procese.

Žiniasklaidoje skleidžiama informacija apie vaiko paėmimą iš šeimos yra pramoginio pobūdžio; kai rašoma apie smurto prieš vaiką atvejus, ji įgauna sensacingumo požymių. Informacija yra negatyvi vaiko gerovės specialistų darbo atžvilgiu: visuomenė informuojama apie vaiko teisių pažeidimus ar jų neįgyvendinimą – tai yra žurnalistų pasidavimo įtakai, atsakomybės principo nesilaikymo, aprašomos veiklos srities ypatumų neišmanymo apraiškos, kurios lemia tikrovės neatitinkančios informacijos skleidimą ir daro neigiamą poveikį specialistų prestižui, motyvacijai ir darbo kokybei.

REKOMENDACIJOS

Žiniasklaidoje (portaluose delfi.lt, 15min.lt, lrytas.lt) publikuojamų straipsnių apie vaiko teisių apsaugos įgyvendinimą autoriams rekomenduojama atkreipti dėmesį į ekspertų pastabas ir pasiūlymus, susijusius su vaiko gerovės specialistų atliekamomis funkcijomis:

- Publikuojant informaciją apie vaiko paėmimą iš šeimos, turi būti stengiamasi išvengti šališkumo apraiškų, t. y. įvertinti tiek vaiko tėvų, tiek paėmimą vykdančių specialistų nuomonę. Tik taip skaitytojams bus prieinama tikrovę atitinkanti informacija, kuri atliks logiškai (atsižvelgiant į vaiko teisių apsaugos srities ypatumus, susijusius su visuomenės grupių pažeidžiamumo lygiu) jai priskirtinas informacines, auklėjamąsias ir švietimo funkcijas.

- Straipsnių autoriai turi būti atsakingi, rašydami apie vaiko paėmimą iš šeimos atvejus, nes ši tema yra itin jautri, teisinis reglamentavimas sudėtingas ir kartu painus, darbuotojų atsakomybės lygis didžiulis, o pasekmės skaudžios. Paviršutiniškas atvejo aprašymas, nepakankamas įsigilinimas į situaciją, teisinių aspektų neišmanymas sudaro prielaidas neobjektyvios ir nepagrįstos informacijos atsiradimui.

Vaiko teisių apsaugos atstovai, bendradarbiaudami su VTAS specialistais ir žiniasklaidos atstovais, gali aktyviai dalytis gerosios patirties pavyzdžiais, juos pateikdami informaciniuose portaluose ir kitose masinės komunikacijos priemonėse, gavę tėvų sutikimą. Tokios publikacijos gali iš esmės pakeisti vertybines nuostatas vaiko gerovės specialistų atžvilgiu, jų pagalba būtų populiarinama vaiko teisių apsaugos sistemoje numatytos priemonės ir paslaugos bei didinama šeimų, patiriančių socialinę riziką, motyvacija; galiausiai bus išvengta vien formalaus teisės aktų aiškinimo ir vaiko gerovės specialistų prestižui kenkiančių straipsnių publikavimo.

Šalies valdymo struktūrų atstovams rekomenduojama į darbo grupių, kurios rengia vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų projektus, įtraukti VTAS darbuotojus – praktikus. Numatomas reglamentavimas ir jo pakeitimai tokiu atveju bus įvertintas realiai, prieš teisės akto teikimą tvirtinimui galimas jo aprobavimas, o taip pat tikėtina, kad specialisto – praktiko nuomonė nebus visiškai individuali: tarp socialinės srities darbuotojų vyksta bendravimas, kai keičiamasi patirtimis, aptarinėjami atvejai bei galimi sprendimai ir rengiami protestai.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. 15min.lt – 191 straipsnis už periodą nuo 2014 m. pradžios iki 2019 m. spalio mėn.
2. Aleknonis, Gintaras. Informacijos vakuumas Lietuvos žiniasklaidoje. Informacijos mokslai, 2006, Nr. 37, ISSN 1392-0561. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367154864847/J.04~2006~1367154864847.pdf>
3. Apklausa rodo augantį nusivylimą Vyriausybe per 3 metus smuko pasitikėjimas Seimu. [Interaktyvus]. Vilnius: Respublika.lt, 2020. [žiūrėta 2020 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: https://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/lietuvos_politika/apklausa_rodo_auganti_nusivylima_vyriausybe/
4. Balčytienė, Auksė, Vinciūnienė, Aušra. Žiniasklaida kaip aktyvus politinių procesų veikėjas informuojant visuomenę apie Europos Sąjungą: lyginamasis požiūris. Informacijos mokslai, 2006, Nr. 37. ISSN 1392–0561. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367157024242/J.04~2006~1367157024242.pdf>
5. Bielinis, Lauras. Šou principų dėsningumas Lietuvos politiniame gyvenime. Politikos mokslai, 2002, Nr. 1 (25). ISSN 1392–1681. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2002~1367159111502/J.04~2002~1367159111502.pdf>
6. delfi.lt – 98 straipsniai už periodą nuo 2014 m. pradžios iki 2016 m. pabaigos.
7. Dromantienė, Leta; Šalaševičiūtė, Rimantė. Vaiko teisių apsauga Lietuvoje: socialinių darbuotojų vaidmuo. Socialinis darbas, 2006, Nr. 5(1). [žiūrėta 2020 m. kovo 12 d.]. ISSN online 2029-2775 / ISSN print 1648-4789. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/handle/007/13074?show=full>
8. Dudaitė, Jolita; Kairienė, Brigita. Žiniasklaidos formuojamas požiūris į vaiko teisių įgyvendinimą. Specialusis ugdymas, 2017, Nr. 1 (36) (online). Prieiga per internetą: <http://socialwelfare.eu/index.php/SE/article/viewFile/299/267>

9. Entman, R. M. Framing: Towards a Clarification of a Fractured Paradigm, *Journal of Communication*, 1993.
10. Gaidys, Vladas. Pasitikėjimo institucijomis dinamika Lietuvoje 1998–2018 m.: ilgalaikiai ir ad hoc įtakos veiksniai. *Filosofija. Sociologija*, 2019, Nr. 4, Lietuvos mokslų akademija. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2019~1579847583428/J.04~2019~1579847583428.pdf>
11. Kavoliūnaitė-Ragauskienė, Eglė. Politikų ir visuomenės komunikavimas žiniasklaidos priemonėmis šeimos politikos srityje”. *Teisės problemos*, 2014, Nr. 1 (83). ISSN 1392-1592. Prieiga per internetą: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/34428/1/ISSN2351-6364_2014_N_1_83.PG_88-124.pdf
12. Kiaunytė, Asta, Lignugarienė, Viktorija. Vaiko globos sisteminė pertvarka kaip iššūkis socialinių darbuotojų profesionalumui: kas parodo supervizijos ir intervizijos poreikį? *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 2019, Nr. 23 (1). ISSN 2029-5820 (online). Prieiga per internetą: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/100782/1/ISSN2029-5820_2019_N_23_1.PG_69-94.pdf
13. Kodėl mažėja pasitikėjimas žiniasklaida? [interaktyvus]. Vilnius: Minfo.lt, 2018. [žiūrėta 2020 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.minfo.lt/lietuva/straipsnis/kodel-mazeja-pasitikejimas-ziniasklaida>
14. Kvieskienė, Giedrė. *Pozityvioji socializacija*, 2005, Vilnius, ISBN 9955-20-021-9.
15. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas [interaktyvus]. Vilnius: Teisės aktų registras, 2020. [žiūrėta 2020 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C8205E261830/asr>
16. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas [interaktyvus]. 36¹ str. 3 d. Vilnius: Teisės aktų registras, 2020. [žiūrėta 2020 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C8205E261830/asr>
17. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 6, 10, 49, 56, 57 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 2-1 straipsniu įstatymas [interaktyvus]. Vilnius:

Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinė sistema, 2017. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.].
Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/48953b10f75111e68034be159a964f47>

18. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymas [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinė sistema, 2017. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5a6c9100adc011e79d87b6f526384a70>

19. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 3, 4, 9, 12, 14, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 41, 42, 43, 49, 50 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo 36-1, 36-2, 36-3, 36-4, 36-5 straipsniais ir 38, 39, 40 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinė sistema, 2019. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/41c6f620629811e99676cb74c51fe1f4>

20. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas [interaktyvus]. Vilnius: Teisės aktų registras, 2020. [žiūrėta 2020 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.065AB8483E1E/asr>

21. Matkevičienė, Renata. Lietuvos internetinės žiniasklaidos konstruojamo politinio diskurso kaita. Informacijos mokslai, 2012, Nr. 59. ISSN 1392-0561 (online). Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367181592708/J.04~2012~1367181592708.pdf>

22. Mažylė, Jolanta. Atsakingos žiniasklaidos sistemos: teorinės prieigos ir situacija Lietuvos regionų spaudoje. Žurnalistikos tyrimai, 2012, Nr. 5. [žiūrėta 2020 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/52517163/126-144.pdf?response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DAtsakingos_ziniasklaidos_sistemas_teorin.pdf&X-Amz-Algorithm=AWS4-HMAC-SHA256&X-Amz-Credential=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A%2F20200314%2Fus-east-1%2Fs3%2Faws4_request&X-Amz-Date=20200314T170048Z&X-Amz-Expires=3600&X-Amz-SignedHeaders=host&X-Amz-Signature=0105e0b2a9ec7b31a74fffd8a25babd37532099e00fa771edf5334ac909b7ab

23. Ministerijos užsakyti tyrimai [interaktyvus]. Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2001. Atnaujinta 2020 m. vasarį. [žiūrėta 2020 m. kovo 11 d.]. Prieiga per internetą: <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tyrimai/ministerijos-uzsakymu>
24. Nacionaliniai tyrimai [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos socialinių pedagogų asociacija, 2014. [žiūrėta 2020 m. kovo 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.socped.lt/index.php/nacionaliniai-tyrimai.html>
25. Nevinskaitė, Laima. Šiuolaikinės medijos ir masinės komunikacijos teorijos, Mokomoji knyga, 2011, Vilnius.
26. Statneckytė, Simona. Mediatizacijos įtaka politinės komunikacijos kultūrai. Tiltai, 2013, Nr. 3. ISSN 1392-3137. Prieiga per internetą: <http://journals.ku.lt/index.php/tiltai/article/view/465>
27. Tamutienė, Ilona, Auglytė, Vaida. Socialinis ir politinis spaudimas vaiko apsaugos srityje. Viešoji politika ir administravimas, 2018, Nr. 3. ISSN 2029-2872 (online). Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2018~1548226246137/J.04~2018~1548226246137.pdf>
28. Vaikai, galimai patyrę smurtą [interaktyvus]. Vilnius: Oficialiosios statistikos portalas, 2018. [žiūrėta 2020 m. kovo 11 d.]. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=8b601ba8-7960-421a-83f3-c49f20f60cef#/>
29. Vaiko teisių konvencija [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinė sistema, 1995. [žiūrėta 2020 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19848>
30. Verseckaitė, Gintarė; Snieškienė, Dalija. Socialinio darbuotojo vaidmenų konfliktai dalyvaujant vaiko paėmimo iš šeimos procese. Socialinis darbas. Patirtis ir metodai, 2011, Nr. 2(1). ISSN 2029-0470 (online). Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367175827250/J.04~2011~1367175827250.pdf>

PRIEDAI

1. 2014 – 2019 METŲ PORTALUOSE DELFI.LT, LIETUVOSRYTAS.LT, 15MIN.LT SKELBIAMŲ RAŠYTINIŲ STRAIPSNIŲ

ANALIZĖ

(BENDRAS STRAIPSNIŲ SKAIČIUS, STRAIPSNIŲ SKAIČIUS KIEKVIENAME PORTALE)

		Count	Column N %
Ar iš publikacijos pavadinimo suprantama, jog rašoma apie vaiko paėmimą iš šeimos?	Ne	284	61.3%
	Taip	179	38.7%

		Portalas					
		15min.lt		delfi.lt		lrytas.lt	
		Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %	Count
Ar iš publikacijos pavadinimo suprantama, jog rašoma apie vaiko paėmimą iš šeimos?	Ne	63.7%	121	54.7%	88	67.0%	75
	Taip	36.3%	69	45.3%	73	33.0%	37

		Count	Column N %
Rubrika	Lietuvos naujienos	202	43.6%
	Kriminalai ir nelaimės	92	19.9%
	Dienos naujienos	53	11.4%
	Nuomonės	30	6.5%

Emigrantai/Lietuviai svetur	25	5.4%
Gyvenimo būdas	22	4.8%
Aktualijos	18	3.9%
Politikų komentarai	7	1.5%
Šeima	4	.9%
Pokalbiai/interviu	3	.6%
Jaunimo sodas	3	.6%
Teisė	2	.4%
Sveikata	1	.2%
Pasaulio naujienos	1	.2%

	Count	Column N %
Publikacijos žanras	462	99.8%
Naujienų žinutė/pranešimas	133	28.7%
Eksperto/visuomenės veikėjo nuomonė	107	23.1%
Redakcijos skiltis	72	15.6%
Interviu su asmeniu	65	14.0%
Trumpa žinutė (1-3 sakiniai)	56	12.1%
Reportažas	26	5.6%
Kita	7	1.5%
Skaitytojų laiškai/nuomonė	4	.9%

	Portalas
--	----------

	15min.lt		delfi.lt		lrytas.lt	
	Count	Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %
Publikacijos žanras	190	100.0%	160	99.4%	112	100.0%
Eksperto/visuomenės veikėjo nuomonė	50	26.3%	55	34.2%	2	1.8%
Interviu su asmeniu	24	12.6%	31	19.3%	10	8.9%
Kita	3	1.6%	3	1.9%	1	.9%
Naujienų žinutė/pranešimas	73	38.4%	37	23.0%	23	20.5%
Redakcijos skiltis	3	1.6%	24	14.9%	45	40.2%
Reportažas	7	3.7%	3	1.9%	16	14.3%
Skaitytųjų laišakai/nuomonė	2	1.1%	2	1.2%	0	0.0%
Trumpa žinutė (1-3 sakiniai)	29	15.3%	12	7.5%	15	13.4%

	Count	Column N %
Publikacijos tema	462	99.8%
Konkretus vaiko paėmimo atvejis	168	36.3%
Vaiko teisės	109	23.5%
Smurto prieš vaikus atvejis	108	23.3%
VTAS veikla	106	22.9%
Teisės aktų pokyčiai	91	19.7%
Protestai dėl vaikų paėmimo	25	5.4%
Tėvų nuomonė/iniciatyva	4	.9%

		Portalas					
		15min.lt		delfi.lt		lrytas.lt	
		Count	Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %
Publikacijos tema		189	99.5%	161	100.0%	112	100.0%
	Konkretus vaiko paėmimo atvejis	76	40.0%	45	28.0%	47	42.0%
	Vaiko teisės	48	25.3%	51	31.7%	10	8.9%
	Smurto prieš vaikus atvejis	40	21.1%	24	14.9%	44	39.3%
	VTAS veikla	52	27.4%	54	33.5%	0	0.0%
	Teisės aktų pokyčiai	54	28.4%	26	16.1%	11	9.8%
	Protestai dėl vaikų paėmimo	11	5.8%	11	6.8%	3	2.7%
	Tėvų nuomonė/iniciatyva	2	1.1%	2	1.2%	0	0.0%

		Count	Column N %
Ar publikacijoje pateikiama statistinė informacija apie vaikų paėmimo atvejus	Ne	396	85.5%
	Taip	67	14.5%

		Portalas					
		15min.lt		delfi.lt		lrytas.lt	
		Count	Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %
Ar publikacijoje pateikiama statistinė	Ne	153	80.5%	137	85.1%	106	94.6%

informacija apie vaikų paėmimo atvejus	Taip	37	19.5%	24	14.9%	6	5.4%
--	------	----	-------	----	-------	---	------

		Count	Column N %
Publikacijoje pateikiama informacija apie lietuvių vaikų paėmimus užsienyje	Nepateikiama	311	67.2%
	Pateikiama neutralaus pobūdžio informacija	57	12.3%
	Pateikiama kaip neigiamas VTAT veiklos pavyzdys	51	11.0%
	Pateikiama kaip teigiamas VTAT veiklos pavyzdys	27	5.8%
	Netaikytina	17	3.7%

		Portalas					
		15min.lt		delfi.lt		lrytas.lt	
		Count	Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %
Publikacijoje pateikiama informacija apie lietuvių vaikų paėmimus užsienyje	Nepateikiama	137	72.1%	82	50.9%	92	82.1%
	Pateikiama neutralaus pobūdžio informacija	26	13.7%	29	18.0%	2	1.8%
	Pateikiama kaip neigiamas VTAT veiklos pavyzdys	20	10.5%	30	18.6%	1	.9%
	Pateikiama kaip teigiamas VTAT veiklos pavyzdys	7	3.7%	20	12.4%	0	0.0%
	Netaikytina	0	0.0%	0	0.0%	17	15.2%

		Count	Column N %
Ar publikacijoje rašoma apie VTAT darbuotojų elgesį/veiksmus vaiko paėmimo metu	VTAT veiksmai neaprašomi	365	78.8%
	Pateikiama konkreti dalykinė informacija	69	14.9%
	VTAT aprašoma emocionaliai	29	6.3%

		Portalas					
		15min.lt		delfi.lt		lrytas.lt	
		Count	Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %
Ar publikacijoje rašoma apie VTAT darbuotojų elgesį/veiksmus vaiko paėmimo metu	VTAT veiksmai neaprašomi	111	58.4%	143	88.8%	111	99.1%
	Pateikiama konkreti dalykinė informacija	58	30.5%	10	6.2%	1	.9%
	VTAT aprašoma emocionaliai	21	11.1%	8	5.0%	0	0.0%

		Count	Column N %
Ar publikacijoje nurodomi šaltiniai, suteikę informaciją	Taip	368	79.5%
	Ne	95	20.5%

		Portalas					
		15min.lt		delfi.lt		lrytas.lt	
		Count	Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %
Ar publikacijoje nurodomi	Taip	179	94.2%	131	81.4%	58	51.8%

Šaltiniai, suteikę informaciją	Ne	11	5.8%	30	18.6%	54	48.2%
--------------------------------	----	----	------	----	-------	----	-------

	Count	Column N %
Šaltiniai	461	99.6%
VTAS atstovas/vadovybė	97	21.0%
Politikas	96	20.7%
Policininkas/teisėjas/teisėtvarkos pareigūnas	70	15.1%
Tėvai/vienas iš tėvų	69	14.9%
Kažkas kitas	54	11.7%
Kiti ekspertai	48	10.4%
Pats žurnalistas	18	3.9%
Socialinis darbuotojas	9	1.9%
VTAS specialistas	8	1.7%
vykdęs paėmimą	8	1.7%
Psichologas	7	1.5%
Nenurodyta	2	.4%

	Portalas					
	15min.lt		delfi.lt		Irytas.lt	
	Count	Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %
Šaltiniai	188	98.9%	161	100.0%	112	100.0%
VTAS atstovas/vadovybė	49	25.8%	29	18.0%	19	17.0%
Politikas	55	28.9%	36	22.4%	5	4.5%
Policininkas/teisėjas/teisėtvarkos pareigūnas	41	21.6%	18	11.2%	11	9.8%
Tėvai/vienas iš tėvų	33	17.4%	25	15.5%	11	9.8%

Kažkas kitas	29	15.3%	20	12.4%	5	4.5%
Kiti ekspertai	20	10.5%	23	14.3%	5	4.5%
Pats žurnalistas	9	4.7%	7	4.3%	2	1.8%
Socialinis darbuotojas	7	3.7%	2	1.2%	0	0.0%
VTAS specialistas	3	1.6%	5	3.1%	0	0.0%
vykdęs paėmimą	3	1.6%	5	3.1%	0	0.0%
Psichologas	4	2.1%	3	1.9%	0	0.0%
Nenurodyta	0	0.0%	1	.6%	1	.9%

		Count	Column N %
Ar pagrindinis veikėjas publikacijoje yra VTAT darbuotojas/VTAT atstovas?	Ne	297	64.1%
	Nėra pagrindinio veikėjo	148	32.0%
	Taip	18	3.9%

		Portalas					
		15min.lt		delfi.lt		lrytas.lt	
		Count	Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %
Ar pagrindinis veikėjas publikacijoje yra VTAT darbuotojas/VTAT atstovas?	Ne	105	55.3%	90	55.9%	102	91.1%
	Nėra pagrindinio veikėjo	74	38.9%	67	41.6%	7	6.3%
	Taip	11	5.8%	4	2.5%	3	2.7%

	Count	Column N %
Kiti (ne VTAT) veikėjai	445	96.1%
Nėra pagrindinio veikėjo	148	32.0%
Smurtu/nepriežiūra įtariamais tėvas/motina	145	31.3%

Vaikas	88	19.0%
Kiti	48	10.4%
Politikas	30	6.5%
Netaikytina	18	3.9%
Policija/teisėtvarkos pareigūnas	4	.9%

	Count	Column N %
VTAT darbuotojo identifikacija	455	98.3%
Neidentifikuojamas	233	50.3%
Netaikytina	209	45.1%
Vardu, Pavarde	14	3.0%
Konkreči darbovietė	12	2.6%
Kita	3	.6%

		Count	Column N %
Ar publikacijoje minimas VTAT darbuotojas, sprendžiant iš teksto, paėmimo metu elgėsi netinkamai/agresyviai	Ne	399	86.2%
	Tik įtariama, jog jis taip elgėsi	46	9.9%
	Tikrai taip	18	3.9%

		Portalas					
		15min.lt		delfi.lt		lrytas.lt	
		Count	Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %
Ar publikacijoje minimas	Ne	144	75.8%	146	90.7%	109	97.3%

VTAT darbuotojas, sprendžiant iš teksto, paėmimo metu elgėsi netinkamai/agresyviai	Tik įtariama, jog jis taip elgėsi	33	17.4%	13	8.1%	0	0.0%
	Tikrai taip	13	6.8%	2	1.2%	3	2.7%

		Count	Column N %
Ar pagrindinė publikacijos problema yra VTAS darbuotojo agresyvus elgesys paėmimo metu?	Ne	444	95.9%
	Taip	19	4.1%

		Portalas					
		15min.lt		delfi.lt		lrytas.lt	
		Count	Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %
Ar pagrindinė publikacijos problema yra VTAS darbuotojo agresyvus elgesys paėmimo metu?	Ne	176	92.6%	158	98.1%	110	98.2%
	Taip	14	7.4%	3	1.9%	2	1.8%

		Count	Column N %
Ar rašant apie konkretų netinkamą VTAT darbuotojo veikimą teigiama/spėjama, jog tai yra būdinga visiems VTAT darbuotojams/VTAT sistemai?	Kita	8	1.7%
	Ne	215	46.4%
	Netaikytina	197	42.5%
	Taip	43	9.3%

	Portalas
--	----------

		15min.lt		delfi.lt		lrytas.lt	
		Count	Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %
Ar rašant apie konkretų netinkamą VTAT darbuotojo veikimą teigiama/spėjama, jog tai yra būdinga visiems VTAT darbuotojams/VTAT sistemai?	Kita	4	2.1%	4	2.5%	0	0.0%
	Ne	34	17.9%	71	44.1%	110	98.2%
	Netaikytina	126	66.3%	69	42.9%	2	1.8%
	Taip	26	13.7%	17	10.6%	0	0.0%

		Count	Column N %
Ar publikacijoje VTAT darbuotojai įvardijami kaip agresyvūs?	Kita	83	17.9%
	Ne	367	79.3%
	Taip	13	2.8%

		Count	Column N %
Ar publikacijoje VTAT darbuotojų vykdomos vaikų paėmimo funkcijos apibūdinamos kaip išskirtinai negatyvios, siejamos su agresija ir destrukcija?	Ne	359	77.5%
	Netaikytina	78	16.8%
	Taip	26	5.6%

		Portalas					
		15min.lt		delfi.lt		lrytas.lt	
		Count	Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %
Ar publikacijoje VTAT darbuotojų vykdomos	Ne	144	75.8%	107	66.5%	108	96.4%

vaikų paėmimo funkcijos apibūdinamos kaip išskirtinai negatyvios, siejamos su agresija ir destrukcija?	Netaikytina	30	15.8%	46	28.6%	2	1.8%
	Taip	16	8.4%	8	5.0%	2	1.8%

		Count	Column N %
Ar publikacijoje tiesiogiai arba ne siūloma (įskaitant emocionalią straipsnio veikėjų citatas), kaip reikėtų pasielgti su tariamai netinkamai pasielgusiu VTAT darbuotoju?	Atleisti iš darbo	3	.6%
	Kita	9	1.9%
	Ne	256	55.3%
	Netaikytina	195	42.1%

		Count	Column N %
Kokios VTAT darbuotojų funkcijos ar vaidmenys įvardijamos publikacijoje?	Jokių	237	51.2%
	Kita	73	15.8%
	Vaikų atiminėtojai	54	11.7%
	Vaiko teisių gynėjai	44	9.5%
	Kompetentingi profesionalai	33	7.1%
	Biurokratai ir administratoriai	22	4.8%

		Portalas					
		15min.lt		delfi.lt		Irytas.lt	
		Count	Column N %	Count	Column N %	Count	Column N %
Kokios VTAT darbuotojų	Jokių	83	43.7%	60	37.3%	94	83.9%

funkcijos ar vaidmenys įvardijamos publikacijoje?	Kita	21	11.1%	36	22.4%	16	14.3%
	Vaikų atiminėtojai	30	15.8%	24	14.9%	0	0.0%
	Vaiko teisių gynėjai	29	15.3%	13	8.1%	2	1.8%
	Kompetentingi profesionalai	19	10.0%	14	8.7%	0	0.0%
	Biurokratai ir administratoriai	8	4.2%	14	8.7%	0	0.0%

	Count	Column N %
Kaip įvardijamos VTAT darbuotojo savybės?	455	98.3%
Profesionalas	52	11.2%
Neprofesionalus	15	3.2%
Darantis klaidas	13	2.8%
Nebendradarbiaujantis	11	2.4%
Vykdantis įstatymus	9	1.9%
Agresyvus	8	1.7%
Socialinis darbuotojas	7	1.5%
Pasyvus	4	.9%
Vaikus paimantis be rimtų priežasčių	3	.6%
Turintis kriminalinę praeitį	3	.6%
Teisingas	3	.6%
Savivaliaujantis	3	.6%
Be pagrindo paimantis vaikus iš šeimos	3	.6%
Pareigūnas	2	.4%
Empatiškas	2	.4%

Biurokratas	2	.4%
Bendradarbiaujantis	2	.4%
Žvėris	1	.2%
Vaikus paimantis be tėvų dalyvavimo	1	.2%
Uždaros sistemos veikėjas	1	.2%
Tobulėjantys	1	.2%
Tardytojas	1	.2%
Šmeižiantis	1	.2%
Sunkiai dirbantis	1	.2%
Smurtaujantis	1	.2%
Prisidengiantis įstatymais	1	.2%
Persekiojantis	1	.2%
Patiriantis smurtą	1	.2%
Padedantis	1	.2%
Neryžtingas	1	.2%
Nejautrus	1	.2%
Nacių gerbėjas	1	.2%
Meluojantis	1	.2%
Krva bevaikė	1	.2%
Kompetetingas	1	.2%
Klastingas	1	.2%
Kategoriškas	1	.2%
Greitai reaguojantis	1	.2%
Dirbantis sunkų ir pavojingą darbą	1	.2%

Beraštis	1	.2%
Bejėgis	1	.2%
Baudžiantis	1	.2%
Atidus	1	.2%
Apsidraudžiantis	1	.2%
Aktyvus	1	.2%
Abejingas	1	.2%

	Count	Column N %
Kas liudija, kad VTAT elgėsi netinkamai?	458	98.9%
Kiti	98	21.2%
Paimto vaiko tėvai, artimieji	59	12.7%
Teisėtvarkos sistemos pareigūnai (policininkai, prokurorai ir pan.)	11	2.4%
Pats žurnalistas, nenurodydamas, kuo remiasi	11	2.4%
Šeimos kaimynai, įvykio liudininkai	5	1.1%
VTAS atstovas	2	.4%
Kiti globos/rūpybos specialistai	2	.4%
Pats VTAS darbuotojas	1	.2%

2. 2014 – 2019 METŲ PORTALUOSE DELFI.LT, LIETUVOSRYTAS.LT, 15MIN.LT SKELBIAMŲ RAŠYTINIŲ STRAIPSNIŲ

ANALIZĖ

(BENDRAS STRAIPSNIŲ SKAIČIUS PER KALENDORINIUS METUS)

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Rubrika	Lietuvos naujienos	51.5	57.6	52.9	26.8	41.1	37.8
	Lietuva	9.1	19.2	13.7	19.5	30.6	32.4
	Kriminalai ir nelaimės	0.0	2.0	21.6	42.7	19.4	27.0
	Kriminalai	0.0	2.0	11.8	40.2	17.7	24.3
	Lietuvoje	39.4	35.4	33.3	0.0	1.6	1.4
	Dienos naujienos	15.2	4.0	5.9	9.8	17.7	14.9
	Nuomonės	18.2	6.1	13.7	0.0	6.5	4.1
	Emigrantai/Lietuviai svetur	9.1	19.2	3.9	0.0	.8	0.0
	Lietuvos diena	3.0	3.0	3.9	6.1	8.1	4.1
	Emigrantai	6.1	18.2	3.9	0.0	.8	0.0
	Gyvenimo būdas	0.0	0.0	0.0	8.5	5.6	10.8
	Aktualijos	0.0	0.0	0.0	8.5	5.6	5.4
	Tribūna	0.0	2.0	0.0	0.0	6.5	4.1
	Politikų komentarai	3.0	5.1	2.0	0.0	0.0	0.0
	Politiko akimis	3.0	5.1	2.0	0.0	0.0	0.0
	dienos naujienos	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	6.8
	Šeima	0.0	0.0	0.0	2.4	1.6	0.0
	Nuomonių ringas	9.1	0.0	2.0	0.0	0.0	0.0

kriminalai	0.0	0.0	0.0	1.2	1.6	1.4
Žmonės	0.0	0.0	0.0	3.7	0.0	0.0
Pokalbiai/interviu	0.0	1.0	0.0	1.2	.8	0.0
Jaunimo sodas	0.0	3.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Teisė	3.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Pokalbiai	0.0	0.0	0.0	1.2	.8	0.0
Lietuva	0.0	0.0	0.0	1.2	.8	0.0
Lietuviai svetur	3.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
gyvenimo būdas	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2.7
Sveikata	0.0	0.0	0.0	0.0	.8	0.0
Pasaulis	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Pasaulio naujienos	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Nelaimės	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.4
Naujienos	0.0	0.0	2.0	0.0	0.0	0.0
Multimedija	0.0	0.0	0.0	0.0	.8	0.0
Kriminalai	0.0	0.0	0.0	1.2	0.0	0.0
jaunimo sodas	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Interviu	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Gyvenimo būdas	0.0	0.0	0.0	0.0	.8	0.0

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Ar iš publikacijos pavadinimo suprantama, jog rašoma apie vaiko paėmimą iš šeimos?	Ne	42.4	44.4	62.7	70.7	64.5	75.7
	Taip	57.6	55.6	37.3	29.3	35.5	24.3

	Metai					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	%	%	%	%	%	%
Publikacijos žanras	100.0	99.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Naujienu žinutė/pranešimas	9.1	24.2	25.5	35.4	35.5	27.0
Eksperto/visuomenės veikėjo nuomonė	27.3	35.4	27.5	11.0	21.8	17.6
Redakcijos skiltis	6.1	6.1	15.7	31.7	13.7	17.6
Interviu su asmeniu	33.3	22.2	11.8	4.9	12.9	8.1
Trumpa žinutė (1-3 sakiniai)	6.1	12.1	13.7	9.8	8.9	21.6
Reportažas	9.1	2.0	2.0	7.3	7.3	6.8
Kita	3.0	2.0	5.9	0.0	0.0	1.4
Skaitytojų laiškai/nuomonė	6.1	1.0	0.0	0.0	.8	0.0

	Metai					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	%	%	%	%	%	%
Publikacijos tema	100.0	100.0	100.0	100.0	99.2	100.0
Konkretus vaiko paėmimo atvejis	18.2	44.4	33.3	29.3	45.2	28.4
Vaiko teisės	27.3	23.2	17.6	9.8	29.0	32.4
Smurto prieš vaikus atvejis	9.1	4.0	21.6	41.5	25.8	32.4
VTAS veikla	42.4	30.3	31.4	4.9	19.4	24.3

Teisės aktų pokyčiai	12.1	19.2	15.7	17.1	23.4	23.0
Protestai dėl vaikų paėmimo	9.1	6.1	9.8	3.7	5.6	1.4
Tėvų nuomonė/iniciatyva	0.0	3.0	0.0	0.0	.8	0.0

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Ar publikacijoje pateikiama statistinė informacija apie vaikų paėmimo atvejus	Ne	78.8	83.8	86.3	91.5	87.1	81.1
	Taip	21.2	16.2	13.7	8.5	12.9	18.9

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Publikacijoje pateikiama informacija apie lietuvių vaikų paėmimus užsienyje	Nepateikiama	33.3	16.2	60.8	84.1	91.1	95.9
	Pateikiama neutralaus pobūdžio informacija	15.2	38.4	17.6	1.2	2.4	1.4
	Pateikiama kaip neigiamas VTAT veiklos pavyzdys	21.2	33.3	13.7	1.2	2.4	0.0
	Pateikiama kaip teigiamas VTAT veiklos pavyzdys	27.3	12.1	7.8	1.2	.8	0.0
	Netaikytina	3.0	0.0	0.0	12.2	3.2	2.7

		Metai					
--	--	-------	--	--	--	--	--

		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Ar publikacijoje rašoma apie VTAT darbuotojų elgesį/veiksmus vaiko paėmimo metu	VTAT veiksmai neaprašomi	81.8	80.8	86.3	85.4	66.1	83.8
	Pateikiama konkreti dalykinė informacija	9.1	6.1	11.8	13.4	25.8	14.9
	VTAT aprašoma emocionaliai	9.1	13.1	2.0	1.2	8.1	1.4

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Ar publikacijoje nurodomi šaltiniai, suteikę informaciją	Taip	97.0	90.9	88.2	62.2	75.0	77.0
	Ne	3.0	9.1	11.8	37.8	25.0	23.0

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Šaltiniai		100.0	100.0	100.0	100.0	98.4	100.0
	VTAS atstovas/vadovybė	27.3	14.1	25.5	17.1	22.6	25.7
	Politikas	15.2	33.3	21.6	11.0	22.6	13.5
	Policininkas/teisėjas/teisėtvarkos pareigūnas	6.1	17.2	17.6	20.7	12.1	13.5
	Tėvai/vienas iš tėvų	27.3	24.2	11.8	8.5	12.9	9.5
	Kažkas kitas	18.2	15.2	11.8	6.1	11.3	10.8
	Kiti ekspertai	15.2	15.2	11.8	4.9	9.7	8.1
	Pats žurnalistas	6.1	4.0	5.9	3.7	4.8	0.0

Socialinis darbuotojas	3.0	1.0	2.0	0.0	3.2	2.7
VTAS specialistas vykdęs paėmimą	0.0	1.0	2.0	0.0	2.4	4.1
Psichologas	3.0	3.0	0.0	0.0	2.4	0.0
Nenurodyta	3.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.4

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Ar pagrindinis veikėjas publikacijoje yra VTAT darbuotojas/VTAT atstovas?	Ne	57.6	54.5	56.9	75.6	64.5	71.6
	Nėra pagrindinio veikėjo	42.4	44.4	41.2	19.5	25.8	28.4
	Taip	0.0	1.0	2.0	4.9	9.7	0.0

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Kiti (ne VTAT) veikėjai		100.0	99.0	94.1	95.1	94.4	95.9
	Nėra pagrindinio veikėjo	42.4	44.4	41.2	19.5	25.8	28.4
	Smurtu/nepriežiūra įtariamas tėvas/motina	15.2	25.3	27.5	45.1	33.1	31.1
	Vaikas	15.2	16.2	17.6	14.6	17.7	32.4
	Kiti	18.2	7.1	7.8	18.3	10.5	4.1
	Politikas	9.1	6.1	5.9	2.4	8.9	6.8
	Netaikytina	0.0	1.0	2.0	4.9	9.7	0.0
	Policija/teisėtvarkos pareigūnas	0.0	1.0	3.9	0.0	0.0	1.4

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
VTAT darbuotojo identifikacija		100.0	99.0	94.1	100.0	96.8	100.0
	Neidentifikuojamas	63.6	26.3	33.3	73.2	53.2	58.1
	Netaikytina	33.3	68.7	58.8	26.8	38.7	40.5
	Vardu, Pavarde	0.0	1.0	5.9	0.0	8.1	0.0
	Konkreči darbovietė	3.0	2.0	7.8	0.0	3.2	1.4
	Kita	0.0	3.0	0.0	0.0	0.0	0.0

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Ar publikacijoje minimas VTAT darbuotojas, sprendžiant iš teksto, paėmimo metu elgėsi netinkamai/agresyviai	Ne	87.9	80.8	92.2	100.0	76.6	89.2
	Tik įtariama, jog jis taip elgėsi	12.1	14.1	5.9	0.0	14.5	9.5
	Tikrai taip	0.0	5.1	2.0	0.0	8.9	1.4

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Ar pagrindinė publikacijos problema yra VTAS darbuotojo agresyvus elgesys paėmimo metu?	Ne	100.0	93.9	98.0	98.8	92.7	97.3
	Taip	0.0	6.1	2.0	1.2	7.3	2.7

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Ar rašant apie konkretų netinkamą VTAT darbuotojo veikimą teigiama/spėjama, jog tai yra būdinga visiems VTAT darbuotojams/ VTAT sistemai?	Ne	51.5	18.2	25.5	59.8	56.5	64.9
	Netaikytina	39.4	59.6	58.8	36.6	32.3	33.8
	Taip	6.1	18.2	13.7	2.4	10.5	1.4
	Kita	3.0	4.0	2.0	1.2	.8	0.0

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Ar publikacijoje VTAT darbuotojai įvardijami kaip agresyvūs?	Kita	18.2	43.4	7.8	0.0	14.5	16.2
	Ne	78.8	51.5	92.2	100.0	80.6	82.4
	Taip	3.0	5.1	0.0	0.0	4.8	1.4

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Ar publikacijoje VTAT darbuotojų vykdomos vaikų paėmimo funkcijos apibūdinamos kaip išskirtinai negatyvios, siejamos su agresija ir destrukcija?	Ne	75.8	53.5	78.4	87.8	83.9	87.8
	Netaikytina	15.2	35.4	19.6	12.2	8.9	9.5
	Taip	9.1	11.1	2.0	0.0	7.3	2.7

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Ar publikacijoje tiesiogiai arba ne siūloma (įskaitant emocionalių straipsnių veikėjų citatas), kaip reikėtų pasielgti su tariamai netinkamai pasielgusiu VTAT darbuotoju?	Atleisti iš darbo	0.0	0.0	0.0	0.0	2.4	0.0
	Kita	0.0	0.0	3.9	2.4	4.0	0.0
	Ne	72.7	46.5	31.4	61.0	58.1	64.9
	Netaikytina	27.3	53.5	64.7	36.6	35.5	35.1

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Kokios VTAT darbuotojų funkcijos ar vaidmenys įvardijamos publikacijoje?	Jokių	21.2	30.3	41.2	72.0	58.1	64.9
	Kita	18.2	12.1	21.6	13.4	18.5	13.5
	Vaikų atiminėtojai	21.2	25.3	5.9	0.0	12.1	5.4
	Vaiko teisių gynėjai	12.1	13.1	13.7	3.7	6.5	12.2
	Kompetentingi profesionalai	18.2	11.1	3.9	9.8	2.4	4.1
	Biurokratai ir administratoriai	9.1	8.1	13.7	1.2	2.4	0.0

		Metai					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
		%	%	%	%	%	%
Kaip įvardijamos VTAT darbuotojo savybės?		97.0	97.0	98.0	97.6	99.2	100.0
	Profesionalas	27.3	8.1	9.8	8.5	9.7	14.9

Neprofesionalus	12.1	6.1	2.0	0.0	3.2	0.0
Darantis klaidas	0.0	0.0	0.0	0.0	4.8	9.5
Nebendradarbiaujantis	0.0	11.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Vykdantis įstatymus	0.0	8.1	0.0	0.0	.8	0.0
Agresyvus	6.1	2.0	0.0	0.0	2.4	1.4
Socialinis darbuotojas	6.1	0.0	0.0	3.7	1.6	0.0
Pasyvus	0.0	0.0	7.8	0.0	0.0	0.0
Vaikus paimantis be rimtų prižasčių	0.0	3.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Turintis kriminalinę praeitį	0.0	0.0	0.0	0.0	2.4	0.0
Teisingas	3.0	2.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Savivaliaujantis	3.0	2.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Be pagrindo paimantis vaikus iš šeimos	0.0	2.0	2.0	0.0	0.0	0.0
Pareigūnas	0.0	0.0	0.0	0.0	.8	1.4
Empatiškas	0.0	0.0	0.0	1.2	.8	0.0
Biurokratas	0.0	0.0	0.0	0.0	1.6	0.0
Bendradarbiaujantis	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	1.4
Žvėris	0.0	0.0	0.0	1.2	0.0	0.0
Vaikus paimantis be tėvų dalyvavimo	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Uždaros sistemos veikėjas	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Tobulėjantys	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.4
Tardytojas	3.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Šmeižiantis	0.0	0.0	2.0	0.0	0.0	0.0
Sunkiai dirbantis	0.0	0.0	0.0	1.2	0.0	0.0

Smurtaujantis	0.0	0.0	0.0	0.0	.8	0.0
Prisidengiantis įstatymais	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Persekiojantis	3.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Patiriantis smurtą	0.0	0.0	0.0	1.2	0.0	0.0
Padedantis	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Neryžtingas	3.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Nejautrus	0.0	0.0	0.0	0.0	.8	0.0
Nacių gerbėjas	0.0	0.0	0.0	0.0	.8	0.0
Meluojantis	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.4
Krva bevaikė	0.0	0.0	0.0	1.2	0.0	0.0
Kompetetingas	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Klastingas	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kategoriškas	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Greitai reaguojantis	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Dirbantis sunkų ir pavojingą darbą	0.0	0.0	0.0	1.2	0.0	0.0
Beraštis	0.0	0.0	2.0	0.0	0.0	0.0
Bejėgis	0.0	0.0	2.0	0.0	0.0	0.0
Baudžiantis	3.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Atidus	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Apsidraudžiantis	0.0	0.0	0.0	0.0	.8	0.0
Aktyvus	3.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Abejingas	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0

	Metai					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019

	%	%	%	%	%	%
Kas liudija, kad VTAT elgėsi netinkamai?	100.0	97.0	100.0	100.0	98.4	100.0
Kiti	36.4	42.4	19.6	2.4	18.5	12.2
Paimto vaiko tėvai, artimieji	18.2	28.3	17.6	1.2	8.9	5.4
Teisėtvarkos sistemos pareigūnai (policininkai, prokurorai ir pan.)	3.0	5.1	3.9	1.2	1.6	0.0
Pats žurnalistas, nenurodydamas, kuo remiasi	3.0	4.0	5.9	0.0	1.6	1.4
Šeimos kaimynai, įvykio liudininkai	3.0	0.0	0.0	0.0	3.2	0.0
VTAS atstovas	0.0	1.0	0.0	0.0	.8	0.0
Kiti globos/rūpybos specialistai	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	1.4
Pats VTAS darbuotojas	0.0	0.0	0.0	0.0	.8	0.0

3. KOKYBINIO TYRIMO (INTERVIU TRANSKRIPCIJŲ) KODŲ SISTEMA

Code System	Frequency
Code System	151
Straipsnių apie VP atvejus skaičiaus pokyčių tendencija	3
Visuomenės straipsnių apie VP stebėjimas	4
Pradinis pramoginis straipsnių pobūdis	2
Bauginanti informacija	6
Baimė prieš soc. darbuotojus	2
Pasitikėjimas žiniasklaida	1
Politikų ir vadovų reakcija	6
Abejonės dėl darbuotojų kompetencijos	3
Kompetentingi ir pasišventę darbuotojai	2
Abejonės dėl sistemos veiksmingumo	3
Sistema yra tobulintina	4
Naudingi pokyčiai	3
Kelias iki pokyčio smurto kontekste	1
Skuboti sprendimai	5
Šiuo metu VP atvejai aprašomi dažniau	4
Pateikiama informacija negatyvi ir iškreipta	16
Žurnalistų siekiai	7
Pateikiama informacija šališka	5
Neigiamas straipsnių poveikis šeimoms	3
Spekuliacija atvejais	6
Informacijos apie VP nauda	5
Visuomenės palaikymas informacijos apie VP skleidimui	1
Institucijų bendradarbiavimas su žiniasklaida	3
Oficialios informacijos viešinimas	4

Visuomenės švietimas	4
Tiesioginis bendradarbiavimas	1
Poveikis žurnalistams	1
Informacijos apie VP žala	5
Iškreiptos informacijos žala	4
Informacijos apie VP viešinimo problematika	5
VP atvejo unikalumas	6
VP atvejo hiperbolizavimas	1
VP yra šeimos tragedija	2
Informacijos apie VTA skleidimo svarba	5
Informacijos apie VTA tikrumo svarba	7
Iškreiptos informacijos skleidimo pasekmės	3
Šeimos švietimas	3
Žiniasklaidos pareiga skleisti tik realią informaciją	5
Žurnalistų asmeninių savybių įtaka informacijos kokybei	2

4. INTERVIU TRANSKRIPCIJOS

Informantas 1

Tyrėjas: Taip, tai tada gal pradėsim (-) tikiuosi, jis įrašo. Taip, pagal klausimus, pirmas klausimas, ar dažnai pastebite žiniasklaidoje apie vaiko teisių apsaugos skyriaus vykdomus vaikų paėmimo iš šeimų atvejus.

Informantas 1: Na, paskutiniu metu turbūt ne tik aš, bet ir ir visa visuomenė, ir ir visi mes tikrai pastebėjom ypatingai daug tų pranešimų, tų atvejų, kur kurie buvo viešinami, kur tikrai na, spauda, spauda labai labai aktyviai ėmėsi, būtent, ee, tos srities... Na, iš to, ką sakykim, spauda skelbė, ką rašė, ką informavo visuomenę, galiu pasakyti, kad ta informacija tikrai jinai buvo tokia negatyvi, viešina viską kas yra blogiausia:, viešino (-) ėb blogiausią, sakykim, iš SAVO pozicijos, neišsiaiškinusi situacijos, nepaanalizavusi, nepabendravusi su specialistais, sakykim, na, su tais žmonėmis, kur-kur dirbo prie tų situacijų, ir galiu pasakyti, kad netgi tie negatyvūs straipsniai, ir ir tai, ką-ką darė ė spauda paskutiniu metu, na, jinai labai suaktyvino ir tuos, sakykim, (trumpai atsidūsta) ė, žmones (trumpai atsidūsta), tas šeimas, kur buvo paimTI vaikai anksčiau, sakykim, net prieš penkis, prieš šešis metus, ir tai gavosi jiems, sakykim, kaip piaras, kaip SAVIREKLAMA, kad jie pradėjo kelti savo situacijas, oo žurnalistai vėl, sakykim, na, ėeo, o žurnalistika yra (-) kaip čia, sakykim, tokia sritis, kuriem reikia skandalų, kuriem reikia sensacijų, jie vėl, sakykim, tuos senus, sakykim, na, ėum, kurie vaikai, netgi išėję savarankiškais gyvenimo keliais, kurie išauginti buvo kituose šeimose, kurie-kurie išaugo, naa, sakykim, nematydami to smurto, nematydami tos, tos aplinkos, kurioje jie augo prieš tai, ėem, buvo keliami tie atvejai į viešumą ir tikrai aš manau, kad tiai, na, atsiliepė mm, atsiliepė tom šeimom, kurios augino vaikus, ir tiem patiem vaikam, tai aš žiūriu, sakykim, į tą, į tą žurnalistinę sklaidą, paskutiniu metu kas vyksta, tikrai taip, na, negatyviai; aš matau, kad, na, žurnalistikai reikiaa (-) reikiaa, na, tiesiog reikia savireklamos, reikia skandalo, reikia, na, priTRAUKTI visuomenę, tai, tai aš manau, kad čia tik žurnalistikai yra naudinga.

Tyrėjas: Hmm. O kaip Jūs žiūrit tada į tą, žodžio laisvę, sakykim?

Informantas 1: Tai žodžio laisvė turi būti protinga, jinai turi būti pamatuota. Ir jeigu mes skleidžiam, sakykim, tą žodžio laisvę, jeigu mes nešam informaciją, jinai turi būti teisinga. Visuomenė iš pat pradžių, ė, na, reaguoja, tikrai, na, jiems, jiems taip kaip į sensacija, jiems tai yra kaip pramoga, o paskui mes paskutiniu metu mes matėm, kad ir visuomenė išsigando, ar ne, jie išsigando tų straipsnių, jie išsigando tos negatyvios informacijos, kuri tikrai visiškai neatitiko realios tikrovės, ir ir ir jie patys buvo įbauginTI: įbaugintos šeimos, na, įbauginTI vaikai, jie pradėjo bijoti vaiko teisių darbuotojų, tiai tai per tą savo NAUDĄ, kurią gavo, sakykim, žurnalistai,

jie padarė, na, padarė, sakykim, èè, blogą darbą žmonėm, visuomenei, kadangi jinai labai išgąsdino ją.

Tyrėjas: Hmm. O kokius vat Jūs įsivaizduojat, ketinimai kokie vat žurnalistų: jie daro piarą, è, paskleidžia tą informaciją, kuri neatitinka tikrovės daugeliu atveju, ir tai toliau, ko jie nori tuo pasiekt?

Informantas 1: Ko jie nori tuo pasiekti, aš tiesiog, aš tiesiog net negaliu, jie, jų yra siekis na, tiesiog, na, ee, tiesiog SKANDALAS?, skandalas, kad juos skaitytų, è, kad è, tai yra jų darbas. Žiniasklaida yra galingas toks ginklas, sakykim, vos, galiu pasakyti, net gal ir nebaudžiamas kažkuria prasme, jiems tiesiog reikia skandalo. Jiems reikėjo, kad juos skaitytų, kad į juos reaguotų. Na, ir buvo reaguojama, tai tikrai reagavo: reagavo visuomenė, ar ne, į tą iškreiptą, sakykime, informaciją, reagavo, sakykim, ir ir ir tie patys, na, èè, tos šeimos, iš kurių tie vaikai paimti, jie pasidarė, na, jie pasijautė teisūs, kadangi jeigu žurnalistai, kad na, taip reaguoja, taip rašo, ir-ir nuspalvina tokiom spalvom, tai kaip dabar ta šeima, kur vaikas, sakykim, buvo na, skriaudžiamas, kuris kentėjo, kuris patyrė psichologinį, naa, fizinį smurtą, ir jis buvo išgelbėtas, è, iš tos šeimos è, o-o, na, žurnalistai, spauda nuspalvina, kad vaiko teisių specialistai tai kaip grobėjai, kurie paima, išima, na, kaip gi dabar nesijaus ta šeima teisi? Reiškia, jinai TEISINGAI, na, elgiasi, jinai teisingą gyvenimo būdą na, èè, gyveno, na, jeigu na, sakykime, viešinami tokie atvejai, kad-kad čia pasielgė bloGAI. O tada, sakykim, politikai taip reaguoja, politikai REAGUOJA, politikai reaguoja, savivalda reaguoja, sakykim, į tuos straipsnius, ar ne? Tada kyla abejonės, ir tas man yra SKAUDŽIAUSIA, kad kyla abejonės (-) è, nekompetencija darbuotojų. Nekompetencija darbuotojų tų, kurie dirba tikrai tą darbą, kuriems rūpi tie vaikai, è, kurie sakykim, žiūri visom išgalėm, na, aukodami savoo laisvą laiką, aukodami savo sveikataą, è, sakykim, rizikuodami netgi savo gyvybe, jie gelbėja tuos vaikus, gal, sakykim, be abejo, aš negaliu, èm, atsakyti už visus, kad sakykim tie žingsniai, na, buvo sakykim, labai taip, na, teisingai daromi, bet jie buvo daromi tam, kad išgelbėti tą vaiką. Ir dabar sakykim, naa, politikai, matydami, kad tiek yra sukilusi visuomenė, kad tiek sakykim, spauda skleidžia tokią negatyvią informaciją, na, iškart pradeda galvoti, kaip ir vat noriu pasikartoti, kad na, kažkas tai yra blogai sistemoje, ar ne? Gal sistemoj ir blogai, na, tobulėjimui ribų nėra, mes įstatymus keičiam, koreguojam, bet kas yra skaič.. skaudžiausia, kai jie.. na, èè, pradeda vertinti tuos darbuotojus, negatyviai, na, ir-ir spaudoj mes matėm, kad visą laiką buvo linčiuojami darbuotojai: ne taip darė, ne taip pasielgė, ne tokius, na, sprendimus priėmė, bet tikrai taip nėra. Visad, na, eidami, na, kaip Jūs kaip ir sakėti, turėdami tą žodžio laisvę, mes turime pamatuoti, įvertinti, kiek mes galim skleisti tos informacijos, kokią tą informaciją skleisti, kad jinai būtų teisinga, kad jinai būtų reali, ir, ir-ir kad tikrai negąsdinti, negąsdinti visuomenės, negąsdinti šeimų, galų gale kad politikai irgi sakykim, na, žiūrėdami tą sistemą, na, sistemiškai žiūrėtų, na, KAS NEVEIKIA toj sistemoj, ir ypatingai po tos reorganizacijos, ką taisyti reikia. Tikrai aš negaliu

paneigti, kad sakykim, emm, ta, ta, po tos reorganizacijos, è, ir kadangi jinai taip gan greitai įvyko, kad, kad viskas tobulai buvo sudėliota, bet viskas yra keičiama, viskas yra taisoma, dabar vėl atsirado, po Naujųjų metų, nauji teisės aktai, laikina priežiūra, mm, jau nešneku apie tai, kad sakykim, visgi mes žiūrim į tą šeimą kaip, kaip tą šeimą išsaugoti, kaip tą vaiką šeimoj išsaugoti, ir ta mobili komanda, ir atvejo vadybininkai, tikrai dedamos pastangos, ir kiek aš stebiu savo darbuotojų darbą, jų veiklą, aš tiesiog galvą galiu nulenkti prieš tuos žmones, kurie, kurie imasi tų darbų, kurie dirba toj sistemoj, ir tikrai nei vienas, nei vienas vaiko paėmimas, jis nėra kad tik paimti tą vaiką. Tai va, tiesiog tikrai kartais yra skaudu, kad kad žurnalistai, viešina tokius-tokius sakykim, faktus, tokias šeimos situacijas, na, neįvertinę, neįvertinę tų aplinkybių, kokios iš tikrųjų yra.

Tyrėjas: Mm. Ačiū. Taip, dabar kaip manote, šios informacijos pateikimas žiniasklaidoje daugiau naudingas ar žalingas? Kodėl ir kam jis gali būti naudingas ir kam žalingas?

Informantas 1: Tai, tai be abejo, tai jis jis yra žalingas èè žiniasklaidai ts tai jis yra naudingas, tai yra populiarumas, juos skaito, èè, naa, o žalingas kam, žalingas (-) šeimom, žalingas visuomenei, èè, tai tiesiog aš ir sakiau, kad, na, iškreipta informacija, jinai, na, jinai, na neigiamai paveikia visus.

Tyrėjas: Mm, mm. O kaip Jūs, eum, žiūrit į tai vat, pavyzdžiui, atveriat Delfi, arba atveriat kažkokį kitą ten, nu, sakykim, um, tinklalapį, ir Jum į akis iš karto krenta toksai um,

Informantas 1: negatyvus, taip, jo

Tyrėjas: užvadınimas to straipsnio, kad kad kartais Jums būna taip, kad kad net kaip šaltu vandeniu apipylė?

Informantas 1: Būna, be abejo būna, tai vat todėl tas ir, ir sakykim, ir neramina, ir skaudina, kad yra skleidžiama, na, visiškai tikrovės neatitinkanti informacija.

Tyrėjas: Mm, mm, ir perskaitę va tokį

Informantas 1: ir perskaitę tą

Tyrėjas: pavadinimą, tada visi puola skaityti.

Informantas 1: taip, puola, tai aš sakau, tai čia yra tiesiog žiniasklaida, tai yra toks ginklas, kad jiems reikia (-), jiems reikia reklamos. Jiems reikia (-), na, kaip aš sakau, tiesiog jiems reikia bombos. O pavadinimą sugalvoti gerą irgi tai yra menas, o kaip Jūs kaip sakot, perskaitę tokį pavadinimą, visi griebia skaityti, jį skaito, na, o paskui savo išvadas daro... mes gi tada negalvojam, na iš tikrai, jeigu parašė, tai taip ir yra, kitaip ir NEGALI būti.

Tyrėjas: mm.

Informantas 1: Tai, tai va tiesiog è, žiniasklaida kartais tikrai padaro didelį juodą, juodą darbą.

Tyrėjas: mm. Ačiū, (įkvėpia). È, kaip Jūsų manymu, visuomenė reaguoja į žiniasklaidoje pateikiamą informaciją apie vaikų paėmimą iš šeimos, kaip į ją reaguoja į socialinėje rizikoje atsidūrusių šeimų tėvai, nu kaip ir šnekėjom apie tai, bet...

Informantas 1: Tai va, kaip aš ir šnekėjau, be abejo, visuomenė iš pat pradžių yra na, kaip pramoga, jie skaito, juos užveda, kaip kad sakot, kabutėse, tas pavadinimas, tas straipsnis, ar ne, jie, jie tiesiog na, mm, baisesi vaiko teisių skyriaus darbuotojais, jų sprendimais, jų, jų drastiškais veiksmais, kaip ir minėjau, paskui patys išsigąsta dėl savęs, ar ne,

Tyrėjas: Mm.

Informantas 1: ir tada vėl, spaudimas politikams, kas čia vyksta? Tai viskas va čia tiesiog kaip tuo, eina kaip taaa (-) tas, na, ratas užsisuka, pradėdam nuo žiniasklaidos neteisingos, sakykim, informacijos pateikimo, tai liečia visuomenę, visuomenė sukyla, na, politikai na, įsijungia, ir, jeigu è, tai aš-aš galvoju, kad visgi, visgi mes ii, žurnalistai, ii jie galėtų būti labai populiarūs ir labai skaitomi, na, ir sakykim, ir pateikdami GERA, tą ne tik negatyvią informaciją, è, taai, tai aš niekad negaliu suprasti, kodėl viskas turi eiti per negatyvumą.

Tyrėjas: Mm. O sakykit, nors VIENA kartą, ar porą kartų, ar keletą Jums pateko į akis GERA informacija?

Informantas 1: Èè, mes bandom tai daryti, tikrai mes bandom pajungti ta žiniasklaidą, ir-ir-ir, è, tiesiog viešindami, bandydami viešinti, aš va galiu, sakykim, apie savo apskrities, tikrai kiek važiuoju po tas savivaldybes, kiek bendrauju è su tais darbuotojais, kurie prisiliečia prie vaiko gerovės, mes turime atstovus spaudai, mes rašom straipsnius, mes viešinam, mes pasakojam žmonėm, na, kaip tas procesas vyksta, kodėl tie vaikai yra paaimami iš šeimų, kaip keičiasi įstatymai, èèè, kad niekada tas vaikas nėra paaimamas tik dėl paėmimo. Paėmimas tai yra, reiškia mes kažko nepadarėme, mes, na, nepagelbėjom tai šeimai. Taai, tai tiesiog bandome šviesti visuomenę, ir ir rodyti jau patys, per savo informacinę, tą sklaidą, sakykim, per Įvaikinimo tarnybą, per Centrinę tarnybą, per mūsų apskrities sakykim, na, atstovą spaudai, na, bandome, bandome, bandy... (nusišypso) na, kaip čia pasakyti, tiesiog bandome è, savo tais, èè, tuo tikruoju informacijos skleidimu pasakyti, kad ne viskas yra taip, kaip sakykime, bando bando pateikti kiti žurnalistai.

Tyrėjas: Mm. O ar-ar žurnalistai, nu, žiniasklaida ta prasme, išskyrus Jūsų sakykim, atstovą spaudai, šiaip žiniasklaida, ar jinai noriai pasijungia prie Jūsų tų gerų ketinimų?

Informantas 1: Aha, è, tikrai taip, ir èè, mes tiesiog visad siūlome, visad siūlom žurnalistams, kad Jūs matytumėt, è, kaip dirba vaiko teisės specialistai, prašau prisijunkite prie budėtojų. Mes turim budėtojus, tai yra naktiniai budėtojai, mes tiesiog siūlome, skatiname juos pabudėti kartu, važiuoti į atvejus, pažiūrėti, na, kaip dirba budėtojai, kokiais atvejais tie vaikai yra paaimami, kaip dirba budėtojai, kokie jų žingsniai, kaip bendrauja su šeimom, ką jie siūlo tom šeimom, èmmmm, mes bandome, bandome eiti per tai, kad patys žurnalistai gyvai pamatytų, kaip vyksta visas tas procesas.

Tyrėjas: Mm.

Informantas 1: Na, ir aš tikiuosi, kad sakykim, na, visgi (--) visgi tikiuosi ir turiu tokią viltį, kad è, na, kad (-) ir tai visuomenei mes bandome, bandome pateikti tiem žurnalistams bandome pateikti,

parodyti, na, kaip viskas vyksta ir sakykim, su laiku, su laiku turėtų, turėtų keistis, keistis na, visuomenės požiūris, galų gale ir-ir-ir-ir mm, na, žurnalistų sakykim, požiūris į tą mūsų darbą, į na, galų gale, kad jie suprastų, kad ta neigiama informacija, jinai niekam gero neduoda, nei tom šeimom, nei darbuotojams, nei politikam. Na, mes galim, be abejo kelti, ką reikėtų taisyti, ką reikėtų pakoreguoti, è, kur mes matom, sakykim, gal kažkokias vienokias ar kitokias spragas, bet ne sakykim, dirbti taip drastiškai, juodai ir neigiamai.

Tyrėjas: Mm, supratau, ačiū. Kokia šios informacijos įtaka politiniams sprendimams savivaldos ir nacionaliniu lygiu?

Informantas 1: (atsidūsta) Na, tai va tai tiesiog èè, tiesiog tada politikai, na, savivalda, na ir aukštesniu lygmeniu, na, kaip aš ir sakiau, euu, skaitydami tuos juoduosius straipsnius, jie pirmiausia, be abejo, susidaro neigiamą įspūdį apie darbuotojus, kad darbuotojai kažką ne nekompetentingi, neprofesionalūs, jų jų veiksmai yra ne tokie, kokie turėtų būti. Na, paskui be abejo, pradeda žiūrėt, gal yra spragos kažkokiose na, sakykim, įstatymuose, tvarkose ir taip toliau. Èè, kas liečia darbuotojus, tikrai mane labai skaudina, jeigu sakykim, išgirstu tokį požiūrį, mm, kas liečia teisės aktus, è, teisės aktą peržiūrėti, jį pakoreguoti, è, tobulinti sistemą NIEKADA NĖRA BLOGAI. È, tai, kad sakykim, tobulinami teisės aktai, kad tai sakykim, mm, na, yra reaguojama į visą tai, tai sakykim, naa, yra TEIgiami dalykai, kadangi mes sakykim, dabar turime tokių visai neblogų atsiradusių institutų, kaip ir tos Laikinos priežiūros institutas, è, kuris gimė, sakykim, po tikrai, po politikų, po politikų, na, sureagavimo, nors ir į tuos juodus sakykim, na, žurnalistinius straipsnius, bet na, mes matom, kad tikrai, sakykim, noi, toj sistemoj reikia dar tobulėti, reikia kai ką keisti, reikia, reikia, sakykim, ypatingai aktyvinti tą socialinį darbą su šeima, su pagalba šeimai, tam ir ta sakykim mobili komanda, ypatingai savivaldybėse turi būti paslaugų sakykim, spektras išplėstas, m, na, kad atvejo vadybininkai turėtų ką pasiūlyti šeimom, kad socialiniai darbuotojai irgi turėtų atitinkamus įrankius, kad būtų galima pasiūlyti šeimai, na, atsidūrusiai krizinei situacijoj, tai sakykim politikų veiksmai, kur kad kad peržiūri įstatymus, tvarkas, na, savivalda kad irgi sureaguoja, na, m, ko, na, kokią pagalbą reiktų teikti šeimai – tai nėra blogai.

Tyrėjas: O kaip Jūs, pavyzdžiui, surea.. sureagavot į, Jūs stebėjot aišku, tais metais, tą Matuko reformą, ar ne?

Informantas 1: Mm.

Tyrėjas: Smurtas prieš vaikus: kaip ir umm, aišku buvo inicijuoti aktų, teisės aktų pakeitimai,

Informantas 1: Taip.

Tyrėjas: Bet visa ta informacija, kuri suplaukė iš politikų, ir kaip vyko toksai BEGALINIS ginčas dėl smurto sąvokos – kaip Jūs įvertintumėt?

Informantas 1: Èè

Tyrėjas: Nes nes ten toks įspūdis, kad kad daugiau jie išleido laiko smurto sąvokai išgryninti, negu kažkam..

Informantas 1: Na matot, tą smurto sąvoką, ją REIKĖJO išgryninti. Kadangi tas smurtas įvairus yra, ir fizinis, ir psichologinis, ir emocinis, sakykim, na, aišku, ta materialinė nepriežiūra, mes jau čia smurtui ne nelyginam, kadangi na, ne kiekviena šeima yra įgali sakykim, turėti geras gyvenimo sąlygas, atitinkamas pajamas, na, išgryninti tą sąvoką reikėjo, tada specialistams, sakykim, irgi yra paprasčiau, sakykim, įvertinti, įvertinti, nustatyti, na, ir priimti atitinkamus sprendimus. Bet ee tai yra eu, tai yra, tai yra tokių atvejų, kur sakykim, yra neabejotinai, neabejotinai akivaizdus ir matomas tas smurtas. Psichologinis smurtas, jis visad yra labai sunkiai įrodomas, ir-ir, ir reikia tikrai labai daug įrankių, ko sakykim, mum trūksta: mum reikia psichologų, ko mes, sakykim, neturim pakankamai. È, mes viską lygtai suprantam ir žinom, ko reikia, kad pagelbėti tai šeimai, bet tą įrankių tikrai mes neturime. Ir, ir vat einant tuo keliu, sakykim, apie tas smurto sąvokas, jeigu mes kalbam, tai gerai, kad mes gryninamės, ir mes matom, kad kad prie to sakykim è fizinio smurto tikrai yra tas psichologinis smurtas, ir kad su juo na, kovoti, padėti šeimom, kiek mum visgi trūksta specialistų, ir ir KO mum reikia, ir-ir kad reikia skatinti savivaldybes, na, kurti kurti tokias paslaugas, kad būtų prieinamos kiekvienai šeimai, kad tą psichologą gautų kiekviena šeima, patekusi į krizinę situaciją, tam būtent ir ta mobili komanda yra, kur ir dabar dvi mobilios komandos yra kiekvienoj apskrity, kur yra po psichologą kiekvienoj komandoj, tai, tai sakykim, na, tikrai yra, yra-yra tokie postūmiai po tokių rezonansinių sakykim, na, atvejų, kad, kaip aš sakau, na, tobulėjimui ribų nėra.

Tyrėjas: Mm, mm.

E: Ir-ir ir sureagavimas politikų į esamą, į esamas situacijas, kokios yra tos situacijos, èè, bet jos turėtų būti gal pateikiamos kitaip toj žiniasklaidoj, tai turi būti kitaip sprendžiama. Mes visi žinom, kad tikrai, na, reikalingi tie, na, specialistai, kompetentingi specialistai, ir, ir, ir-ir, na, gal, gal tiesiog daugiau turėtų būti aktyvios savivaldybės, matydamos tas savo šeimas, atvejo vadybininkai, na, bet politikai tiesiog priėmė, priėmė atitinkamus sprendimus, atitinkamus teisės aktus, na, sureaguodami, sureaguodami į tą Jūsų, Jūsų įvardijamą situaciją.

Tyrėjas: Mm. Ačiū. Tai ar su tei su teiginiu, kad patekę į žiniasklaidą vaikų paėmimo iš šeimos atvejai nėra vienetiniai ir sudėtingiausi? Pasidalinkite patirtimi iš savo darbo.

Informantas 1: Na, matot, čia yra visgi ta patirtim dalintis ten apie kažkokią konkrečią šeimą sakyt tikrai aš to negaliu, bet tie vienetiniai sakykim, atvejai kartais jie gali būti išpūsti i iki tokio muilo burbulo, kad tas vienetinis, sakykim, paprastas atvejis, jis gali tapti, aš nežinau, koku atveju. Bet be abejo, kiekvienas atvejis yra individualus. Kiekvienas atvejis yra skausmingas, kiekviena krizė šeimoj, ar jinai yra didesnė, ar mažesnė, kiekvienai atskirai šeimai jinai yra pati didžiausia.

Tyrėjas: Tai yra tragedija šeimos.

Informantas 1: Tai yra tragedija. Tai yra šeimos tragedija, nors gal mums sakykim, iš šono lyginant su kitom situacijom tai atrodo, kad kad čia na, palyginus, kas kitus vyksta, tai yra smulkmena, bet tai šeimai tai tai jinais yra didžiausia ir sudėtingiausia. Taaa, tai tiesiog kiekviena krizė šeimoj yra individuali ir jinais yra kiekvienai šeimai atskirai sudėtinga. Na, tai ir bandom gelbėti, padėti, jungti specialistus, na, ir padėti spręsti tas, tas problemas šeimose.

Tyrėjas: Mm. Šiaip, jeigu individualiai vertinti, tai aišku tada tas, tas jos išskirtinumas situacijos tada ir išplaukia.

Informantas 1: Taip, taip, be abejo, kad taip.

Tyrėjas: Supratau, ačiū. Kaip manote, ar svarbu žiniasklaidoje skelbti informaciją apie vaikų teisių apsau apsaugą?

Informantas 1: Be abejo, kad reikia skelbti, bet reikia skelbti ir viešinti teisingą informaciją, gatyvią informaciją, eem, tikrai vengti, kuo mažiau tokių skandalingų atvejų, na tai niekam, niekam neduoda, na, kam duoda peno ta skandalinga istorija? Na, žurnalistams? Įvaro, įvaro kažkokią baimę žmonėm, tai jau geriau tikrai skleiskim apie tuos gerus gražius atvejus, arba, arba jeigu jau yra kažkokia, sakykim, na, rezonansinė, rezonansinė situacija, na, norim mes ją viešinti, mes išsiaiškinkim pirma, kas čia per situacija, pakalbėkim su specialistais, išsiaiškinkim ir pateikim visuomenei na, jau tą teisingą, realią informaciją. O ne tai, kad išgirdom, nuvažiavom, na, paėmėm interviu iš tos šeimos, dar iš kaimynės, e, dar dar na, iš kažkoko giminaičio, kur sakykim, tarpusavyje jie susipykę yra, na, ir gaunasi tikrai TOKIA istorija, kad paskui sunku tikrai ją išnarplioti, paskui paaiškinti visuomenei, kad tikrai ne taip buvo, ir ir kad na, visiškai neatitinka jinais tos realios tikrovės, kaip pateikia žurnalistai.

Tyrėjas: Mm, mm. Stebėjau irgi va ta prasme, tirdama, atlikdama tyr tyrimą, kad atsirado tas pirmas, pirmutinis straipsnis

Informantas 1: Taip, taip.

Tyrėjas: ir paskui, kodėl šitiek daug eskaluojama ta tema,

Informantas 1: Tema...

Tyrėjas: kad paklausia kiekvieno specialisto,

Informantas 1: Taip.

Tyrėjas: jis pasisako savo nuomonę, ir buvo taip, buvo ne taip, ir ir vienu žodžiu, tas straipsnis apauga

Informantas 1: Apauga, susipina tiek visokiausių tų voratinklių, ar ne,

Tyrėjas: taip, taip

Informantas 1: kad ten paskui jau išsivynioti jau ir nebeįmanoma, arba man tai išvis apskritai kai pasirodo pradžioj na, ant tiek juodas negatyvus ir paskui jis turi na, tęsinį, paskui tenai jau netgi per vidurį tu jau matai, kad sakykim, na, jau čia na, na, argi buvo galima taip rašyti?

Tyrėjas: Mm.

Informantas 1: O jau pats tas galas, tai jau išvis, na, iš tos istorijos pasirodo, kad, kad jos išvis galėjo na, nebūti ir jina galėjo būti neviešinama.

Tyrėjas: taip.

Informantas 1: Jinai, Jūs kaip sakot, jinai tiek apauga tom kerpėm kažkokiom nesąmoningom, tai tiesiog reikėtų žurnalistams būti ant tiek sąmoningiem, kad jiems suprasti, na, eė, na, turint sakykim, situaciją, žinoti su kuo bendrauti, su kuo kalbėti, ir kaip ją teisingai pateikti.

Tyrėjas: Mm. O kaip tada Jūs reaguojat į tėvų emocijas, pavyzdžiui, jeigu atimtas buvo vaikas ir tėvai aišku sprendžia kad neteisėtai?

Informantas 1: Tai taip, jie yra teisūs, tėvai visad yra teisūs, jeigu.. jeigu yra iš jų paimitas vaikas, na, kaip gi kitaip galima, o jei dar žurnalistai jiems padeda?

Tyrėjas: taip.

Informantas 1: Jie tiesiog yra tų tėvų vos ne pagalbininkai. Na, ir-ir-ir, tada kai mobili komanda nuvažiuoja į tą šeimą, è, ir kai pradeda su ta šeima dirbti, tai čia tik tos mobilios komandos, sakykim, tų specialistų, na, psichologų pagalba ta šeima yra nuraminama, jiems yra paaiškinama ta, ta reali tikrovė, ko jie sakykim NESUPRATO, vos, vos nesuprato kodėl tas vaikas buvo paimitas. Tada jie yra motyvuojami, su jais yra kalbama, tada tiesiog è, nurodomi žingsniai, kokiais, kokie bus etapai, kaip bus na, teikiama pagalba jiems, vaikui, tai šeima nusiramina, viskas tvarkoj, ir mes bendrom jėgom specialistai siekiame rezultato ir tikrai mes turim labai tokių na, sėkmės istorijų, kur na, visko būna šeimoj. Na, ir palūžimų, ir kritimų, ir atkryčių, è, bet, bet tiesiog èu, mes dirbam su šeima taip, kad tėvai suprastų, kodėl tas vaikas buvo išimtas iš tos šeimos, kodėl šiandien na, reikia, reikia gydytis jiems, èè, tiek kūną, tiek dvasią, tiek sakykim, požiūrį į gyvenimą, ir tuo metu sakykim, tą vaiką apsaugoti nuo tos, nuo tos, sakykim, tos neigiamos aplinkos, kurioj jis augo, kad jis galėtų vėl ramus sugrįžti į šeimą.

Tyrėjas: Ačiū. Ir ką pasakytumėte, patartumėte žurnalistams, rašantiems apie vaiko teisių apsaugos darbą?

Informantas 1: Tai tiesiog realiai įvertinti, kokia yra ta situacija, pakalbėti su specialistais, išsiaiškinti pirma, o tik tada rašyti.

Tyrėjas: O sakykit dar, dar toks papildomas klausimas, kalbėję apie ir tokių, nu kaip, kaip ir geroji patirtis, ar ne, kad būna ir taip, kad sėkmės istorija įvyksta. O kaip Jūs siūlytumėte dalintis ja su visuomene?

Informantas 1: Tai būtent va, tai tai aš ir sakau, kodėl gi dabar mes dalinamės s su visuomene, mes turim atstovus spaudai, mes mes tikrai viešinam tuos straipsnius, ir ir ir čia tiesiog yra komunikacijos dalykas, ir tai mes komunikuojam, komunikuojam, viešinam, rašom, ir ir ir, ir-ir negaliu aš pasakyti, kad visi žurnalistai sakykim, jie yra neigiamai nusiteikę, è, tai, tai irgi sakykim,

žurnalistu asme... na, sakykim, asmeninės savybės irgi labai lemia, kaip jisai žiūri į tą situaciją. Ar jisai nori tą negatyvą paleisti, ar jisai nori gerą žinią nešti. Žurnalistas žurnalistui irgi nėra lygus, mes turime irgi labai daug sakykim, nu, tokių atveju, dabar va irgi paskutiniu metu, mm, kada, kada mūsų sakykim, išeina, išeina atstovės spaudai straipsnis, tada mes sulaukiam tai radijo, tai vieno ar kito, tai sakykim, èè, na, ir kažkokio sakykim, spaudos atstovo, mm, kad tiesiog norėtų, kad mes pakomentuotume apie tą MŪSŪ sakykime, na, pasirodžiusį straipsnį, è, reiškia, na, galiu pasakyti, gal tikrai yra tokių žurnalistų, kuriuos traukia ne tik kas juoda, bet kas ir sakykim, gražu. Ir tada mes labai gražiai bendradarbiaujam, ir-ir bandom praplėsti tą mūsų informaciją, kokią mes paskleidėm, na, duoti, duoti atitinkamą informaciją, kad jinai atsirastų, sakykim, tokiose, na, gan populiariuose leidiniuose, kaip ir Delfi, kaip ir Lietuvos rytas, kaip ir Penkiolika minučių.

Tyrėjas: Mm. Bet tendenciją tokią stebiu, kad vis tiek negatyvo yra daugiau.

Informantas 1: Taip, visgi, visgi, è, jeigu jau taip è reziumuoti, žurnalistams na, reikia (-) na, tiesiog tokio juodesnio piaro.

Tyrėjas: Mm, supratau. Ačiū už interviu.

Informantas 2

Tyrėjas: Pirmas klausimas, ar dažnai pastebite žiniasklaidoje informaciją apie vaiko teisių apsaugos skyriaus vykdomus vaikų paėmimus iš šeimos atvejus?

Informantas 2: Jeigu mes dabar analizuosime nuo pertvarkos pradžios, tai šiaip aplamaai vaikų paėmimo atvejų gerokai sumažėjo, o tie, kurie įvyksta, tai tikrai įvyksta su žiniasklaidos dėmesiu, ir tikrai, nu, galima pakankamai dažnai apie juos išgirsti, būtent kaip dirba vaiko teisės, kokių priemonių imasi, nes tai yra naujovė, tai manyčiau, kad po padidintu stiklu ta, tie visi dalykai ir vyksta.

Tyrėjas: Ta prasme, jie dabar nušviečiami dažniau, nei anksčiau, ar...

Informantas 2: Be abejo. Be abejo, kadangi tai yra nauja sistema, ir tikrai labai svarbu ir visuomenei parodyti, kaip vaiko teisių specialistai dirba, èè, ant kiek tie vaikų paėmimai yra teisėti arba neteisėti, tai vat (-) žiniasklaida stengiasi tą visą paviešinti. Nors ne tiktai žiniasklaida, man atrodo, kad ir vaiko teisių tarnyba, taipogi, jai yra labai svarbu parodyti, jeigu tokie paėmimai ir įvyksta, tai, tایی svarbu irgi visuomenei parodyti, ką daro vaiko teisės, ką turėtų daryti šeima, nu, be abejo, neatskleidžiant konfidencialios informacijos.

Tyrėjas: Mm. Kaip manote, šios informacijos pateikimas žiniasklaidoje daugiau naudingas ar žalingas, kodėl, kam jis gali būti naudingas ir kam žalingas?

Informantas 2: Tai va čia priklauso nuo to, kas pateikia informaciją. Jeigu pavyzdžiui, mm, pati vaiko teisė pateikia per žiniasklaidą, tai aišku, tai yra ir naudinga, ir parodyti visuomenei, bet pavyzdžiui, jeigu kai kurie tėvai yra nepatenkinti, kad vaikų teisės paėmė vaiką, èè, ir, sakykim, pradeda tada per žiniasklaidą, kad mes ten labai geri esam tėvai, neteisėtai vaiko teisės paėmė ir tada (įkvėpia) jau priklausomai, kokią pusę palaiko žiniasklaida, jeigu palaiko tėvų pusę, tai be abejo tada yra, nu labai neigiamai visuomenei pristatyta, ir va tai yra toksai, tokia didelė blogybė, kai pavyzdžiui žiniasklaida nebando išsiaiškinti hm, abejų pusių, tiktai palaiko vieną, ir pateikia tiktai vienos pusės versiją. Èè, tuo labiau, kad tarnybos pateikta informacija dažniausiai yra konfidenciali, kadangi tai yra šeimos duomenys, ir tarnyba ne visada gali pateikti reikiamą informaciją, kad visuomenei parodyti, kodėl taip buvo pas-sielgta, kodėl vaikai buvo paimti ar kitokių priemonių negalima buvo imtis, tai vat ČIA PRIKLAUSOMAI (-) kartais būna ir žalingas, o kartais, kartais ir naudingas.

Tyrėjas: Bet šiaip sutinkat su teiginiu, kad è, dažniausiai tai palaikoo žiniasklaida tėvus?

Informantas 2: Taip. Taip, kadangi, nu (-) nu, tokia nuomonė yraa susiformavusi, nežinau, apskritai Lietuva nėra mm, pratusi prie tų pokyčių, ir va tie tokie didžiuliai pokyčiai, kurie įvyko pas mus Lietuvoje, gal jie įvyko tiesiog per staigiai, per greitai, ir èè, visuomenė nebuvo tam pasirengusi, ir bet koks toksai, nu, vaiko paėmimas, tai iš karto jau kaip nu, burbulas išpučiamas, ir tada va, tada tarnyba bloga, nes jinai ten, tą blogai padarė, taip, è, ir-ir, ir specialistai galimai kažką gali ir

netinkamai padaryti, nes tai yra naujovė, (atsidūsta), bet, nu (-) žiniasklaida tai pateikia tai, tai savaip ir, jie turi tam priežasčių, arba padaryti reitingus, arba parodyti kad va blogai lėšos valstybės yra naudojamos, kad va tiek etatų yra prikurta, oo sakykim, kažkokios realiai pagalbos šeimai nėra teikiamos. Taigi, nu...

Tyrėjas: Tai, Jūs sakot, kad jeigu uu žiniasklaida paa, palaiko mm, tėvus, tai tada aišku, neigiamas toksai kaip ir, vaiko teisių apsaugos institucijų tada priėmimas visuomenėje, visuomenėje susidaro tada blogas sakykim, ten bloga nuomonė, o jeigu atvirkščiai, pavyzdžiui, iš gerosios pusės, išgria socialinius darbuotojus, kurie paėmė vaiką, šiuo atveju, ž žala, kam jina tenka?

Informantas 2: Nu, žala tada sakykim, tėvai jau yra pateikiami tada, mm, jau statistika kitokia yra rodoma, kad vis dėlto tuos uu, riziką patiriančių šeimų Lietuvoje yra daug, ir tada mes matom, kit kitą realiją, kad tų ir neatsakingų tėvų yra daug, kad reikia tada stiprinti ir socialines paslaugas tom šeimom, kad nebūtinai griebtis tų kraštutinumų ir imti vaikų, reikia sukurti tą tokią šeimos politiką, kad šeimos gautų pakankamai daug tų paslaugų, kad galėtų nu, pradėti keisti savo gyvenimų (-) gyvenimą savo, būtent gyvenimo įgūdžius ir taip toliau. Ir dabar, paskutiniu metu tai tas ir ryškėja, kad, kad ir vaiko teisės labai daug žiniasklaidai pateikia visokiausių straipsnių, kad kaip jie važiuoja į tuos jau karštus taškus, kad kartu ir žiniasklaida matytų ir vieną ir kitą pusę, kaip vaiko teisės elgiasi, į kokias šeimas nuvažiuoja, kokius vaikus randa ir tam kad visuomenei susidarytų, nu, kitokia nuomonė, kad galėtų visuomenė įvertinti ir vaiko teisių darbus, ir va būtent realią situaciją, kokios yra šeimos Lietuvoj.

Tyrėjas: Taip. Kaip, Jūsų manymu, visuomenė reaguoja į žiniasklaidoje pateikiamą informaciją apie vaikų paėmimą iš šeimos, kaip į ją reaguoja socialinėje rizikoje atsidūrusių šeimų tėvai?

Informantas 2: Reakcijų nuspėti, nu, tikrai yra sunku, netgi jei mes kalbėsime apie tėvus, ar ne? Ne kiekvienas gal ir nori m, savo šeimos situaciją paviešinti, o kartais ta žiniasklaida su, su BATAIS įžengia į žmonių gyvenimus, ir, nori-nenori, tai jau viešoje erdvėje, ta šeimos situacija yra skleidžiama. Tai yra tokios šeimos, kurios be abejo neigiamai į tai visą reaguoja ir tikrai nėra linkusios nei teikti komentarų, nei aiškintis, nei teisintis, kodėl taip viskas įvyko, o kai kurios šeimos apskritai turėdamos kažkokius, manyčiau, tokius patarėjus gerus, (nusišypso) kaimynus, draugus ir taip toliau, tai atvirkščiai, visur eina per žiniasklaidą ir pateikia nu, būtent savo tą pirminę versiją ir kaip anksčiau minėjau, kartais ži žiniasklaida tai pagauna ir pristato tik vieną situacijos pusę, a ne? Tai vat, čia, čia priklauso èè, į kokią šeimą mes atsiremsim. Tuo tarpu, mm, (-) kaip visuomenė reaguoja į žiniasklaidos pateikimą, apskritai, tai mano manymu, tai irgi, mes paskaitysime visokiausius komentarus socialinėje erdvėje, mm, ten pavyzdžiui, socialinėse tinkluose, tai irgi, žmonių nuomonės labai skirtingos yra, vieni palaiko èè, kad reikia viešinti, rodyti, kokia yra situacija, kitiii atvirkščiai, kad čia yra šeimos è, dalykai ir į šeimą negalima taip, taip kištis ir sakykim, į jų asmeninį gyvenimą, čia yra jų, jų pasirinkimai, čia yraa sakykim, jų

gyvenimo būdas, tai ir ne vis.. visai sakykim, nereikia Lietuvai apie juos žinot. Tai va čia irgi, skirtingų nuomonių gali būti.

Tyrėjas: Mm, hmm. Kaip manote, kokia šios informacijos įtaka politiniams sprendimams savivaldos ir nacionaliniu lygiu?

Informantas 2: (Atsidūsta). Mm, tc, kiekviena tokia situacija mm, jeigu mes kalbėsime apie vaikų paėmimą, tai be abejo, m, politikams tai (-) kelia daug ir klausimų, ir pastebėjimų, ir tada ryškėja visos sistemos, sakykim, ir trukumai, iieer arba ir geri dalykai ryškėja, kuriuos galima ir tobulinti, ir taip toliau, ir taip formuojasi visa ir šeimos, šeimos politika ir taip toliau, bet... Bet ar nuo žiniasklaidos priklauso, ar tai bus kažkokie svarbūs politiniai veiksmai, tai aš nematau. Tai gali tiesiog parodyti, kad pačios sistemos kažkokius vingius, nežinau, (--) gal labiau realiją parodyti, bet ir tai politikai, jie, jie žino tos skaičius, jie žino tas visą statistiką iš, iš sakykim, tam tikrų mm, skyrių, tarnybų ir taip formuojasi, tai manyčiau, kad žiniasklaida gal tiesiog... tiesiog bendrais bruožais gali parodyti, tai neturėtų turėti kažkokių didelių įtakų sprendimams priimti.

Tyrėjas: O kaip Jūs vertinat vat pavyzdžiui, uu atsirado, nu, sakykim, nu, paimkim nors ir tą Matuko reformą, ar ne,

Informantas 2: Mm.

Tyrėjas: atsirado precedentas, atsirado įvykis, jisai buvo kraupus, jisai buvo aprašyta per visus informacijos šaltinius, ir tada iš karto buvo pradėta ir ir reforma?

Informantas 2: Nu tai, hm-hm, visuomenei gal buvo pateikta, kad buvo pradėta reforma, ta reforma ta prasme, jau buvo prasidėjusi daug-daug anksčiau, nes nu, tikrai pastebė... em, galima buvo pastebėti šitoj è, šitoj srity è, tikrai ir neigiamų dalykų, ir-ir pokyčiai, nu, kiekvienais metais įvykdavo, o ta Matuko istorija, tai jo, ji gal paspartino, tai ką mes iš to turime, mes turime tiesiog greitai priimtus įstatymus, neapgalvotus, ir tiesiog tai buvo visuomenės spaudimas, nes nu, aš dar pasikartosiu, kad buvo pateikta situacija tikrai iš vienos pusės, o kaip atrodė sakykim, kita medalio pusė, tai vėl, ir čia buvo tiesiog spaudimas, oo šiai dienai reformą turim kokią turim, ir ją tiesiog toliau reikia tobulinti, ir, ir va tie visi pokyčiai ir toliau vyksta, ir įstatymai ir toliau keičiasi, tvarkos ir toliau keičiasi, taii, tai t, tc, tas spaudimas tikrai paskubino. Tuos visus dalykus.

Tyrėjas: Tai jeigu apibendrinti ta prasme Jūsų tą nuomonę, tai taip išeina, kad žiniasklaidą gali paskubinti priimti ne visai apgalvotus sprendimus,

Informantas 2: Visiškai teisingai, nes tai yra spaudimas, tai vat visuomenė reikalauja, tai vat, kaip dabar pasielgs, pasielgs sakykim, politikai, kokius dabar įstatymus priims ir žiniasklaida tą gvildena, gvildena, spaudžia-spaudžia ir čia reikia čia ir dabar greitai priimti, ir priimami sprendimai tikrai neatitinka tiess, pavyzdžiui ne tai kad tikrovę, bet mm, įstatymai priimami sakykim, mmm, tc, nesuderinti su-su su praktiniais dalykais, ir jų įgyvendinimas savivaldai, pavyzdžiui, labai dažnai kelia labai daug ir klausimų, ir nepatogumų, ir neaiškumų, o tai viskas

tikrai vyksta ir galima būtų prie to priėti apgalvotai, kas nu, sakykim, dabar yra ir daroma. Matuko reforma privedė, kad čia ir dabar reikėjo priimti, bet tai, kas buvo priimta, dabar po truputį yraaaa tiesiog pergalojama ir su praktikais yra aptarinėjama, ir priimami visai jau kitokie.. sprendimai.

Tyrėjas: Protingesni, daugiau priderinti?

Informantas 2: Tai apgalvoti, tai pritaikyti, è, è, savivaldai, pritaikyti sistemai, taip kad užtikrinti, mm, vaiko interesus, o tai kad sakykim, vaik, nu, vaikas aišku, patyręs tą tokį ir smurtą, tiai, patiria vaikai, ir dabar.

Tyrėjas: Ar sutinkate su teiginiu, kad patekę į žiniasklaidą vaikų paėmimo iš šeimos atvejai nėra vienetiniai ir sudėtingiausi? Pasidalinkite patirtimi iš savo darbo veiklos.

Informantas 2: Mm, tikrai tie, tie atvejai nėra vienetiniai, èè, sudėtin (nusišypso) sudėtingi, tai kiekvienas vaiko paėmimas - tai yra sudėtingas atvejis, be abejo, tiek... neigiamų emocijų keliantis ir pačiam vaikui, ir, ir specialistams, taigi (-) pats vaiko, vaiko paėmimas iš šeimos tai yra labai didelė trauma, daroma vaikui, ir iš patirties galima pasakyti, (--), kadd (-) kad geriau, kad iki tų è, paėmimo atvejų, tiesiog, jų nebūtų. Ir aš, kaip ir visada sakau, linkusi suteikti, kad geriau investuoti į šeimą, sukurti jai pakankamai daug paslaugų, kad šeima galėtų priimti atsakomybę pati savarankiškai pasirūpinti vaiku, kad būtent tokiom tarnybom, kaip vaiko teisės, nereikėtų imtis tų tokių kraštutinių priemonių.

Tyrėjas: O Jūsų nuomone, pavyzdžiui, em, nušviestas kažkoks tai, è, nu pavyzdžiui, èè, na, ir tų Kučinskų atvejis, sakykim, arba panašūs atvejai, tiai, m, tc, jeigu iš darbo praktikos paimtume, pas Jūs vis tiek turbūt patirtis yra nemaža, tai, u, galima sakyti, kad būdavo (aišku, aš suprantu, kad kiekvieno vaiko paėmimas yra savotiška šeimai tragedija, ten ir nemalonumai, ir taip toliau), bet èè, būna kokia, ir žiauresnių situacijų, tiesiog jos nepatenka į spaudą?

Informantas 2: Būna. Tikrai būna, ir mano atveju tikrai buvo labai tokių ir imm, ir sakykim, tokių (-) tc, kritinių atvejų, kur tikraiii reikėjo pagalvoti, čia pačiai ar nereikėtų bėgti iš ii, iš tos aplinkos, bet reikėjo ir vaikus gelbėti, em, nu ir ne visada norėjosi, kad gal tokie atvejai (-) mm, patektų į žiniasklaidą vien dėl to, kad apsaugoti tą patį nepilnametį, ness, nes vis vien matome, kas darosi toje erdvėje, nepilnametis ir toliau eina į mokyklą, ir bendrauja su bendraamžiais, ir po to, kai būna paviešinta visa istorija, tai be abejo, tai, tai nepilnamečiui nėra gerai, bet iš kitos pusės, tai irgi priverčia gal ir kitus susimastyti, jeigu pamato, kad tokie atvejai yra, ir sakykim, kaip tarnybos reaguoja greitai ir taip toliau, tai nu aš sakau, čia yra dvi medalio pusės, ir kaip yra geriau, tai, nu, sunku pasakyti, bet jeigu mes žiūrėsime iš nepilnamečių pusės, tai aš manyčiau, kad tokių atvejų nereikėtų viešinti.

Tyrėjas: Mm, tc. È, kaip manote, ar svarbu žiniasklaidoje skelbti informaciją apie vaiko teisių apsaugos skyriaus veiklą?

Informantas 2: Be abejo. Be abejo. Ir tai yra daroma, ir tai labai è, džiugu, kad vaiko teisès kuo toliau, tuo plaèiau skleidžia informacijà apie savo veiklà, kà jie daro, è, kokiù priemoniù imasi, kaip atrodo darbo pobùdis, ir, ir nu tai be abejo reikia, kad ir visuomenè žinotù, ir, ir tie patys ir tøvai, kad jeigu atvažiuos ir kažkà mm, vaiko teisiù tarnyba ir norès paimt vaikà, tai jau žinos, ko tikètis, kad jie turi tai daryt, tai be abejo, tai yra svarbu ir tai yra daroma, (-) tai norètusi, kad bûtù dar daugiau.

Tyrèjas: Ir paskutinis klausimas, kà pasakytumète, patartumète žurnalistams, rašantiems apie vaiko teisiù apsaugos darbà?

Informantas 2: Mmm, žurnalistams tai patarèiau tiesiog, jeigu jau rašo apie tà sritj, tai tiesiog kad patys bûtù įsigilinè ir (-) ir žinotù tiksliai, kk, apie kà jie rašo, èè, nes kartais bûna taip, kad informacija iškreipta ne dël to, kad nori parodyti, sakykim, mm, blogà kažkokià pusè, bet tiesiog dël neišprusimo, dël savo nežinojimo, dël tų paèiù ir terminù, ir, ir apibrèžimù, ir kartai visuomenei yra pateikiama nu, neteisinga informacija, tai tiesiog kad žurnalistas, apie tai rašydamas, žinotù apskritai tà sritj, orientuotusi ir tada galètù įvertinti ir vaiko teisiù tarnybos darbà, ir, ir sakykim, šeimos situacijà, kad nebûtù pristatyta tiktai viena, viena pusè. Tai vat, mano manymu tiek bûtù.

Tyrèjas: O Jūsų nuomone, jeigu pavyzdžiui, žurnalistas parašo straipsnį tc, kuriame gina tøvus, èè, kurie, pavyzdžiui, smurtavo prieš vaikà, arba kažkoks kitas atvejis, kai vaikà reikèjo paimti iš šeimos, ir èm, bûtent iš jo straipsnio, hm hm, tc, galima daryti išvadas, kad vaiko teisiù apsaugos specialistai buvo neteisùs, vat, mm, Jūsų nuomone, kokio tikslo siekia žurnalistas šiuo atveju?

Informantas 2: Nu, tai man atrodo, kad tai tiesiog yra žurnalistas, kuriam tøvai sumokèjo (nusišypso) ir, ir-ir, tiesiog nori savo, savo versijà pateikti, nes nu, kitaip neįsivaizduoju, jeigu... jeigu jis rašo, kad tøvai naudoja fizinį smurtà, bet tuo paèiu sakykim, neigiamai atsiliepia apie tarnybos veiklà, tai èia galima daryti išvadà, kad kažkas yra, nu, NELABAI GERAI. Tai vat manyèiau, kad tai yra užsakomoji dalis, kur, kur tøvai nori parodyti tik savo versijà.

Tyrèjas: Tai kà, aèiù už interviu.

Informantas 3

Tyrėjas: Ar dažnai pastebite žiniasklaidoje informaciją apie vaiko teisių apsaugos skyriaus vykdomus vaikų paėmimo iš šeimos atvejus?

Informantas 3: Sunku būtų pasakyti, ar dažnai, bet è, aišku pastebime. Èè, informacija ta žiniasklaidoje yra teikiama, ir iš tikrųjų, èè, yra garsiai tada kalbama èè, kokie, galbūt vaikų teisių è, specialistai, atstovai yra, èè, na, BLOGI, labiau iš tos pusės. Ką, ką aš būtent pastebėjau. Kaip dažnai – iš tikrųjų gal, gal nelabai dažnai, bet yra tų atvejų.

Tyrėjas: Mm. Ir, Jūsų manymu, dažniausiai socialiniai darbuotojai arba specialistai iš tos negatyvios pusės nušviečiami?

Informantas 3: Taip, iš tikrųjų man atrodo, kad è, visą laiką è, gal ne visą laik, bet dažniausiai jie yra neigiamai apibūdinamii, kad iš tikrųjų, na, žurnalistai, man kartais atrodo, kad ieško, už ko galėtų užsikabinti ir apkaltinti būtent specialistus. Tai yra mano nuomonė tokia.

Tyrėjas: Ta prasme, kad žurnalistai dažniausiai atstovauja (-) tėvams, šeimai, ar ne? Bet ne specialistams.

Informantas 3: Nu, man atrodo, kad taip.

Tyrėjas: Aišku. Kaip manote, šios informacijos pateikimas žiniasklaidoje daugiau naudingas ar žalingas, kodėl ir kam jisai gali būti naudingas ir kam žalingas?

Informantas 3: È, na vèlgi, kai garsiai nuskamba, kad iš šeimos yra paimtas vaikas, a ne, mes čia turėjome irgi neseniai è, tą atvejį, ir aišku, darbuotojai liko kalti, ane, tėvai buvo teisūs, èè, ir garsiai apie tai buvo kalbėta (-) iir, ir manau, kad tai yra labai blogai, mes ir patys dažniau susiduriame darbe su tokiais atvejais, èm, tc, ir būtent kai nuskamba žiniasklaidoje toks atvejis, kai è, vaiko paėmimas yra è, specialistoo, taip vadinama klaida, ar, ar kita blogybė, tai iš tikrųjų ir mūsų klientai tada èè, įgyja daugiau to tokio, m, gal teisių, gal įgyja daugiau pasitikėjimo savimi, ir jie irgi bando, è, eiti pas mus, ieškoti kažkur problemų, è, kištis ta prasme į mūsų darbą iir sakyti, kaip mes visi blogai dirbame, ir iš tikrųjų tai è, ne paslaptis, kokios tai yra šeimos, tai dažnai (-) è, šeimos, kurios è, turi alkoholio è, problemų, a ne, ar tai apleistumo, dar kažko, ir iš tikrųjų kai nuskamba žiniasklaidoje labai garsiai, kad NETEISĖTAI buvo paimtas vaikas, tada iš tikrųjų jie pasidaro labai drąsūs, ir neduoda iš tikrųjų dirbti specialistams, trukdo darbui, o ne paslaptis, kad tas socialinis darbas, darbas, kaip ir mūsų įstaigoje – su vaikais, yra iš tikrųjų è, labai sunkus, ir specialistai irgi dažnai yra umm, pavargę, pavargę tų rūpesčių, klientų įvairių, sunkumų, ir tai iš tikrųjų tikrai tru, trikdo visą darbą.

Tyrėjas: Tai čia supratau, o naudingas vat tokia, tokios informacijos pateikimas kam galėtų būti. Supratau, kad

Informantas 3: Naudingas...

Tyrėjas: čia tikrai ne darbuotojų naudai, o kam naudingas?

Informantas 3: Naudingas tė.. tėvams, nes jie cituoja tą būtent atvejį, kaip tokį eė, š tikrųjų, ir mes netgi ką pastebėjome – po tokių vat atvejų, garsiai nuskambėjusių žiniasklaidoje, tai iš tikrųjų tie tėvai irgi labai dažnai pradeda pas mus kreiptis ir sakyti, vat matėte, mes irgi išsikovosime, gražinsite mums vaikus, ir iir žodžiu, kad atsiprašinėsite mūsų, ir iš tikrųjų tai trikdo visą tą darbą, ir, ir tėvams jis yra naudingas, darbuotojams, aišku nenaudingas.

Tyrėjas: Ir netgi turintys tokiuų alkoholio sakykim, vartojimo problemų šeimos, tėvai, mama, tėtis – jie vis tiek è, ta prasmee, ateina pas Jūs ir reiškia tokias pretenzijas?

Informantas 3: Taip. Reiškia, labai dažnai. Mes ir patys turėjome įvykį čia neseniai su è, su žiniasklaida, iir iš tikrųjų, taip. Žiniasklaida è, nnn, galbūt ne visi, ne visada, bet dažniausiai vis dėl to ieško tos sensacijos, è, ieško, ką galėtų è, iš tikrųjų, apkaltinti, ane, ir è, o tokie tėvai ne paslaptis, jie labai dažnai ir žino, kur kreiptis, è, ką pasakyti, è, ištraukia kažkokius žodžius iš konteksto, è, kažkokią situaciją pateikia savaip, ir, vėl gi tada sulaukiame ir mes žiniasklaidos dėmesio, o tai vėlgi, tikrai ne teigiamai veikia visą darbą, darbą su vaikais, su šeimomis, o neigiamai.

Tyrėjas: O sakykit, ar pavyksta žurnalistą, žiniasklaidą sakykim, jo asmeny įtikinti, kad iš tėvų reikėjo paimti vaiką? Iš tokių tėvų, kurie pavizdž pavyzdžiui, piktnaudžiauja alkoholiu, arba ten smurtauja prieš vaikus?

Informantas 3: Èè, aš gal galėčiau iš savo pavyzdžio pasakyti, ane, kai pas mus èè, iš tikrųjų vaikai jau paimti ilgai, na, per metus laiko matome, kad tėvai nesitaiso vis dėl to, èè, skambinėja eu, darbuotojams, rašo ir man žinutes, è, aišku, skambinėja ir išgėrę. Taip, ir sako tiesiai-šviesiai, o ką jūs įrodysit, èèè, ar èè, davėte alkotesterį mums ir panašiai: ką jūs įrodysit? Ir iš tikrųjų jie irgi išsikvietė pas mus žiniasklaidą, neva buvo įvykis, kad jų mažametė dukra buvo tvirkinama. Iir iš tikrųjų žurnalistai jo, atvažiavo, kalbėjosi su manimi, nait, kamantinėjo, ir iš tikrųjų per pokalbį su žurnalistu, kai visai jau išjungiaa įrašynėjimą, viską, gal jisai ir bandė klausti manęs: o vis dėl to, gal tai yra tokia šeima, kad gal čia jie iš tikrųjų prisigalvoja, ir lyg tai mes gražiai kalbėjomės, bet aišku, è, vakarinė laida, TV tris žinios ir be abejo, parodė, kad Vilniaus rajone galimai yra, buvo smurtaujama prieš vaiką, bet jo ta informacija nepasiteisino, bet jog garsiai nuskambėjome, o po to kažkokios išlygos, kad tai vis dėl to buvo netiesa, jos ir nesulaukėme, tai vat tokie.. tokie dalykai iš tikrųjų èè, neigiamos tokios vat èè, patirtys, turime, ir iš tikrųjų neigiamai veikia visą mūsų darbą ir ir tą nuomonę suformuoja apie žurnalistų darbą.

Tyrėjas: Ačiū. Tc, è, kaip Jūsų manymu, visuomenė reaguoja į žiniasklaidoje pateikiamą informaciją įj apie vaikų paėmimą iš šeimos? Kaip į ją reaguoja socialinėje rizikoje atsidūrusių šeimų tėvai?

Informantas 3: Taii, turbūt aš jau kaip ir paminėjau, kad èm, tėvam, tėvai bando visada į savo pusę tą informaciją kažkaip pritraukti, ane, ir pasakyti, kad jie irgi yra geri, o darbuotojai yra negerai, aiškuu, gal kartais ir reikia tos informacijos, kad ta mūsų visuomenė irgi matytuuuu, deja, kokių yra

atvejų, ko, kokiose šeimose auga vaikai, ir... va, turbūt vakar stebėjau, kai mama pagimdė eė, neblaivi, kūdikį, ir-ir pripūtė nemažai, tai iš tikrųjų gal kartais ir reikia garsiai apie tai kalbėti, kad irgi ir kaimynai mūsų, ir žmonės, mokyklos, darželiai netylėtų ir iš tikrųjų tie vaikai irgi irgi kažkaip turėtų tą tokią laimingą ir saugią vaikystę, nes iš tikrųjų jeigu vaikai auga tokioje šeimoje, kurioje nuolat smurtaujama ar vartojamas alkoholis, na, tai manau, kad apie tai irgi reikia kalbėtis, kalbėtis garsiai ir ir netylėti, nes ir pas mus vaikai atkeliauja labai iš tikrųjų apleisti, ir è, iki.. iki to momento, kol nedirbau tokio darbo, irgi tikrai negalvojau, kad taip dar gali būti šiais laikais, ir.. ir kad taip dar auga vaikai. Tai iš tikrųjų kalbėtis reikia, nereikia tylėti, bet reikia stengtis pateikti tą objektyvą vis dėl to nuomonę ir ir objektyvią situaciją.

Tyrėjas: Kokia šios informacijos įtaka politiniams sprendimams eė, savivaldos ir nacionaliniu lygiu?

Informantas 3: Iš tikrųjų, tie metai, paskutiniai, turbūt labai daug permainų, pertvarka yra vykdoma, ir iš tikrųjų vaikai, kiekvienas iš.. kiekvienas vaikas nusipelnė turėti tą laimingą vaikystę ir-ir turėti šeimą. Ar tai biologinę šeimą, ar tai globėjų šeimą, ir iš tikrųjų yra dirbama tam, kad tie sprendimai būtų tokie iš tikrųjų tinkami vaiko tai.. èm, vaiko tamm gyvenimui – ir tokiam pilnaverčiam, ir-ir saugiai tai vaikystei, ir manau, kad yra gerai dirbama, iš tikrųjų kiek esu susidūrusi su vaiko teisių specialistais, tai iš tikrųjų nebuvo turbūt tokių atvejų, mano darbe, kad tas vaikas būtų paimtas iš šeimos eė, o neturėtų būti paimtas, è, ir, ir tie, tie visi sprendimai, manau, eina tinkama linkme.

Tyrėjas: Mm. O būtent žiniasklaidoje vat, jeigu taip, realiai paimti, atsiranda kažkoks tai straipsnis, kuris sukėlė, nu sakykim, tokį kaip ir visuomenės reakciją, rezonansinis kažkoks atvejis, tai vat, kaip Jūs galvojat, čia įtakoja politikus pri, ta prasme, inicijuoti pokyčius, priimti sprendimus, ir taip toliau? Keisti teisinę bazę?

Informantas 3: Na, iš tikrųjų visi mes irgi iš klaidų mokomės, tai manau, kad be abejo, kai matome tam tikrus pavyzdžius ar matome, kad kažkur yra dar è, aplei è, apleista kažkas, tai iš tikrųjų tie sprendimai ir vyksta. Manau, kad iš iš dalies tai be abejo turi įtakos.

Tyrėjas: Ar sutinkate su teiginiu, kad patekę į žiniasklaidą vaikų paėmimo atvejai nėra vienetiniai ir sudėtingiausi? Pasidalinkite patirtimi iš savo darbo veiklos.

Informantas 3: È, tuo atvejuu, manau, kad iš tikrųjų jų yra labai daug, ir kiekvienas tas atvejis yraa è, vis kitoks. Sunku čia būtų ką ir kalbėti apie vienetinius, galbūt kažkokius sudėtingiausius, manau, kad kai reikia vaiką paimti iš šeimos, tai jau yra sudėtinga ir tai yra jau kraštutinė priemonė ir savo darbe kiek mačiau atvejų, kiek pas mus yra patalpinami vaikai ar vaikų globos įstaigoje, ar apgyvendinami pas budinčius globėjus, globotojus, tai iš tikrųjų è, kiekvienas atvejis yra sudėtingas ir tikrai nemanau, kad vaikų teisių specialistai im, ima iš šeimos šiaip sau vaikus. Tam yra tvirtas pagrindas ir kiek susidūriau, tikrai ieško tos artimiausios aplinkos, kad galėtų tą vaiką vis dėl to

neišimti iš šeimos, iš aplinkos, ieško giminaičio, ir èè, ir iš tikrųjų kiekvienas atvejis yra sudėtingas, ir è, (---)

Tyrėjas: Tiesiog kada hmm, patenka į žiniasklaidą atvejis kažkoks tai, tai tc, è, jis taip plačiai nušviečiamas, išklausiama nuomonės visų specialistų, susijusių su tuo atveju, o, o.. tiesiog.. yra tokia mintis šiuo klausimu, kad šiaip yra atvejų, kurie yra galbūt ir baisesni, tiesiog jie nepatenka į žiniasklaidą, ar su tuo sutiktumėt, su tokiu teiginiu? Tiesiog nepatenka, tiesiog niekas neiškviečia žurnalisto, jis neatvažiuoja ir neparašo straipsnio?

Informantas 3: Taip, man taip, manau, kad yra tokių atvejų, ir, ir-ir nu, kiekvienas atvejis jau yra unikalus ir-ir, ir kitoks, ir iš tikrųjų, gal ir gerai, kad nepatenka į žiniasklaidą, nes tai gal nesutrikdo viso darbo, viso to proceso ir šeimos būtent è, atvejo nagrinėjimo. Nes kai yra kažkoks spaudimas, ar tai žiniasklaidos, ar dar iš kažkur, ane, tai manau, kad tie galbūt ir sprendimai tada irgi priimami vėl gi, è, manau, kad darbuotojai è, galbūt negali è, rim.. ramiai dirbti, sutrikdomas tas yra darbas ir tai gali irgi m, iš tikrųjų blogai paveikti patį ir procesą, ir vaiką, ir pačią situaciją, galbūt tai šeimai būtų kažkaip, è, įmanoma ir geriau padėti, nes è, turbūt kiekvienas sutiks, kad è, spaudimas vis dėl to niekam nėra gerai.

Tyrėjas: È, kaip manote, ar svarbu žiniasklaidoje skelbti informaciją apie vaiko teisių apsaugos skyriaus veiklą?

Informantas 3: Èè, svarbu.. svarbu, kad žinotų visuomenė, ir manau, è, kad è, paskutiniu ypač metu tai labai daug ir skelbiama tos informacijos, susijusios su permainom, su pokyčiais, ir, ir tikrai tos informacijos užtenka. Galbūt, jos net yra kartais ir per daug, vis tik tai yra sureikšminama, ir to irgi gal neturėtų būti.

Tyrėjas: Ir ką pasakytumėte, ar patartumėte žurnalistams, rašantiems apie vaiko teisių apsaugos skyriaus darbą?

Informantas 3: Kiek susidūriau, ir tenka susidurti su specialistais būtent è, tai iš tikrųjų jų darbas yra tikrai nelengvas, tikrai nėra kažkokios bendros schemos, kaip atlikti tą darbą, kiekviena situacija yra vis kitokia. Atrodo, sudėtinga, bet visada yra kažkaip įveikiama, ane? Tai iš tikrųjų, turėtų leisti dirbti savo darbą žurnalistai specialistams, nes è, tikrai dar pasikartosiu, kad bent jau mano darbe tikrai nebuvo tokių atvejų, kad vaikai tie būtų paimti kažkaip neteisėtai arba tam nebūtų pagrindo, tai yra tikrai sunkus, nepavydėtinas darbas, ir ir nereikėtų jo è, taip gal neigiamai pateikti visuomenei.

Tyrėjas: Ačiū.

Informantas 4

Tyrėjas: Ar dažnai pastebite žiniasklaidoje informaciją apie vaiko teisių apsaugos skyriaus vykdomus vaikų paėmimo iš šeimos atvejus?

Informantas 4: Kartą į keturis metus, penkis metus, kai jau skamba per visus ė, portalus, televiziją, internetinėje erdvėje.

Tyrėjas: Mm. Čia tie atvejai, tikriausiai, kurie labai taip garsiai

Informantas 4: Taip, skan, skandalingi.

Tyrėjas: Skandalingi. Atvejai. Kaip manote, šios informacijos pateikimas žiniasklaidoje daugiau naudingas ar žalingas? Kodėl? Kam jis gali būti naudingas, kam žalingas?

Informantas 4: Tc (atsidūsta). Jeigu atvejis atitinka tik krovei, iš tikrųjų taip, kaip buvo, nėra iškraipytas, tai jis visuomenei yra naudingas. Bet, kaip žinom, dažniausiai ėė, tie atvejai yra rodomi, ėė, nepateikus ėė visų, vi, visos tinkamos informacijos, daug informacijos yra iškraipytos, kiekvienam sau naudinga linkme, tai (--) būna, kad ir žalingas. (--) Sakyčiau, dvidešimt procentų naudingas, keturiasdešimt procentų naudingas, šešiasdešimt žalingas.

Tyrėjas: Čia apie visuomenę mes šnekam?

Informantas 4: Taip.

Tyrėjas: O kam dar gali būti naudinga? Ir kam žalinga?

Informantas 4: (5) Specialistams, dirbantiems su vaikais, vaikų gerovę, tai ta informacija bet koku atveju yra naudinga, o kitiems, aš manau, yra žalinga.

Tyrėjas: Mm. Kaip Jūsų manymu, visuomenė reaguoja į žiniasklaidoje pateikiamą informaciją apie vaikų paėmimą iš šeimos? Kaip į ją reaguoja socialinėje rizikoje atsidūrusių šeimų tėvai?

Informantas 4: Nu, kaip matom iš paskutinių įvykių, visuomenė į visus šitus atvejus reaguoja skambiai, labai aktyviai, patys įsikiša į veiklą, mm, ė, reikalauja iš įstaigų atsakomybės, pasiteisinimų, o socialinėje rizikoje atsidūrusių šeimų tėvai nežinau kaip reaguoja. Gal... su (-) su mumis taip nebus. Arba su mumis irgi gali taip būt. Bus. Nežinau šito. Negaliu pakomentuoti, kaip kiti reaguoja.

Tyrėjas: Kokia šios informacijos įtaka politiniams sprendimams savivaldos ir nacionaliniu lygiu?

Informantas 4: (7) Ė, čia priklauso nuo politikų, nuo jų interesų. Tokia jiems ir įtaka. Nežinau.

Tyrėjas: Vat pavyzdžiui, jeigu nuskamba kažkoks tai atvejis, labai taip plačiai jis iš.. ėė, išpopuliarinamas, galima sakyti, išpučiamas taip sakant, tas burbulas ė informacinis ir taip toliau, tai ir ir atvejis nėra eilinis, o kažkoks tai jau toksai, nu, sakykim iš tokių sunkių atvejų, kas liečia vaikus, tada kokią jisai, ar jisai paspartina politinius sprendimus, ar jis kažkaip kitaip veikia?

Informantas 4: Jeigu atvejis, kur pasėjoje yra tragedija, tai gal politinius sprendimus jis paspartina. Taip pat yra dar galimybė kai kuriems politikams iškelti savo asmenybę.

Tyrėjas: Ar sutinkate su teiginiu, kad patekę į žiniasklaidą vaikų paėmimo iš šeimos atvejai nėra vienetiniai ir sudėtingiausi? Pasidalinkite patirtimi iš savo darbo veiklos.

Informantas 4: Nu tikrai visi atvejai umf, žiniasklaidoje kurie yra rodomi, nėra kraštutiniai. Būna atvejų ir sud.. daug sudėtingesnių, iir kur reikalauja daug daugiau visokių išteklių, žmoniškųjų resursų, bet apie tai yra nutylima, nes vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistui tai yra eilinis darbas.

Tyrėjas: Mm. Kaip manote, ar svarbu žiniasklaidoje skelbti informaciją apie vaiko teisių apsaugos skyriaus veiklą?

Informantas 4: Žiūrint su koku tikslu. Ar savo kompetenciją kelti, ar smalsumą patenkinti – viskas priklauso nuo tikslo, koku tikslu ta informacija yra skelbiama ir kaip jina kur bus panaudojama.

Tyrėjas: Mm. O jeigu čia informacija būtent apie jų veiklą, kaip, nu sakykim, kur ją gal.. truputėlį aprašo procesus, kad jie nebūtų svetimi ten tėvams, ir taip toliau...

Informantas 4: O tikslas?

Tyrėjas: Nu, kad susipažintų...

Informantas 4: Jeigu supažindinimui su visuomene? Nu tai, jeigu ta informacija yra mm, teisinga, informacinio pobūdžio pateikiama, nu tai nieko blogo tame nėra, kad žinos. Bet tai jeigu ta informacija yra žurnalistų tiktai paimta ir iškraipyta, tai manau nėra tikslo skelbti.

Tyrėjas: Ką pasakytumėte ar patartumėte žurnalistams, rašantiems apie vaiko teisių apsaugos skyriaus darbą?

Informantas 4: Neužmiršti, kad ta specialistė tai yra tiktai įstatymų vykdytojai. Ir... būtų (atsidūsta) darbas stebėti, ar tai tikrai įgyvendinama.

Tyrėjas: Tik tiek. (Nusijuokia). Ačiū.